

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
Навчально-науковий інститут заочно-дистанційного навчання
Форма навчання заочна
Кафедра фінансів та банківської справи

Допускається до захисту
Завідувач кафедри
_____ О. ЯРІШ
« _____ » _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Фінансова оптимізація як інструмент стабілізації фінансово-господарської діяльності підприємства»

(за матеріалами ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод»)

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

освітня програма «Фінанси і кредит»

освітнього ступеня магістра

Виконавець роботи Білюк Крістіна Олександрівна

Науковий керівник к.е.н., доц. Сидоренко-Мельник Ганна Миколаївна

Рецензент Кадучка Андрій Олексійович

Полтава 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1 Економічний зміст фінансової оптимізації та її роль в управлінні фінансовими ресурсами підприємства.....	7
1.2 Характеристика складових фінансової оптимізації та інструментів і методів її реалізації.....	15
Висновки за розділом 1.....	26
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПрАТ «КАРЛІВСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД» ЗА 2022-2024 РОКИ	27
2.1 Оцінка змін та трендів фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» в контексті відповідного ринку	27
2.2 Аналіз дотримання ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» оптимальних маркерів фінансової стійкості та нормативів платоспроможності	38
2.3 Оцінка оптимальності грошових потоків та фінансових результатів підприємства.....	48
Висновки за розділом 2.....	59
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ФІНАНСОВОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ПрАТ «КАРЛІВСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД» В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	61
3.1 Розробка оптимізаційної моделі платоспроможності та заходи з її запровадження.....	61

3.2 Оптимізація активів та джерел їх фінансування з використанням базових фінансових правил.....	72
3.3 Удосконалення оптимізаційного механізму управління витратами та рентабельністю ПрАТ Карлівський машинобудівний завод».....	82
Висновки за розділом 3.....	91
ВИСНОВКИ.....	93
ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	100
ДОДАТКИ.....	112

ВСТУП

У контексті постійних економічних коливань, інфляційних процесів і обмеженості ресурсів фінансова оптимізація виступає ключовим інструментом, що дозволяє підприємствам адаптуватися до змін, підвищувати ефективність діяльності та забезпечувати довгостроковий розвиток.

Особлива актуальність теми зумовлена сучасними викликами, з якими стикаються підприємства в умовах глобальної економічної нестабільності, зростання конкуренції та швидких змін ринкових умов та поєднання з потребою врахування специфічних викликів воєнного стану. Ефективне управління фінансовими ресурсами, зокрема через оптимізацію витрат, покращення структури доходів та мінімізацію ризиків, стає критичним фактором не лише для підтримки прибутковості, конкурентоспроможності бізнесу, а й для забезпечення стійкості та опору ризикам воєнного часу. Дослідження цієї проблеми набуло особливої значущості в умовах сучасних кризових явищ, коли здатність швидко реагувати на виклики та оптимізувати фінансові процеси визначає успіх і життєздатність бізнесу.

Управління фінансовими ресурсами сучасного підприємства розглянуто в працях багатьох українських науковців, серед яких можемо виділити Абдулаєву А., Антонюк О., Бланка І., Варахсіню О., Великих К., Герман М., Ромашко О., Румик І., Чумаченко О.. Питанням запровадження оптимізаційних механізмів в сфері фінансів з акцентами на оптимізації фінансових ресурсів (капіталу) присвячені праці Волкової Н., Корбутяк А., Одайської Н., Пилип'як О., Східницької Г., Тітенко З., Халатур С. та ін., оптимізації витрат: Декалюк О., Федоришиної Л., Присяжнюк Л., фінансової стійкості та платоспроможності: Дудар А., Вакульчик О., Довбні С., Разгоняєвої Т., Неізвєстної О., Григорук А., Пономарьова І., Полякової Е., Легченко О., Томчук О., грошових потоків: Белз О., Нагайчук В., Сидоренко-Мельник Г., фінансової конкурентоспроможності: Педченко Н., фінансової рівноваги: Гудзь Т. Віддаючи належне напрацюванням

вітчизняних науковців, зауважимо відсутність єдиного загальноприйнятого визначення категорії «фінансова оптимізація» та окреслимо потребу у розробці науково-практичних засад її запровадження як інструменту стабілізації діяльності підприємства в надскладних умовах сьогодення.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо фінансової оптимізації діяльності підприємства як засобу стабілізації його фінансово-господарського стану, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів та забезпечення стійкого розвитку в умовах економічної нестабільності.

В межах дослідження окреслено та розв'язано наступні завдання:

- досліджено економічний зміст фінансової оптимізації та її роль в управлінні фінансовими ресурсами підприємства;
- надано характеристику складових фінансової оптимізації та її інструментів;
- здійснено оцінку змін та трендів фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки;
- представлено результати аналізу дотримання оптимальних маркерів фінансової стійкості та нормативів платоспроможності;
- проведено оцінку оптимальності грошових потоків та фінансових результатів підприємства;
- розроблено оптимізаційну модель підтримки платоспроможності та заходи з її запровадження;
- окреслено шляхи оптимізації активів та джерел їх фінансування з використанням базових фінансових правил;
- представлено напрями удосконалення оптимізаційного механізму управління витратами та рентабельністю ПрАТ Карлівський машинобудівний завод».

Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність підприємства, що включає процеси формування, розподілу та використання фінансових ресурсів у системі управління його фінансовою стабільністю

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та прикладних аспектів фінансової оптимізації як інструменту стабілізації фінансового стану підприємства, зокрема методи, механізми та інструменти підвищення ефективності управління фінансами.

У процесі виконання кваліфікаційної роботи використано сукупність загальнонаукових, економічних, аналітичних та спеціальних методів, які забезпечують комплексне дослідження проблеми фінансової оптимізації підприємства: метод теоретичного узагальнення та порівняльного аналізу — застосовано для вивчення та узагальнення наукових підходів до сутності фінансової оптимізації, її ролі у стабілізації фінансово-господарської діяльності підприємства; системний підхід — використано для комплексного розгляду процесу фінансової оптимізації як складової загальної системи управління підприємством; економіко-статистичні методи та методи та прийоми фінансової аналітики бізнесу — використано для аналізу фінансових показників діяльності підприємства; метод економіко-математичного моделювання та оптимізації — застосовано для обґрунтування оптимальної структури джерел фінансування та розробки сценаріїв фінансової стабілізації підприємства; графічний метод — використано для візуалізації результатів аналізу фінансових показників і моделювання варіантів фінансової оптимізації; метод експертних оцінок — застосовано для визначення найбільш дієвих заходів щодо підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства.

Інформаційне забезпечення для виконання кваліфікаційної роботи складається із нормативно-правового та науково-методичного, відкритих джерел інформації з мережі Інтернет, річної публічної фінансової звітності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки (дод. А-К).

Апробація результатів дослідження представлена участю у IV Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми науки та освіти: реалії та перспективи» (м. Київ, 11 листопада 2025 р.) та публікацією тез «Розробка оптимізаційної моделі підтримки платоспроможності підприємства» (додаток Л).

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічний зміст фінансової оптимізації та її роль в управлінні фінансовими ресурсами підприємства

Оптимізація (від лат. *optimus* — «найкращий») — це процес вибору найефективнішого, найбільш доцільного варіанта з-поміж множини можливих умов, засобів чи дій. Представляє собою сукупність процесів, спрямованих на модернізацію та поліпшення існуючих механізмів досягнення бажаного результату.

За Вікіпедією «Задача оптимізації (задача знаходження точки (точок) екстремуму, або декількох екстремумів заданої функції) сформульована, якщо задані: критерій оптимальності (економічний, екологічний, технологічний (наприклад, технологічні вимоги — вихід продукту, вміст домішок в ньому та ін.); параметри, що варіюються (наприклад, температура, тиск, величини вхідних потоків у процесах переробки сировини), зміна яких дозволяє впливати на ефективність процесу; математична модель процесу; обмеження, пов'язані з економічними та конструктивними умовами, можливостями апаратури, вимогами вибухобезпеки та інші» [17].

Оптимізація будь-якої системи невід'ємно пов'язана з вибором відповідного критерію оптимізації. Це питання належить до найскладніших, оскільки містить значну творчу та креативну складову. Основні вимоги до критерію оптимізації полягають у тому, що він повинен:

- мати кількісне вираження;
- бути, у певному сенсі, єдиним «мірилом» досліджуваного процесу чи явища;
- відображати найсуттєвіші характеристики системи;

- бути логічним і зручним для обчислення.

Критерій оптимізації (або функція оптимізації) є основою для прийняття рішень у системах управління, інженерії, економіці та інших галузях. Він визначає, наскільки ефективно система досягає своїх цілей.

Будь-який критерій оптимізації, як правило, охоплює три типи параметрів: вхідні, вихідні та регульовані.

Вхідні параметри (Input Parameters) – це змінні, які система отримує ззовні або які визначаються на початку процесу. Вони впливають на поведінку системи, але безпосередньо не контролюються в процесі оптимізації (у виробництві: вартість сировини, попит на ринку, кліматичні умови; у машинному навчанні: вхідні дані (наприклад, зображення для класифікації); в економіці: ціни на ресурси, ставки податків, інфляція). Роль у оптимізації полягає у наступному: вхідні параметри визначають обмеження та початкові умови для оптимізації. Вони можуть бути неконтрольованими, але їх необхідно враховувати для досягнення оптимального результату.

Вихідні параметри (Output Parameters) – це результати роботи системи, які вимірюються та аналізуються. Вони показують, наскільки ефективно система виконує свої функції (у виробництві: кількість виробленої продукції, якість, собівартість; у машинному навчанні: точність моделі, швидкість обробки даних; в економіці: прибуток, рівень зайнятості, ВВП). Вихідні параметри є основою для оцінки ефективності системи. Критерій оптимізації зазвичай прагне максимізувати або мінімізувати певні вихідні параметри (наприклад, максимізувати прибуток або мінімізувати витрати).

Регульовані параметри (Control Parameters) – це змінні, які можна змінювати в процесі оптимізації для досягнення бажаного результату. Вони є «важелями», за допомогою яких система керується (у виробництві: температура в печі, швидкість конвеєра, кількість працівників на зміну; у машинному навчанні: параметри моделі (ваги нейронної мережі), швидкість навчання; в економіці: відсоткові ставки, обсяги інвестицій, податкові пільги). Регульовані параметри безпосередньо впливають на вихідні параметри.

Оптимізація полягає в пошуку оптимальних значень регульованих параметрів, які максимізують або мінімізують критерій оптимізації.

Рисунок 1. 1 – Сутність категорії «оптимізація» [авторська розробка на основі 81]

Відповідно, оптимізацію можна застосовувати практично в будь-якій сфері діяльності. В економіці під оптимізацією розуміють процес визначення значень економічних показників, при яких досягається оптимум, тобто оптимальний найкращий стан системи. Розрізняють задачі безумовної оптимізації, задачі умовної оптимізації, задачі математичного програмування, задачі опуклого програмування. Задачі оптимізації зображено на рисунку 1.2.

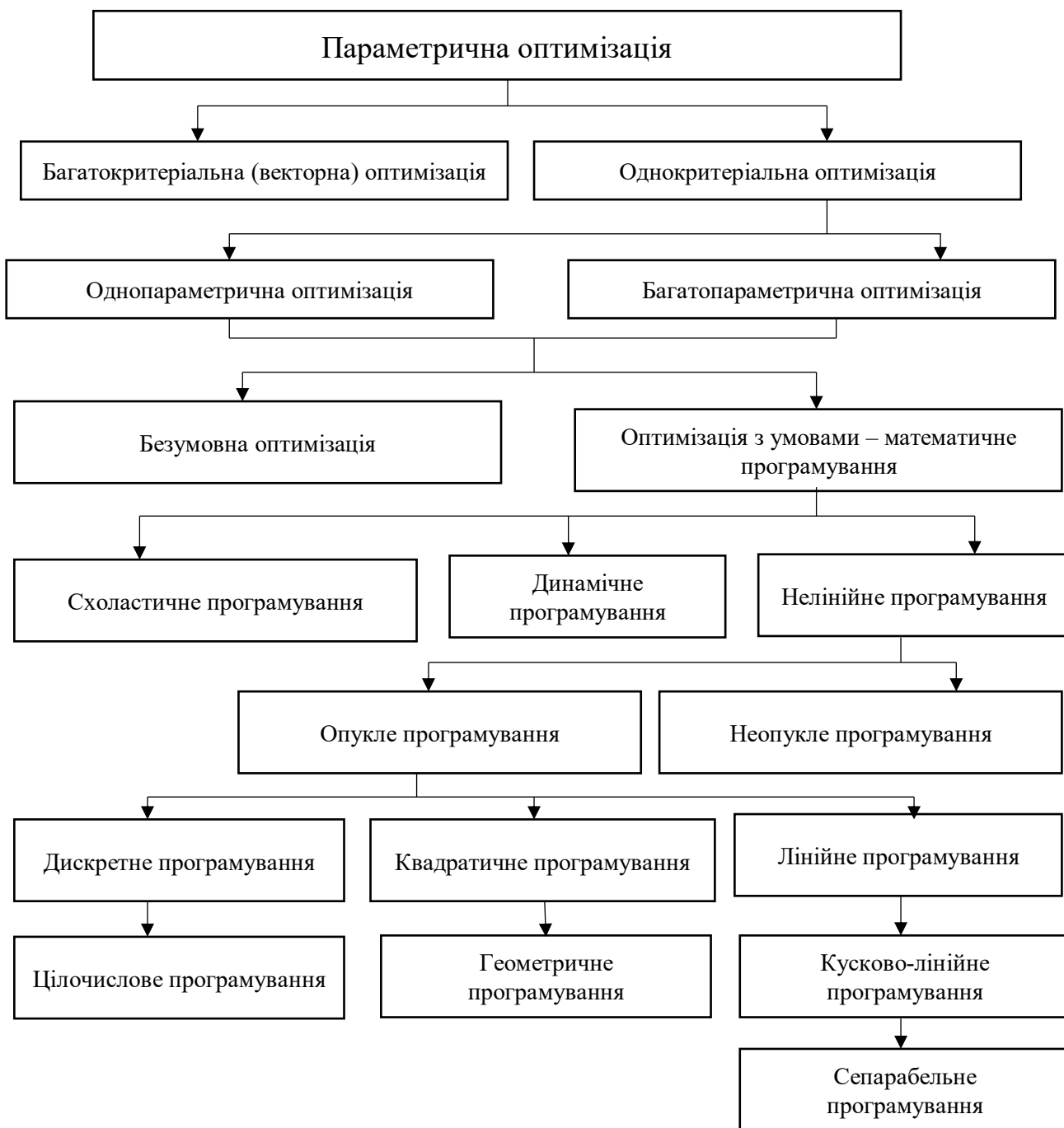

Рисунок 1.2 – Класифікація задач оптимізації [39]

Найчастіше оптимуму відповідає досягнення найвищого результату при заданих витратах ресурсів або досягнення заданого результату при мінімальних ресурсних витратах (рис. 1.3).

Як зазначає Стефанів І. «Кожен суб'єкт господарювання повинен спрямовувати власні зусилля на оптимізацію внутрішніх фінансових та економічних процесів, які формують прийнятний рівень якості факторів

виробництва, а далі утримати їх на такому рівні упродовж тривалого періоду часу. Це, на нашу думку, є основним фактором оптимізації витрат, максимізації доходу, нормалізації рівня прибутковості, ліквідності та платоспроможності» [82].

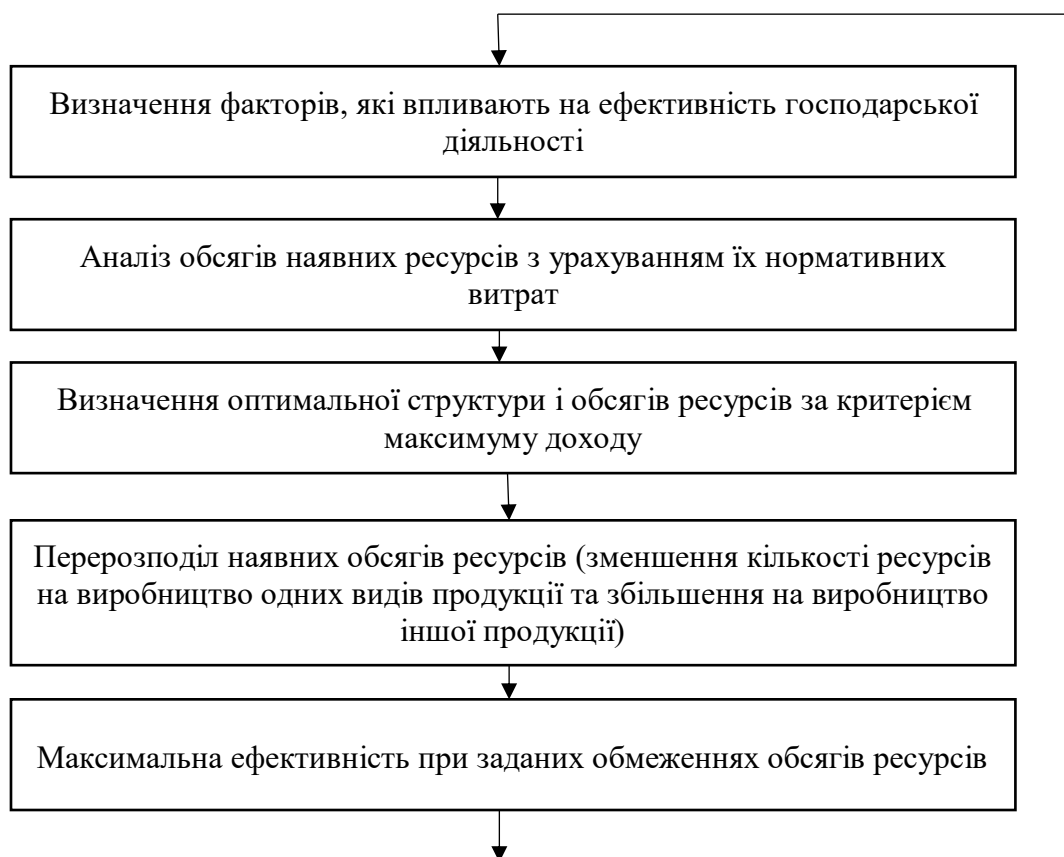

Рисунок 1.3 – Модель оптимізації ресурсного потенціалу підприємства [9]

Під час здійснення економічних процесів завжди виникає необхідність вибору між кількома альтернативними варіантами, оскільки ресурси є обмеженими й не можуть бути одночасно використані в однаковому обсязі у різних напрямках. Таким чином, прийняття одного рішення спричиняє появу альтернативних витрат, пов'язаних із відмовою від іншого можливого використання ресурсів (наприклад, надання інших послуг). Як зазначає Голов С., аналіз, спрямований на прийняття рішень щодо оптимального розподілу обмежених ресурсів, залежить від кількості наявних обмежень [25]. Водночас, відповідно до теорії обмежень Еліягу Голдратта, ефективне використання

окремого ресурсу не обов'язково забезпечує результативність усієї системи, оскільки через взаємозалежність і мінливість її складових оптимізація окремих елементів не гарантує оптимальної роботи системи в цілому. Тому, як зазначає Боярко І. «постає необхідність використання інструментарію, який органічно поєднує методи для вирішення економічних проблем з метою отримання кількісних оцінок і моделей у процесі прийняття управлінських рішень» [10].

Рациональне управління фінансовими ресурсами підприємства в сучасних умовах є ключовим чинником успішної фінансово-господарської діяльності та важливою передумовою формування його конкурентоспроможності, «що спрямоване на оптимізацію фінансового механізму підприємства, координування фінансових операцій, забезпечення їх впорядкування та точного «балансування» [89].

На нашу думку, окреслена Вараксіною О. мета управління фінансовими ресурсами підприємства напряду корелює з завданнями оптимізації як функції управління фінансовими ресурсами бізнесу: «досягнення оптимального обсягу фінансовими ресурсами у кожний період часу; формування необхідного рівня та раціонального використання фінансових ресурсів; підвищення капіталізації підприємства; зростання ліквідності, платоспроможності та ділової активності підприємства» [14].

Антонюк О. наголошує, що «ефективне управління фінансовими ресурсами визначає життєздатність та стійкість підприємства, а також надає можливість досягнення стратегічних цілей та дозволяє більш ефективно використовувати фінансові ресурси будь-яких джерел походження» [3]. Отже, забезпечення і підтримка оптимальної структури фінансових ресурсів та досягнення критеріїв раціональності та ефективності фінансово-господарської діяльності за умов утримання припустимих рівнів фінансових ризиків виступає головною метою стратегії управління фінансовими ресурсами сучасного підприємства [1]. Залученими у процес управління фінансами бізнесу є держава, суб'єкти господарювання та власники бізнесу, тому, як зазначає Гудзь Т. «наразі необхідними є цілеспрямовані та скоординовані дії держави, підприємств та їх

власників у напрямі використання фінансових ресурсів для збереження, трансформації та відновлення виробничого потенціалу українських підприємств» [28]. Заявлені цілі лежать в сфері фінансової оптимізації. Основні цілі фінансової оптимізації та управління фінансовими ресурсами тісно пов'язані між собою. Вони доповнюють один одного, створюючи збалансовану систему, яка спрямована на досягнення стратегічних і тактичних завдань організації або особистого фінансового планування.

Фінансова оптимізація — це процес покращення розподілу та використання фінансових ресурсів бізнесу для досягнення максимальної вигоди, такої як збільшення прибутку, зниження витрат і ризиків. Це досягається шляхом аналізу та прийняття рішень щодо структури капіталу, податків, витрат та інших фінансових показників. Фінансова оптимізація процес систематичний, вектором якого є досягнення найкращих можливих результатів, таких як максимізація прибутку, мінімізація витрат, забезпечення фінансової стійкості та ефективного розподілу капіталу.

Основні аспекти фінансової оптимізації:

- оптимізація фінансування: формування оптимальної структури активів бізнесу за критеріями ліквідності та прибутковості; оптимізація структури капіталу шляхом пошуку оптимального співвідношення власного та позикового капіталу для досягнення максимальної рентабельності власного капіталу;
- досягнення фінансової рівноваги: оптимізація витрат: безперервний процес планування, обліку та аналізу витрат для їх подальшого скорочення та прийняття рішень щодо ефективнішої фінансової політики; збільшення прибутку через опрацювання резервів та потенційних вигід — основна мета фінансів підприємства, яка сприяє загальному фінансовому благополуччю;
- оптимізація параметрів платоспроможності (ліквідності), фінансової стійкості, ділової активності, грошових потоків: забезпечення нормативного фінансового стану бізнесу стійкого до викликів внутрішнього та зовнішнього

бізнес-середовища через активізацію дії факторів формування, розподілу і використання фінансових ресурсів підприємства;

- прийняття рішень: включає використання різних інструментів, як-от податки, амортизація, орендна плата, відсоткові ставки за кредитами тощо, для покращення фінансових показників.

Отже, у фінансах оптимізація допомагає: збільшити прибутковість (інвестиції, кредитування); зменшити витрати (логістика, податки); контролювати ризики (кредитні, страхові, ринкові).

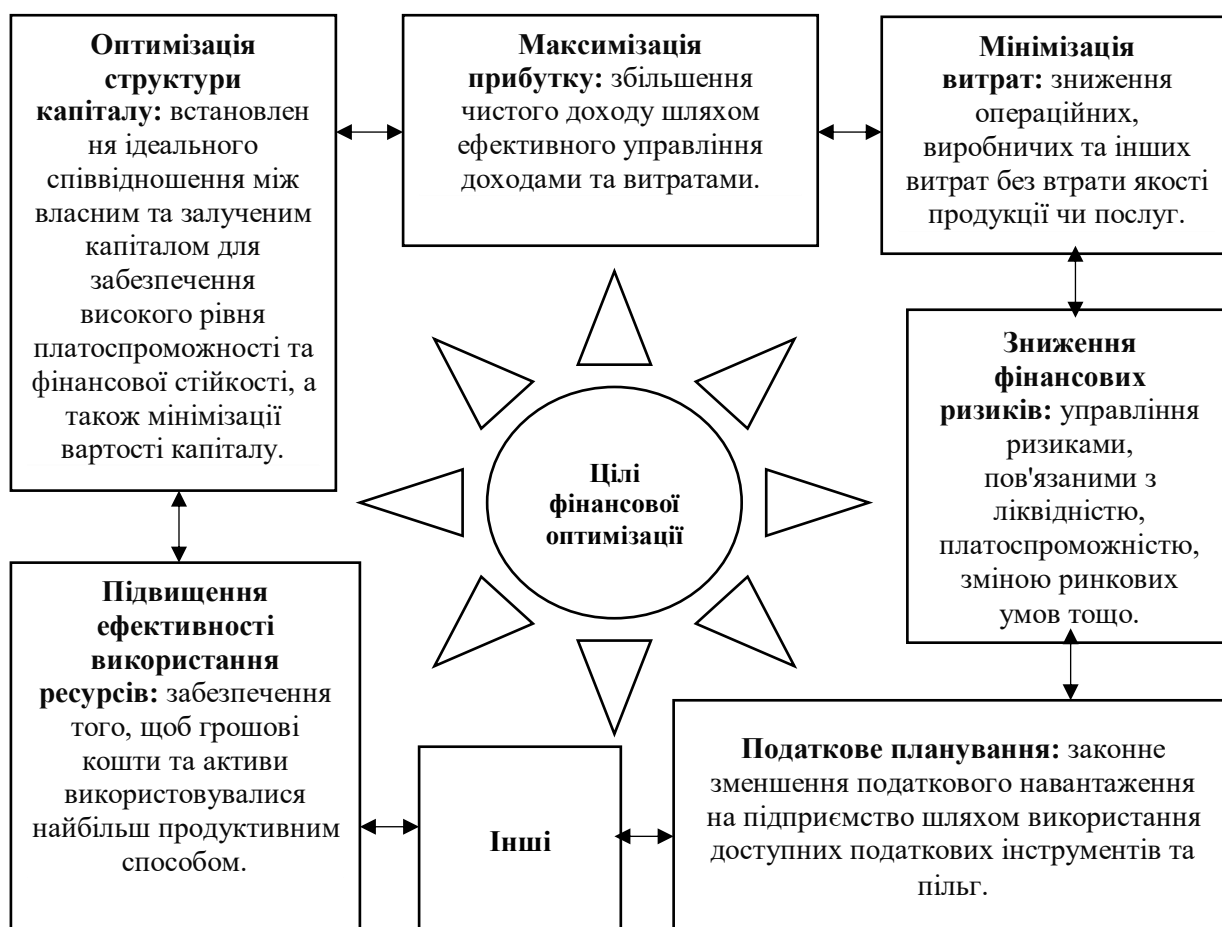

Рисунок 1.4 – Цілі фінансової оптимізації [авторська розробка]

Цілі фінансової оптимізації в системі управління фінансовими ресурсами можуть бути досягнуті завдяки ефективному функціонуванню оптимізаційного фінансового механізму – організованої системи управління фінансами бізнесу, у якій всі елементи взаємодіють для оптимізації доходів, витрат, інвестицій і грошових потоків.

1.2 Характеристика складових фінансової оптимізації та інструментів і методів її реалізації

В умовах воєнного стану перед підприємствами постала нагальна потреба у забезпеченні ефективного фінансового управління та раціональному використанні власних і залучених ресурсів. Це зумовлено впливом низки дестабілізуючих чинників, серед яких: коливання попиту на продукцію чи послуги, високий рівень інфляції, порушення партнерських зв'язків із постачальниками, ускладнення логістичних процесів, міграція та плинність кадрів, зростання вартості сировини й енергоносіїв, втрата інвесторів, обмежений доступ до кредитних ресурсів, часті зміни законодавства, втрата ринків збуту, посилення конкурентної боротьби, а також зниження платоспроможності населення та дефіцит власних фінансових ресурсів.

В цих умовах, як зазначають Біла І., Насікан Н. гостро стоять питання оптимізації «...тобто знаходження такого стану та умов бізнес-середовища, які забезпечують найвищу ефективність взаємодії його суб'єктів» [6]. Погоджуємось з твердженням, що «критерієм оптимізації функціонування та розвитку системи управління бізнес-середовищем є її якість» [6]. В свою чергу, якість забезпечується злагодженою роботою фінансового механізму.

Оптимізаційний фінансовий механізм — це система фінансових методів, інструментів, важелів і регуляторів, спрямована на забезпечення найефективнішого використання фінансових ресурсів підприємства, галузі чи держави для досягнення стратегічних цілей розвитку.

Метою функціонування виступає забезпечення максимальної результативності фінансово-господарської діяльності за мінімальних витрат і допустимого рівня ризику.

Досягнення мети реалізується через виконання досить широкого кола завдань, серед яких можемо виокремити наступні: раціональний розподіл та використання фінансових ресурсів; підвищення прибутковості та зниження

витрат; забезпечення фінансової стійкості; підтримка ліквідності та платоспроможності; оптимізація джерел фінансування та грошових потоків; збалансування інтересів власників, держави та працівників.

Таблиця 1.1 – Структура оптимізаційного фінансового механізму [8; 36; 89]

Елемент	Зміст
1	2
Фінансові методи	Планування, прогнозування, бюджетування, нормування, аналіз, контроль, моніторинг, аутсорсинг
Фінансові інструменти	Гроші, кредити, цінні папери, податки, дивіденди, лізинг, факторинг
Фінансові важелі	Ціна, прибуток, процентна ставка, податкові пільги, амортизаційна політика
Фінансові стимули	Премії, бонуси, участь у прибутку, податкові стимули
Регулятори	Податкова політика, кредитно-грошова політика, інвестиційна політика
Інформаційно-аналітичне забезпечення	Фінансова звітність, показники ефективності, ІТ-системи управління

До принципів функціонування оптимізаційного фінансового механізму можна віднести: економічну доцільність (кожне рішення має приносити фінансову вигоду), системність (взаємозв'язок усіх елементів фінансового механізму), гнучкість (здатність адаптуватися до змін ринку), комплексність (одночасний вплив на доходи, витрати, інвестиції, податки), збалансованість ризику та прибутковості.

У функціонуванні оптимізаційного фінансового механізму важливе значення відіграє нормативне забезпечення, до якого входять норми, тарифні ставки, нормативи, інструкції, роз'яснення та методичні вказівки. Методики оцінки фінансового стану (підприємств, що підлягають приватизації; поглибленого аналізу фінансово-господарського стану; поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств; підприємств та організацій споживчої кооперації; рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства; інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій) надають інформацію, щодо

нормативних меж рекомендованих фінансових індикаторів. В процесі фінансової оптимізації необхідний моніторинг цих індикаторів, порівняння з нормами та контроль.

Процес управління фінансами на підприємствах впливає на динаміку показників фінансово-господарської діяльності, фінансової стійкості, платоспроможності, стан використання фінансових ресурсів та зростання прибутковості [59].

Відповідно, глобальними напрямками фінансової оптимізації як інструменту стабілізації фінансово-господарської діяльності вважаємо наступні: оптимізація ресурсного потенціалу; оптимізація фінансування; оптимізація параметрів фінансового стану.

Антонюк О. в статті «Управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств в умовах нестабільності економіки» (2024) зазначає: «Вибір та реалізація оптимальних рішень в управлінні фінансовими ресурсами залежать від їх економічної ефективності, тобто результат має відповідати здійсненим витратам з урахуванням мінімального ризику» [3].

Таблиця 1. 2 – Трактуювання «оптимізації ресурсного потенціалу (фінансових ресурсів, в т. ч. активів» в наукових джерелах

Напрямок	Зміст	Автор	Джерело
1	2	3	4
Оптимізація ресурсного потенціалу підприємства	Оптимізація ресурсного потенціалу підприємства передбачає визначення необхідних обсягів наявних ресурсів та їх раціонального співвідношення у процесі господарської діяльності для отримання максимального результату у вигляді доходу	Пуцентейло П.	[70]
Оптимізація використання ресурсів та виробництва продукції	Підвищити ефективність господарської діяльності підприємств відповідно критерію максимізації прибутку можливе на основі повного використання ресурсного потенціалу при найменших витратах. Для вирішення даного завдання постає необхідність оптимізації структури наявних виробничих ресурсів та раціонального їх використання із застосуванням економіко-статистичних методів моделювання.	Борисенко В.	[9]

Продовження таблиці 1.2

1	2	3	4
Оптимізація управління активами підприємства	Оптимальний рівень ефективності системи управління активами передбачає відповідну організацію руху грошових потоків, процеси їх формування у достатніх обсягах, розподілу та перерозподілу, приймаючи до уваги особливості економічної діяльності окремого суб'єкта господарювання.	Стефанів І.	[82]

З наведених трактувань можна виділити наступне. Оптимізацію управління фінансовими ресурсами (виробничим потенціалом, активами) можна розділити на два ключові аспекти: формування та використання. Ефективне формування передбачає залучення оптимального обсягу ресурсів для виконання завдань з мінімальними витратами на їх мобілізацію. Ефективне використання, у свою чергу, означає досягнення поставлених цілей з найменшими фінансовими витратами та мінімальним рівнем ризику. При цьому додатковий ефект від реалізації має перевищувати витрати, пов'язані з його досягненням.

На врахуванні індивідуальних особливостей бізнесу, галузі, конкурентної ситуації в процесі фінансової оптимізації наголошують більшість науковців, які присвятили свої праці зазначеній проблематиці [1; 3; 8; 11; 14; 16; 23; 29; 32].

Таблиця 1. 3 – Трактування «оптимізації платоспроможності» та «оптимізації грошових потоків» в наукових джерелах

Напрямок	Зміст	Автор	Джерело
1	2	3	4
Оптимізація рівня платоспроможності підприємства	Процес оптимізації платоспроможності передбачає раціоналізацію систем управління ресурсами з метою підвищення рівня їх ліквідності. Оптимально сформована система управління платоспроможністю повинна забезпечити: – достатність ліквідних ресурсів; – збалансованість грошових потоків; – стабільність джерел формування активів; – ефективність виробничої діяльності; – наявність оптимальної системи обороту ресурсів; – достатність капіталу для реалізації усіх запланованих цілей; – фінансову стійкість; – безперервність процесів відтворення.	Стефанів І.	[82]

Продовження таблиці 1.3

1	2	3	4
Оптимізація рівня платоспроможності підприємства	Принцип оптимальності передбачає використання сучасних методів аналізу, планування, організації та контролю при забезпеченні платоспроможності підприємства	Майборода О.	[50]
Оптимізація грошових потоків	Регулювання грошових потоків є невід'ємним інструментом оптимізації діяльності підприємства. В умовах нестабільної економіки необхідно враховувати внутрішні та зовнішні чинники для правильної оптимізації грошових потоків.	Голинський Ю.	[24]
Оптимізація грошових потоків	...на таких напрямках оптимізації, як збалансування і синхронізація надходжень і видатків грошових коштів, основний же водорозділ полягає у визначенні третього напрямку – відповідно, максимізації чистого грошового потоку чи, навпаки, вирівнюванні вхідних і вихідних потоків.	Бланк І., Ситник Г.	[8]
Фінансова оптимізація грошових потоків	Фінансова оптимізація грошових потоків бізнесу сприяє досягненню глобальної мети корпоративних фінансів, а саме капіталізації вартості бізнесу та забезпеченні захисту інтересів власників. Вона включає аналіз та планування, збалансування доходів та витрат, забезпечення дієвості фінансового контролю та управління ризиками на базі розробки стратегії формування резервів ліквідності та хеджування.	Сидоренко-Мельник Г.	[79]

Для досягнення результату фінансової оптимізації рівня платоспроможності підприємству необхідно активно виявляти та використовувати внутрішні резерви, зокрема: збільшувати прибутковість за рахунок оптимізації бізнес-процесів; максимізувати використання виробничих потужностей; підвищувати конкурентоздатність продукції; знижувати собівартість товарів; раціональніше використовувати фінансові та матеріальні ресурси. Це дозволить зміцнити фінансову стійкість та забезпечити стабільний розвиток підприємства.

Науковці єдині в своєму баченні регулювання грошових потоків (балансування вхідних та вихідних грошових потоків, дотримання нормативних параметрів ритмічності, синхронності та рівномірності, забезпечення

прийнятного рівня ліквідності, достатності та ефективності грошових потоків) як невід'ємного інструменту оптимізації фінансово-господарської діяльності підприємства.

Отже, головна мета оптимізації системи управління платоспроможністю — моніторинг ліквідності активів і прибутковості, що гарантує наявність необхідних грошових коштів для розрахунків суб'єкта господарювання. Це створює умови для підтримки фінансової та виробничої стабільності, забезпечення фінансової безпеки та стійкого розвитку, а також дозволяє підтримувати економічні процеси на рівні, необхідному для досягнення ключових цілей.

Таблиця 1. 4 – Тракткування «оптимізації витрат» в наукових джерелах

Напрямок	Зміст	Автор	Джерело
1	2	3	4
Оптимізація витрат	Оптимізація – це шляхи пошуку найефективніших методів господарювання в умовах обмежених фінансових можливостей	Косинська О.	[43]
Оптимізація витрат	В умовах формування ринкових відносин виникає проблема не стільки у визначенні суми витрат, їх розподілу за об'єктами та забезпечення мінімізації, скільки в управлінні ними в умовах конкуренції та визнання доцільності і досягнення необхідної їх прибутковості. Причому завдання полягає не в їх мінімізації, а у досягненні такого рівня, за яким вони визнаються споживачами та приносять відповідний прибуток виробникам	Мних Є.	[54]
Оптимізація витрат	Оптимізація витрат – це процес планування, обліку, аналізу, контролю витрат для пошуку та вибору найефективніших методів господарювання в умовах обмежених ресурсів.	Волковська Я.	[20]
Оптимізація витрат	Оптимізація витрат є загальновизнаним способом вдосконалення діяльності підприємства та ефективним інструментом управління його розвитком.	Присяжнюк Л.	[69]

Як бачимо, спільне у поглядах вчених на оптимізацію витрат бізнесу це виокремлення глобальної мети оптимізації системи управління витратами. Отже, метою оптимізації системи управління витратами є постійне виявлення резервів економії, нормування витрат, їх планування, облік та аналіз за видами. Це сприяє

стимулюванню ресурсозбереження та зниженню витрат, що в результаті підвищує ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства. Присяжнюк Л. наголошує – «Пошук можливих резервів зниження витрат виробництва доводить, що резерви – це не тільки зниження збитків при використанні ресурсів, але й невикористані можливості зниження витрат» [69]. В той же час, Мних Є. акцентує на важливості не лише мінімізації витрат, а й на забезпеченні досягнення їх нормативної прибутковості [54].

Довжик О. зазначає: «Для того, щоб система управління витратами була ефективною, в основу її формування має бути покладена концепція, яка враховує особливості діяльності підприємства, його структуру, стадію життєвого циклу продукції та підприємства загалом» [33]. Управління витратами на підприємстві передбачає виконання всіх функцій управління, тобто функції повинні реалізовуватись через елементи управлінського процесу: прогнозування, планування, нормування, організація, калькулювання, мотивація та стимулювання, облік, аналіз, регулювання та контроль витрат.

В практиці господарювання за кордоном широко застосовуються такі методи оптимізації витрат: метод декомпозиції, інженерний метод, кількісні методи аналізу, метод використання обміну думками, метод аналізу рахунків.

Сучасна наука класифікує методи оптимізації витрат за трьома ключовими напрямками:

- управління функціональними підсистемами (аналіз витрат за центрами відповідальності (Cost Center Analysis), бенчмаркінг (порівняння з кращими практиками галузі), оптимізація логістичних ланцюгів (Supply Chain Optimization), автоматизація бізнес-процесів (Business Process Automation); управління запасами (Inventory Management, наприклад, метод Just-in-Time));
- реалізація управлінських функцій (бюджетування (Budgeting), контролінг (система управлінського обліку та контролю), аутсорсинг (передача окремих функцій зовнішнім виконавцям), оптимізація штату (Workforce Optimization), управління якістю (Total Quality Management, TQM));

- прийняття управлінських рішень (аналіз «витрати-вигоди» (Cost-Benefit Analysis), метод дисконтування грошових потоків (Discounted Cash Flow, DCF), метод сценарного аналізу (Scenario Analysis), метод дерева рішень (Decision Tree Analysis), метод багатокритеріальної оптимізації (Multi-Criteria Decision Making, MCDM)).

На нашу думку, ефективне управління витратами за критерієм оптимальності на підприємстві вимагає впровадження повного циклу управлінських функцій, що включає прогнозування, планування, нормування, організацію, калькулювання, мотивацію та стимулювання, облік, аналіз, регулювання та контроль витрат.

Таблиця 1. 5 – Трактуювання «оптимізації фінансування» в наукових джерелах

Напрямок	Зміст	Автор	Джерело
1	2	3	4
Оптимізація фінансування	Під оптимальною програмою фінансування підприємства ми розуміємо таку сукупність чітко визначених сум грошових коштів, які отримані із конкретних джерел з деталізацією як по періодам надходження, так і по періодам повернення (при використанні залучених джерел), які забезпечують фінансування в повному обсязі згідно з визначеними потребами при мінімізації вартості фінансових ресурсів та виконанні встановлених умов та обмежень, в тому числі обмежень по підтримці на достатньому рівні фінансової стійкості підприємства.	Довбня С.	[32]
Оптимізація структури капіталу	оптимізація структури капіталу. Її проводять за багатьма критеріями з метою забезпечення фінансової рівноваги підприємства при високій рентабельності капіталу серед них — вартість капіталу, що впливає на норму прибутку; ефект фінансового левириджу, тобто ефективність залучення позикового капіталу з точки зору впливу на рентабельність власного капіталу через податкову економію і перевищення економічною рентабельністю активів плати за кредит, оптимальний рівень фінансового ризику; вплив збільшення позикового капіталу на рентабельність активів безпосередньо; вид галузі, де працює підприємство, правила фінансування, запас фінансової міцності, рівень кредитоспроможності та інші.	Ковтун О. А.	[41]

Продовження таблиці 1.5

1	2	3	4
Оптимізація структури капіталу підприємства	Поєднуючи основні критерії оцінки фінансового потенціалу, оптимізація структури капіталу підприємства повинна включати наступні підходи в такій послідовності: 1) оптимізація структури капіталу за критерієм фінансової стійкості; 2) оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості; 3) оптимізація структури капіталу за критерієм ефективності його використання.	Майборода О.	[49]
Формування оптимальної структури капіталу	Важливим завданням формування оптимальної структури капіталу підприємства є максимізація рівня рентабельності власного капіталу при певному рівні фінансового ризику.	Роганова Г.	[72]
Формування оптимальної структури капіталу	Оптимальна структура капіталу підприємства повинна відповідати головним цілям і завданням щодо фінансування підприємства та забезпечити його сталий розвиток, а також формувати умови, за яких підприємство отримуватиме максимальний прибуток при найменших витратах на його формування	Дрига С.	[34]

Оптимізація фінансування з застосуванням системного підходу поєднує стратегічне планування, оперативне управління та контроль, спрямований на досягнення фінансової рівноваги та максимізацію вартості підприємства.

Основна мета оптимізації фінансування полягає в забезпеченні ефективного залучення, розподілу та використання фінансових ресурсів. При цьому реалізуються наступні завдання:

- мінімізація витрат на залучення капіталу (наприклад, зниження відсоткових виплат за кредитами або вартості власного капіталу).
- максимізації прибутковості інвестиційних проектів та операційної діяльності.
- збалансування структури капіталу (оптимальне співвідношення власних та позикових коштів).
- зниження фінансових ризиків (ліквідності, кредитного, процентного).
- забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Для досягнення цих цілей використовуються такі інструменти:

1) інструменти залучення фінансових ресурсів: кредитування (банківські кредити, облігаційні позики, лізинг); емісія цінних паперів (акції, облігації); залучення інвестицій (венчурне фінансування, прямі інвестиції); факторинг та форфейтинг (короткострокове фінансування через продаж дебіторської заборгованості); державні та міжнародні гранти/субсидії;

2) інструменти управління структурою капіталу: фінансовий леверидж (оптимізація співвідношення позикового та власного капіталу); рефінансування боргу (заміна дорогого боргу дешевшим); оптимізація податкового навантаження (використання податкових пільг, трансфертне ціноутворення);

3) інструменти контролю та аналізу: бюджетування (складання фінансових планів та контроль їх виконання); фінансовий аналіз (оцінка ліквідності, рентабельності, платоспроможності); кошторисний контроль (моніторинг витрат та доходів); сценарний аналіз (моделювання фінансових ризиків та можливих наслідків); ключові показники ефективності (KPI) для оцінки фінансової діяльності.

З огляду на наведені визначення, можемо зазначити, що цінність оптимізації фінансування, в тому числі оптимізації структури капіталу підприємства полягає в наступному:

- підвищує ефективність використання коштів — дозволяє зосередити ресурси на найприбутковіших напрямках;
- знижує фінансові витрати — оптимальна структура капіталу зменшує вартість фінансування;
- покращує фінансову стійкість — збалансоване фінансування знижує ризики банкрутства та ліквідності;
- сприяє стратегічному розвитку — забезпечує фінансову підтримку інновацій, розширення бізнесу та довгострокових проектів;
- підвищує інвестиційну привабливість бізнесу — прозоре та ефективне управління фінансами приваблює інвесторів та кредиторів;
- зміцнює стійкість опору негативним факторам сьогодення.

Таблиця 1. 6 – Наукові погляди на податкову оптимізацію

Напрямок	Зміст	Автор	Джерело
1	2	3	4
Оптимізація оподаткування підприємств	Ключовими аспектами оптимізації, є стимулювання підприємництва, збільшення конкурентоспроможності та залучення іноземних інвестицій.	Шарманська В.	[92]
Оптимізація податкового навантаження	оптимізація податкового навантаження, тобто вибір загальної чи спрощеної системи оподаткування, використання податкових пільг за різними видами податків; планування податкових платежів, тобто врахування сезонності, розподіл сум податкових зобов'язань	Огренич Ю.	[58]

Як складова фінансового управління, податкова політика впливає на податкове навантаження, доступність податкових пільг та вибір системи оподаткування. Помилки в її формуванні можуть спричинити фінансові втрати та штрафи для підприємства. Інструментами податкової оптимізації на думку Огренич Ю. є «здійснення податкового планування; здійснення контролю за податковим обліком; контроль за своєчасністю сплати податків, подання податкових декларацій з метою попередження нарахування штрафів; відстеження змін податкового законодавства та використання податкових пільг; використання програмних продуктів для подання податкової звітності; підвищення кваліфікації працівників фінансового відділу в питаннях оподаткування підприємства; взаємодія із контролюючими органами, отримання консультацій; розробка податкової стратегії» [58].

Загалом, можна виокремити такі спільні риси поняття «оптимізації» у фінансовій сфері: прагнення до оптимального використання ресурсів (власного та залученого капіталу, фінансування, витрат); визначення співвідношення чи балансу, яке забезпечує максимальну ефективність діяльності підприємства та/або його фінансову стійкість; процес, що включає аналіз, вибір альтернатив, ухвалення рішень і контроль/оцінювання їх результативності.

Висновки за розділом 1

В першому розділі кваліфікаційної роботи здійснено дослідження першоджерел та представлено узагальнення наукових підходів до сутності фінансової оптимізації, її ролі у стабілізації фінансово-господарської діяльності підприємства, проаналізовано наукові погляди на зміст та інструменти пріоритетних напрямів її запровадження в сучасному бізнесі.

Оптимізація — це сукупність процесів, спрямованих на модернізацію та поліпшення існуючих механізмів досягнення бажаного результату, яку можна застосовувати практично в будь-якій сфері діяльності. Системний підхід дозволив комплексно представити процес фінансової оптимізації як складової загальної системи управління підприємством.

Фінансова оптимізація систематичний процес, вектором якого є досягнення найкращих можливих результатів, таких як максимізація прибутку, мінімізація витрат, забезпечення фінансової стійкості та ефективного розподілу капіталу.

Досягнення цілей фінансової оптимізації в системі управління фінансовими ресурсами можливе завдяки ефективній роботі оптимізаційного фінансового механізму — цілісної системи управління фінансами підприємства, у якій усі елементи узгоджено взаємодіють з метою оптимізації доходів, витрат, інвестицій та грошових потоків. Доведено, що фінансова оптимізація є безперервним процесом, який потребує постійного планування, обліку, аналізу та прийняття рішень для адаптації до мінливого економічного середовища.

Метою функціонування оптимізаційного фінансового механізму виступає забезпечення максимальної результативності фінансово-господарської діяльності за мінімальних витрат і допустимого рівня ризику. Інструменти і методи адаптуються під основні напрями: оптимізація фінансування, дотримання фінансової рівноваги, підвищення прибутковості та зниження витрат, збалансування інтересів учасників бізнесу.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПрАТ «КАРЛІВСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД» ЗА 2022-2024 РОКИ

2.1 Оцінка змін показників та трендів фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» в контексті відповідного ринку

Машинобудування в Україні традиційно посідає провідне місце серед промислових галузей, формуючи значну частку валового внутрішнього продукту (ВВП) та експорту країни. Проте тривалий збройний конфлікт, що стартував з 2014 року, а особливо повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році, істотно вплинули на розвиток і структуру галузі.

До початку війни машинобудівний сектор України був одним із ключових драйверів промислового зростання, забезпечуючи тисячі робочих місць і вагомі валютні надходження від експорту. Основними напрямками розвитку залишалися виробництво важкої техніки, сільськогосподарського обладнання, автомобілебудування, виготовлення залізничного транспорту та авіабудування. Серед провідних підприємств галузі варто відзначити «Мотор Січ», «Турбоатом», «Завод імені Малишева», «Крюківський вагонобудівний завод» і «Богдан Моторс», які були важливими учасниками як внутрішнього, так і зовнішнього ринків.

Наведемо стислий аналіз ключових змін на ринку машинобудування України за період 2022–2024 роки, із виділенням головних тенденцій, чинників впливу та перспектив.

У 2022 році промислове виробництво в Україні впало приблизно на 36,7 % порівняно з попереднім роком [99]. Щодо машинобудування: за одними оцінками, виробництво машинобудівної продукції впало на 43,1 % у 2022 році. Виною тому — повномасштабне вторгнення Росії, логістичні обмеження, руйнування виробничих потужностей, порушення ланцюгів постачання [85].

Основні виклики: зниження внутрішнього попиту — багато виробничих підприємств мають труднощі через війну; проблеми з постачанням сировини, комплектуючих, енергопостачанням та логістикою; експортний потенціал скоротився через блокаду портів, руйнування транспортної інфраструктури.

У 2023 році промислове виробництво зросло на приблизно 5,9 %. У машинобудуванні зростання становило приблизно 16,7 % у 2023 році [99]. Видимі ознаки відновлення: відкриття нових виробничих ланцюгів, адаптація до воєнного стану, часткове переорієнтування галузі на оборонні потреби [103]. Зростає попит на металопродукцію та комплектуючі для машинобудування — частково через потреби оборонно-промислового комплексу (ОПК) [68]. Політика держави: зростання норм локалізації державних закупівель у сфері машинобудування — наприклад, у 2022 – 2024 роках планувалося підвищити рівень локалізації з 10 % до 20 % [13].

Можемо відмітити наявність змішаних сигналів. Промислове виробництво у 2024 році зросло лише на 3,6 %. Але у машинобудуванні в 2024 році зафіксовано скорочення $\approx 1,2$ %. [99]. Водночас сегмент металопродукції для машинобудування: ринок зріс на 25-30 % у 2024 році.

Енергоємні галузі машинобудування постраждали через проблеми з енергопостачанням [85]. Навіть коли є попит, багато підприємств обмежені виробничими потужностями, логістичними труднощами, постачанням сировини. Попит на металопродукцію для машинобудування зріс (через ОПК, ремонти, потребу в деталях), але це ще не означає повного відновлення всього машинобудівного сектору. Окреслимо головні тенденції та структурні зміни. Зсув у напрямках виробництва. Зростає роль ОПК як драйвера попиту для машинобудування: потреба у виробках, деталях, обладнанні оборонного призначення [68]. Перехід до більш гнучких ліній виробництва, часткова переорієнтація підприємств на ремонт, модернізацію, комплектуючі, ніж повноцінне нове виробництво. Акцент на локалізації виробництва: державні закупівлі встановлюють вимоги до частки вітчизняного виробництва [13].

Здійснимо оцінку впливу логістики, енергії та ресурсів. Енергетичний фактор став критичним: через пошкоджене енергопостачання, зростання тарифів, складнощі з виробництвом у воєнних умовах [85]. Логістика: порти заблоковані або працюють із обмеженнями, імпорт і експорт комплектуючих ускладнено. Сировина та металопродукція: попит збільшується, але внутрішнє виробництво поки що не покриває потреб — значний імпорт.

Відбулося відновлення із запізненням. Навіть після значного падіння у 2022-му, відновлення йде, але не лінійно — у 2024-му темпи знизилися, що свідчить про те, що галузь в умовах війни натрапила на межу швидкого повернення до довоєнного рівня. Масштаб руйнувань, нестабільність, ризики роблять відновлення повільнішим.

За результатами роботи з матеріалами по темі дослідження можемо окреслити наступні перспективи. Післявоєнна реконструкція інфраструктури дає великий потенціал для машинобудування: ремонт і заміна обладнання, транспортних засобів, енергетичного устаткування. Наприклад, ринок металопродукції для машинобудування оцінюється у ~140-145 тис. тонн у 2024 році [104]. Зростання вимог до локалізації виробництва дає шанс для внутрішніх підприємств стати постачальниками на держзакупівлі. Можливість залучення зовнішніх інвестицій і партнерств для модернізації машинобудівних підприємств, виробництва сучасного обладнання.

Щодо ризиків: постійна військова загроза, руйнування інфраструктури — як виробничої, так і транспортної — утримує високий ризик; енергетичні проблеми: без стабільного енергопостачання складно підтримувати виробництво; відсутність достатньої модернізації, технологічної бази, навичок: багато підприємств постраждали ще до 2022 року, і війна загострила ці проблеми [103]. Залежність від імпорту металу, комплектуючих — що створює валютні і логістичні ризики.

Отже, ринок машинобудування України пережив сильний удар у 2022 році — падіння понад 40 %. У 2023-му частково відновився (зростання ~16,7 % у машинобудуванні). У 2024 році темпи зростання сповільнились і навіть

зафіксовано невелике скорочення (~1,2 %). Проте сегмент металопродукції для машинобудування показує значне зростання (~25-30 %), що вказує на те, що галузь змінюється: більше акценту на комплектуючі, ремонти, металопродукцію під потреби ОПК та реконструкції, менше — на традиційне серійне виробництво за довоєнними моделями. Це означає: машинобудування стає частково трансформованою галуззю — не просто відновлення старого, а адаптація до нових умов, нових замовлень і нових реалій. Для довгострокового відновлення потрібно не лише повернути довоєнні потужності, але і модернізувати їх, переорієнтувати на нові продукти, залучити інвестиції та інтегруватися у глобальні ланцюги постачання.

Як зазначив Пінчук О. «машинобудівна галузь є надзвичайно важливою для функціонування економіки України, особливо у період війни, так як від неї залежить виробництво багатьох автомобілей, складових для них і комплектуючих, які використовуються, як на фронті, так і в повсякденному житті» [65].

Дослідження фінансової оптимізації як інструменту стабілізації фінансово-господарської діяльності підприємства здійснено за матеріалами ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» [105]. Юридична адреса: 39500, Полтавська обл., Карлівський р-н, м. Карлівка, вул. Сергія Нігояна.

Приватне акціонерне товариство «Карлівський машинобудівний завод» (скорочено – ПрАТ «КМЗ») було створене 19 серпня 1994 року в місті Карлівка, розташованому в Полтавській області України.

Завод був заснований в умовах переходу України до ринкової економіки після здобуття незалежності у 1991 році. В цей період на підприємствах країни активно впроваджувалися нові принципи організації виробництва, що відповідали сучасним стандартам та вимогам ринку. Виникнення і функціонування ПрАТ «КМЗ» було викликане потребою у виробництві якісної сільськогосподарської техніки, що стало актуальним для українських аграріїв, що зіткнулися з новими викликами після зміни економічної системи.

Товариство створене з метою здійснення підприємницької та інших видів діяльності для забезпечення суспільних та особистих потреб у відповідності з предметом діяльності, отримання доходу та реалізації на його основі соціальних і економічних інтересів акціонерів Товариства, в тому числі отримання прибутку, його розподілу і виплати дивідендів акціонерам при прийнятті відповідного рішення Загальними зборами акціонерів Товариства.

На початковому етапі свого розвитку завод спеціалізувався на виробництві сільськогосподарської техніки та обладнання, зокрема тракторів, комбайнів та інших машин, необхідних для обробки сільськогосподарських угідь. Це стало основою для формування міцних ділових зв'язків з аграріями та іншими підприємствами в Україні.

Протягом останніх років ПрАТ «КМЗ» пройшов через ряд етапів розвитку, зокрема модернізацію виробничих потужностей, впровадження нових технологій, розширення асортименту продукції та вихід на зовнішні ринки. Завод також активно співпрацював з науково-дослідними установами для впровадження інновацій та покращення якості своєї продукції.

В той же час відмічаємо наявність проблем, викликаних дією факторів які можуть суттєво впливати на бізнес-діяльність заводу та потребують уважного моніторингу і стратегічного управління.

Судові справи. За зазначений період завод брав участь у 8 судових справах, що може свідчити про юридичні ризики та можливі фінансові втрати.

Контрольні перевірки. У 2025 році заплановано планову перевірку Державної податкової служби, що може призвести до перевірок бізнес-процесів і можливих санкцій.

Фінансові виклики. Відсоток чистого прибутку демонструє коливання, зокрема у 2023 році стався спад, що може свідчити про фінансову нестабільність.

Зміни в законодавстві та регуляціях. Зміни в законодавстві можуть створити додаткові комерційні чи юридичні бар'єри.

Вплив війни. Поточні бойові дії в Україні негативно впливають на логістику, постачання матеріалів і загальну економічну ситуацію.

Предмет діяльності ПрАТ «КМЗ» – проектування, виробництво, поставка обладнання, монтаж повного спектру обладнання для елеваторної промисловості, навчання персоналу та після продажний сервіс, пусконаладжувальні роботи,.

Станом на сьогодні завод здійснює наступні види діяльності:

основна – 28.30 Виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства;

інші: 28.22 Виробництво підіймального та вантажно-розвантажувального устаткування; 28.93 Виробництво машин і устаткування для виготовлення харчових продуктів і напоїв, перероблення тютюну; 46.61 Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням; 52.21 Допоміжне обслуговування наземного транспорту; 71.12 Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах; 33.20 Установлення та монтаж машин і устаткування; 43.21 Електромонтажні роботи.

Здійснено аналіз тенденцій змін показників фінансових ресурсів (майна та капіталу) ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за останні три роки. Вхідні дані наведені в таблиці 2.1.

Фінансовий стан підприємства формується під впливом параметрів забезпечення та використання фінансових ресурсів (майна та капіталу). Оцінка фінансових ресурсів відіграє важливу роль у процесі фінансової оптимізації, оскільки саме вона забезпечує об'єктивне розуміння реального фінансового стану підприємства. Завдяки такій оцінці можна визначити обсяг, структуру та ефективність використання наявних ресурсів, що створює основу для раціонального планування, контролю та управління фінансами. Вона дозволяє виявити резерви підвищення прибутковості, оптимізувати витрати, забезпечити стабільність грошових потоків і досягти збалансованості між власними та залученими коштами. Таким чином, оцінка фінансових ресурсів є необхідним інструментом для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства.

Таблиця 2.1 – Показники динаміки фінансових ресурсів, що забезпечували здійснення фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки

Показник	Значення показника :			Зміни (+,-), тис. грн:		Темп приросту (зменшення), %:	
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2 023 р.	2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2 023 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Активи :							
1. Активи, тис. грн (станом на кінець року):	524698,00	514567,00	503394,00	-10131,00	-11173,00	-1,93	-2,17
1.1. Необоротні активи, тис. грн.:	76340,00	74212,00	74091,00	-2128,00	-121,00	-2,79	-0,16
у тому числі:							
- основні засоби	66622,00	131668,00	144650,00	65046,00	12982,00	97,63	9,86
- нематеріальні активи	9088,00	5537,00	2584,00	-3551,00	-2953,00	-39,07	-53,33
1.2. Оборотні активи, тис. грн.:	448358,00	440355,00	429303,00	-8003,00	-11052,00	-1,78	-2,51
у тому числі:							
- запаси	328304,00	272894,00	224587,00	-55410,00	-48307,00	-16,88	-17,70
- дебіторська заборгованість	100924,00	159364,00	162577,00	58440,00	3213,00	57,90	2,02
- грошові кошти та їх еквіваленти	18940,00	7858,00	41647,00	-11082,00	33789,00	-58,51	429,99
2. Капітал :							
2. Капітал, тис. грн. (станом на кінець року):	524698,00	514567,00	503394,00	-10131,00	-11173,00	-1,93	-2,17
2.1. Власний капітал, тис. грн.:	189564,00	208895,00	249079,00	19331,00	40184,00	10,20	19,24
у тому числі:							
- пайовий капітал	1760,00	1760,00	1760,00	0,00	0,00	0,00	0,00
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	187804,00	207135,00	247319,00	19331,00	40184,00	10,29	19,40
2.2. Позиковий капітал, тис. грн.:	335134,00	305672,00	254315,00	-29462,00	-51357,00	-8,79	-16,80
- у тому числі: поточні зобов'язання і забезпечення	336894,00	307432,00	229743,00	-29462,00	-77689,00	-8,75	-25,27
- довгострокові зобов'язання і забезпечення	0,00	0,00	26332,00	0,00	26332,00	x	x

Сукупні активи заводу за період 2022-2024 роки зменшилися з 524698 тис. грн станом на кінець 2022 року до 503394 тис. грн станом на кінець 2024 року.

Темп зменшення в 2023 році проти 2022 року склав 1,93 %, в 2024 році проти минулого – 2,17 %. Тобто фіксуємо тенденцію спаду, що свідчить про зменшення майнового потенціалу підприємства. Цей факт заслуговує на негативну оцінку, адже за попередні роки картина протилежна. В 2020 році проти 2019 року активи товариства зросли на 93,92 %, в 2021 році проти 2020 року – на 52,96 %, в 2022 році проти 2021 року – на 2,25 %. Відповідно за цей період показник сукупної вартості активів зростав, хоча динаміка його росту досить суттєво уповільнилася (рис. 2.1).

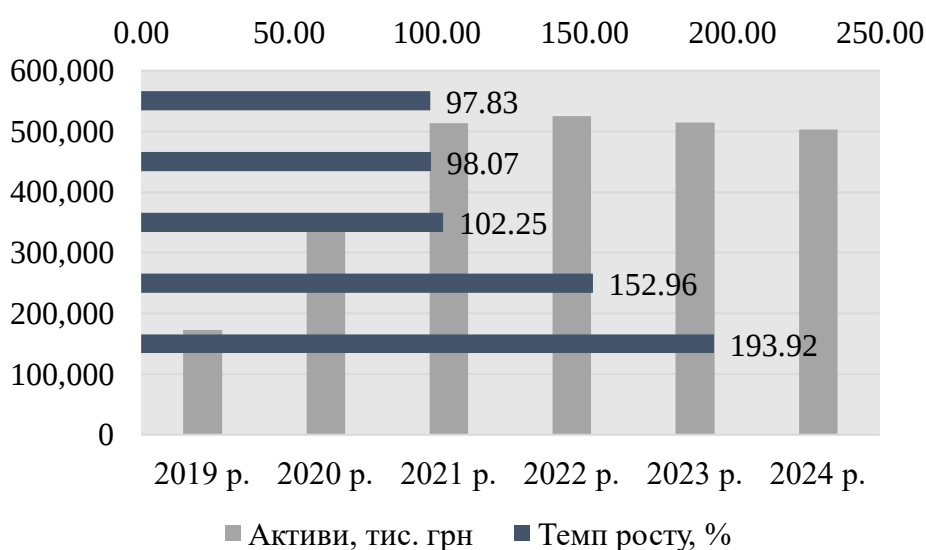

Рисунок 2.1 – Динаміка активів ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2019-2024 роки

Розглянемо фактори, які вплинули на зазначені зміни останніх трьох років. Зменшення обсягів вкладання коштів в активи товариства в 2023 році проти 2022 року відбулися головним чином за рахунок зменшення вартості необоротних активів (на 2128 тис. грн, або на 2,79 %), в складі яких нематеріальні активи скоротилися на 3551 тис. грн (-39,07 %). Проте основні засоби збільшилися з 66622 тис. грн станом на початок 2022 року до 131668 тис. грн на кінець 2023 року.

Вкладання коштів в оборотні активи ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» в 2023 році виявилось меншим за попередній рік на 1,78 %, або на 8003

тис. грн. В їх складі запасів стало менше на 55410 тис. грн (-16,88 %), грошових коштів – на 11082 тис. грн (-58,51 %). В той же час фіксуємо ріст дебіторських боргів на 58440 тис. грн, або на 57,9 %. Зазначені зміни негативно вплинули на ліквідні характеристики майна підприємства.

В 2024 році проти попереднього року негативна тенденція зменшення обсягів майна зберіглася. На скорочення вартості сукупних активів на 11173 тис. грн, або на 2,17 % вплинуло зменшення вартості оборотних активів заводу (на 11052 тис. грн, або на 2,51 %). Найвпливовішим виявився фактор скорочення обсягів запасів за цей період на 48307 тис. грн, або на 17,7 %. Позитивно можемо відмітити нарощення обсягів грошових коштів з 7858 тис. грн станом на кінець 2023 року до 41647 тис. грн на кінець 2024 року.

Відповідно капітал ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» також зменшився, його спадна динаміка зафіксована на протязі трьох років. Викликано це зменшенням позикового капіталу товариства (на 29462 тис. грн, або на 8,79 % в 2023 році проти 2022 року та на 51357 тис. грн, або на 16,8 % в 2024 році проти минулого року). В свою чергу, окреслена динаміка викликана зменшенням обсягів поточних зобов'язань товариства (на 8,75 % та 25,27 %, відповідно).

Позитивної оцінки заслуговує приріст власного капіталу заводу, який склав в 2023 році проти 2022 року 19331 тис. грн (10,2 %), в 2024 році проти 2023 року – 40184 тис. грн (19,24 %). Причиною цього виступив ріст нерозподіленого прибутку ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» з 187804 тис. грн в 2022 році до 247319 тис. грн в 2024 році. Слід відзначити, що на протязі шести років фіксуємо тенденцію росту обсягів нерозподіленого прибутку товариства (рис. 2.2).

Пік росту припав на 2021 рік, коли зазначений показник виявився більшим за попередній рік в 2,6 рази. Незважаючи на надскладні умови воєнного стану показник 2024 року є більшим за попередній рік на 19,4 %.

Наступним кроком є дослідження економічних показників фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки (табл. 2.2).

Рисунок 2.2 – Динаміка нерозподіленого прибутку ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2019-2024 роки (станом на кінець року).

Динаміка обсягів виручки від реалізації продукції заводу за 2022-2024 роки нестійка. Зменшення в 2023 році порівняно з 2022 роком проти росту в 2024 році в порівнянні з 2023 роком, тому проаналізуємо ці періоди окремо.

В 2023 році проти 2022 року фіксуємо наступні зміни. Виручка від реалізації продукції ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» зменшилася на 162393 тис. грн, або на 19,98 %. Темп зменшення собівартості продукції менший – 16,04 %. З 74,11 % до 77,76 % зріс рівень витрат виробництва до обсягів виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Отриманий заводом валовий прибуток скоротився на 65761 тис. грн, або на 31,26 %. Маємо зменшення фінансового результату діяльності підприємства до оподаткування на 67,37 %. Чистий прибуток ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» зменшився з 61232 тис. грн в 2022 році до 19331 тис. грн в 2023 році (на 41901 тис. грн, або на 68,43 %).

В 2024 році проти 2023 року картина наступна. Виручка від реалізації продукції ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» збільшилася на 323679 тис. грн, або на 49,78 %. Темп росту собівартості продукції менший – 44,4 %. До 74,97 % зменшився рівень витрат виробництва до обсягів виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Отриманий заводом валовий прибуток

збільшився на 99176 тис. грн, або на 68,58 %. Фінансовий результат до оподаткування зріс на 104,61 %. Таким чином, можемо зазначити, що економічні показники та їх динаміка за період 2023-2024 роки виявили позитивні зміни на краще.

Таблиця 2.2 – Динаміка економічних показників ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки

Показник	Значення показника :			Зміни (+,-), тис. грн:		Темп приросту (зменшення), %:	
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2 023 р.	2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2 023 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	812647,00	650254,00	973933,00	-162393,00	323679,00	-19,98	49,78
2. Собівартість готової продукції, тис. грн.	602264,00	505632,00	730135,00	-96632,00	224503,00	-16,04	44,40
3. Рівень витрат виробництва до виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), %	74,11	77,76	74,97	3,65	-2,79	4,92	-3,59
4. Валовий прибуток, тис. грн.	210383,00	144622,00	243798,00	-65761,00	99176,00	-31,26	68,58
5. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток (+), збиток (-), тис. грн.	74777,00	24403,00	49931,00	-50374,00	25528,00	-67,37	104,61
- на 1 тис. грн виручки від реалізації продукції	0,09	0,04	0,05	-0,05	0,01	-59,22	36,61
6. Чистий прибуток (+), збиток (-), тис. грн.	61232,00	19331,00	40184,00	-41901,00	20853,00	-68,43	107,87
7. Власний оборотний капітал, тис. грн	113224,00	134683,00	174988,00	21459,00	40305,00	18,95	29,93
8. Робочий (функціонуючий) капітал, тис. грн	111464,00	132923,00	199560,00	21459,00	66637,00	19,25	50,13
9. Частка робочого капіталу в оборотних активах, %	24,86	30,19	46,48	5,32	16,30	21,42	54,00

До складу додаткових показників пропонуємо власний оборотний та функціонуючий капітал. Позитивної оцінки заслуговує той факт, що в 2022-2024 роках зазначений капітал приймав участь у фінансуванні діяльності товариства (у період важких змін ці показники часто є від'ємними). ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» має динаміку росту як власного оборотного так і функціонуючого капіталу, причому рос виявився ще й потужнішим в 2024 році проти 2023 року ніж в 2023 році проти 2022 року. Частка робочого капіталу в активах товариства зросла з 24,86 % в 2022 році до 46,48 % – в 2024 році.

Отже, динаміка основних фінансово-економічних показників діяльності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» віддзеркалила тренди, які склались в машинобудівній галузі України. Відчутно вплинули виклики воєнного часу та проблеми останніх трьох років. Стан машинобудування в Україні в умовах війни є складним, але демонструє стійкість: підприємства працюють на високих потужностях, а прибутковість залишається на високому рівні порівняно з іншими секторами промисловості. Однак галузь стикається з проблемами, такими як технічна відсталість, втрата традиційних ринків збуту, необхідність розвитку нових економічних зв'язків та значна частка оборонного виробництва.

2.2 Аналіз дотримання ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» оптимальних маркерів фінансової стійкості та нормативів платоспроможності

Індикаторами фінансового стану підприємства виступають аналітичні показники фінансової стійкості та платоспроможності. Дотримання їх нормативного рівня свідчить про формування параметрів стійкого стану здатного витримувати виклики внутрішнього та зовнішнього середовища.

Аналіз фінансової стійкості зумовлює обрахунок та оцінку її абсолютних та відносних індикаторів (табл. 2.3 та табл. 2.4).

Таблиця 2.3 – Динаміка відносних показників фінансової стійкості ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки (станом на кінець року)

Показник	Нормативне значення (рекомендована динаміка)	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення від нормативного значення показника			Зміна (+;-) показника	
					2022 року	2023 року	2024 року	2023 року проти 2022 року	2024 року проти 2023 року
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Показники структури джерел формування капіталу									
1. Коефіцієнт автономії	≥ 0,5	0,36	0,41	0,49	-0,14	-0,09	-0,01	0,05	0,08
2. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	< 0,5	0,64	0,59	0,51	0,14	0,09	0,01	-0,05	-0,08
3. Коефіцієнт фінансування	≥ 1,0	1,77	1,46	1,02	0,77	0,46	0,02	-0,31	-0,44
4. Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу (фінансового ризику)	< 1,0	1,77	1,46	1,02	0,77	0,46	0,02	-0,31	-0,44
5. Коефіцієнт фінансової залежності	< 2,0	2,77	2,46	2,02	0,77	0,46	0,02	-0,31	-0,44
Показники стану оборотних активів									
6. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	≥ 0,5	0,60	0,64	0,70	0,10	0,14	0,20	0,04	0,06
7. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів	≥ 0,5	0,25	0,31	0,41	-0,25	-0,19	-0,09	0,06	0,10
8. Коефіцієнт забезпечення запасів	≥ 0,8	0,34	0,49	0,78	-0,46	-0,31	-0,02	0,15	0,29
9. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Збільшення	0,17	0,06	0,24	x	-	+	-0,11	0,18
10. Власний оборотний капітал підприємства, тис. грн.	Збільшення	113224,00	134683,00	174988,00	x	+	+	21459,00	40305,00
11. Питома вага власного оборотного капіталу, %	Збільшення	59,73	64,47	70,25	x	+	+	4,74	5,78
Показники стану основного капіталу									
12. Коефіцієнт виробничого потенціалу	Збільшення	0,15	0,14	0,15	x	-	+	-0,01	0,01
13. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні (виробниче підприємство)	0,5	0,13	0,26	0,29	-0,37	-0,24	-0,21	0,13	0,03
14. Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	Збільшення	5,87	5,93	5,79	x	+	-	0,06	-0,14

Оцінку відносних індикаторів фінансової стійкості заводу здійснимо за наступними групами показників: показниками структури джерел формування капіталу підприємства; показниками стану оборотних активів та стану основного капіталу.

За коефіцієнтом автономії ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» в 2022 році за власний рахунок фінансував 36 % майна, в 2023 році – 41 %, в 2024 році – 49 %. Значення наближені до нормативного рівня в 50 %, хоча і є дещо нижчими. Забезпечена динаміка росту, що позитивно характеризує набуття все вищого рівня фінансової незалежності товариства. Відповідно має місце спадна динаміка коефіцієнта фінансової залежності та концентрації позикового капіталу заводу. Цим пояснюється і зниження коефіцієнта співвідношення позикового та власного капіталу за останні три роки. Якщо норматив автономії складає $\geq 0,5$, відповідно залучення позикових джерел має бути меншим за 50 %. Значення отримані в ході розрахунків майже відповідають нормативному рівню, динаміка вказує на позитивні зміни. Динаміка коефіцієнта фінансування спадна, що свідчить про дещо нижчий ніж потрібно темп нарощення власних джерел коштів.

Позитивно можемо охарактеризувати динаміку наступного індикатора – коефіцієнта маневреності власного капіталу. Нормативний рівень перевищено, за 2022-2024 роки маневреність власних коштів товариства зросла. Забезпеченість оборотних активів власними коштами за три роки збільшилася і склала в 2022 році 25 %, в 2023 році – 31 %, в 2024 році – 41 %. Нормативний рівень в 50 % не досягнуто, але зміни на краще. Подібна ситуація склалася з забезпеченням запасів. Власний оборотний капітал ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» в 2024 році збільшився проти минулого року на 40305 тис. грн, за попередні 2022-2023 роки на 21459 тис. грн. Питома вага власного оборотного капіталу зросла з 59,73 % станом на кінець 2022 року до 70,25 % – станом на кінець 2024 року. Цінність зазначеного джерела фінансування діяльності важко переоцінити, адже наявність власних коштів в обороті виступає запорукою фінансової стабільності бізнесу.

За показниками стану основного капіталу ситуація наступна. Коефіцієнт виробничого потенціалу за 2022-2024 роки залишався стабільним, в 2024 році проти минулого року незначно збільшився. Збільшився коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства, хоча і залишився меншим за рекомендований норматив для виробничого підприємства. Нестійкою виявилася динаміка коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів.

В цілому, можемо засвідчити наявність позитивних змін на краще та рух до нормативного рівня фінансової стійкості підприємства.

Ідентифікувати стан фінансової стійкості можна за абсолютними її показниками (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Абсолютні показники фінансової стійкості ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки (станом на кінець року)

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміна (+;-) показника	
				2023 року проти 2022 року	2024 року проти 2023 року
1	2	3	4	5	6
1. Наявність власного оборотного капіталу для формування запасів, тис. грн	113224,00	134683,00	174988,00	21459,00	40305,00
2. Довгострокові зобов'язання, тис. грн	0,00	0,00	26332,00	0,00	26332,00
3. Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів, тис. грн	113224,00	134683,00	201320,00	21459,00	66637,00
4. Короткострокові кредити банків, тис. грн	93977,00	76000,00	0,00	-17977,00	-76000,00
3. Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів, тис. грн	207201,00	210683,00	201320,00	3482,00	-9363,00
4. Запаси, тис. грн	310047,00	251795,00	209118,00	-58252,00	-42677,00

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6
5. Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу для формування запасів, тис. грн	-196823,00	-117112,00	-34130,00	79711,00	82982,00
6. Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів, тис. грн	-196823,00	-117112,00	-7798,00	79711,00	109314,00
7. Надлишок (+) нестача (-) власних оборотних, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів, тис. грн	-102846,00	-41112,00	-7798,00	61734,00	33314,00
8. Запас стійкості фінансового стану, днів	-38,02	-22,76	-2,88	15,25	19,88
9. Надлишок (+), нестача (-) джерел фінансування на 1 грн запасів, грн	-0,33	-0,16	-0,04	0,17	0,13
10. Типу фінансової стійкості	Кризовий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан	X	X

Оцінка джерел фінансування запасів ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» наступна. Підприємство забезпечене власним оборотним капіталом, але його обсяг виявився недостатнім для фінансування запасів. Платіжна нестача станом на кінець 2022 року склала 196823 тис. грн, на кінець 2023 року – 117112 тис. грн, 2024 року – 34130 тис. грн. Позитивної оцінки заслуговує зменшення розміру нестачі коштів.

Завод в 2022-2023 роках не залучав довгострокові джерела фінансування. В 2024 році 26332 тис. грн були використані в обороті. Не зважаючи на це, платіжна нестача власних та довгострокових джерел фінансування запасів склала станом на кінець року 7798 тис. грн.

Короткострокові кредити банків товариство залучало в оборот в 2022-2023 роках. Цим пояснюється зменшення обсягу нестачі коштів відповідного джерела за ці роки (102846 тис. грн та 41112 тис. грн, відповідно). Оцінка забезпеченості фінансування запасів відповідними джерелами: власними, власними і довгостроковими, власними, довгостроковими та короткостроковими дозволяє

засвідчити наявність фінансових проблем щодо фінансування. Основним джерелом фінансування виступає кредиторська заборгованість, а це створює проблему для підтримки платоспроможності підприємства. Відсутній запас стійкості фінансового стану, т. я. його значення від'ємне. Тип фінансової стійкості ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки ідентифіковано як «кризовий фінансовий стан»

Наступним кроком дослідження є визначення рівня ліквідності балансу підприємства на основі групування активів за ознакою ліквідності, пасивів за терміновістю погашення боргів та наступного порівняння визначених груп. Нормативне співвідношення: $A1 \geq P1$; $A2 \geq P2$; $A3 \geq P3$; $P4 \geq A4$.

Для визначення фактичного стану справ складено таблицю 2.5.

Таблиця 2.5 – Абсолютні показники ліквідності балансу ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки (станом на кінець року), тис. грн

Показник	Значення показника :			Зміна (+;-) показника	
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2023 р. проти 2022 р.	2024 р. проти 2023 р.
1	2	3	4	5	6
Активи					
1. Абсолютно ліквідні активи (A1)	18 940,00	7 858,00	41 647,00	-11 082,00	33 789,00
2. Швидко ліквідні активи (A2)	100 924,00	159 364,00	162 577,00	58 440,00	3 213,00
3. Повільно ліквідні активи (A3)	328 494,00	273 133,00	225 079,00	-55 361,00	-48 054,00
4. Важко ліквідні активи (A4)	76 340,00	74 212,00	74 091,00	-2 128,00	-121,00
5. Баланс	524 698,00	514 567,00	503 394,00	-10 131,00	-11 173,00
Пасиви					
1. Поточні зобов'язання за розрахунками (П1)	241 157,00	229 672,00	227 983,00	-11 485,00	-1 689,00
2. Короткострокові кредити банків і позики (П2)	93 977,00	76 000,00	0,00	-17 977,00	-76 000,00
3. Довгострокові зобов'язання (П3)	0,00	0,00	26 332,00	0,00	26 332,00
4. Постійні пасиви (П4)	189 564,00	208 895,00	249 079,00	19 331,00	40 184,00
5. Баланс	524 698,00	514 567,00	503 394,00	-10 131,00	-11 173,00

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6
Показники забезпеченості (платіжний надлишок / нестача)					
1. Платіжний надлишок (нестача) абсолютно ліквідних активів для покриття термінових боргів	-222 217,00	-221 814,00	-186 336,00	403,00	35 478,00
2. Платіжний надлишок (нестача) швидко ліквідних активів для покриття короткострокових боргів	6 947,00	83 364,00	162 577,00	76 417,00	79 213,00
3. Платіжний надлишок (нестача) повільно ліквідних активів для покриття довгострокових боргів	328 494,00	273 133,00	198 747,00	-55 361,00	-74 386,00
4. Платіжний надлишок (нестача) власного капіталу для формування важко ліквідних активів	113 224,00	134 683,00	174 988,00	21 459,00	40 305,00

Баланси ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки (станом на кінець року) не можна вважати абсолютно ліквідними (рис. 2.3). Має місце платіжна нестача абсолютно ліквідних активів для покриття термінових боргів в розмірі: 2022 рік – 222217 тис. грн, 2023 рік – 221814 тис. грн; 2024 рік – 186336 тис. грн. Позитивно можемо оцінити її зменшення на протязі останніх трьох років.

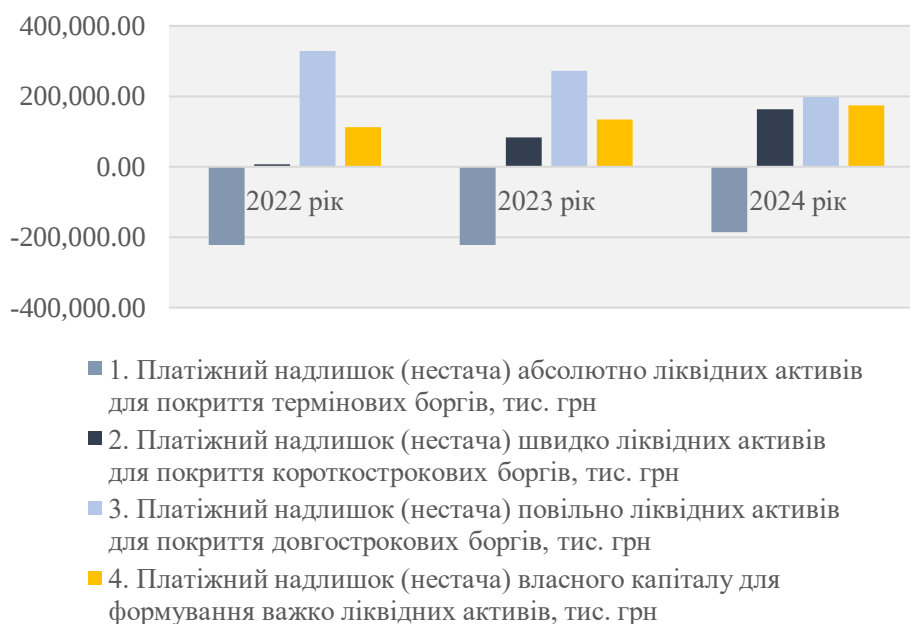

Рисунок 2.3 – Динаміка показників ліквідності балансів ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки (станом на кінець року)

Платіжний надлишок швидко ліквідних активів для покриття короткострокових боргів зріс з 6947 тис. грн в 2022 році до 162577 тис. грн – в 2024 році, проте вплив на таку зміну спричинило погашення короткострокових кредитів в 2024 році.

Платіжний надлишок повільно ліквідних активів для покриття довгострокових боргів зменшився з 328494 тис. грн в 2022 році до 198747 тис. грн – в 2024 році, що пов'язано з залученням в цей період довгострокових джерел фінансування.

Регуляторне співвідношення власного капіталу та вартості повільно ліквідних активів демонструє наявність у підприємства власного оборотного капіталу.

Порівняння нормативного рівня платоспроможності з фактично досягнутими зробимо за результатами розрахунків наведених в таблиці 2.6.

Коефіцієнти платоспроможності (ліквідності) — це один із ключових інструментів фінансової аналітики бізнесу, який допомагає оцінити здатність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання. Їхній обрахунок є необхідним елементом фінансової оптимізації, оскільки вони безпосередньо впливають на ефективність управління грошовими потоками, запасами та дебіторською заборгованістю.

ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки за двома основними показниками поточної платоспроможності: коефіцієнтом загальної ліквідності (Current Ratio) та абсолютної ліквідності (Cash Ratio) не досягнув нормативного значення. Так, рівень загальної ліквідності менший за норматив на 0,67, 0,57 та 0,13, відповідно. Слід відмітити позитивну динаміку росту зазначеного показника.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності стійкої динаміки не показав. В 2023 році зменшився проти минулого року на 0,03, в 2024 році збільшився на 0,16 та майже досягнув норми.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (Quick Ratio) станом на кінець 2022 року склав 0,41, що менше нормативу на 0,19.

Таблиця 2.6 – Динаміка відносних показників платоспроможності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки (станом на кінець року)

Показник	Нормативне значення (рекомендована динаміка)	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення від нормативного значення показника			Зміна (+;-) показника	
					2022 року	2023 року	2024 року	2023 року проти 2022 року	2024 року проти 2023 року
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Нормативні показники поточної платоспроможності									
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	2	1,33	1,43	1,87	-0,67	-0,57	-0,13	0,10	0,44
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6	0,41	0,61	0,96	-0,19	0,01	0,36	0,20	0,34
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2	0,06	0,03	0,18	-0,14	-0,17	-0,02	-0,03	0,16
4. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом	0,1	0,25	0,31	0,41	0,15	0,21	0,31	0,05	0,10
Рекомендовані додаткові показники									
5. Коефіцієнт ліквідності матеріальних оборотних активів (запасів)	Збільшення	0,97	0,89	0,98	х	-	+	-0,09	0,09
6. Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	Збільшення	0,30	0,52	0,71	х	+	+	0,22	0,19
7. Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості	1,25	3,34	1,93	1,41	2,09	0,68	0,16	-1,41	-0,52
Узагальнюючі показники платоспроможності									
8. Інтегральний показник платоспроможності	Збільшення	3,20	3,32	4,88	х	+	+	0,11	1,56
9. Комплексний показник ліквідності балансу	Збільшення	2,12	2,33	3,97	х	+	+	0,20	1,64
10. Індекс ліквідності	Збільшення	29,24	29,11	29,68	х	-	+	-0,13	0,57

В наступні два роки ситуація виправилась, показник зріс до оптимальної межі. Перевищення склало в 2023 році 0,01, в 2024 році – 0,36 (рис. 2.4).

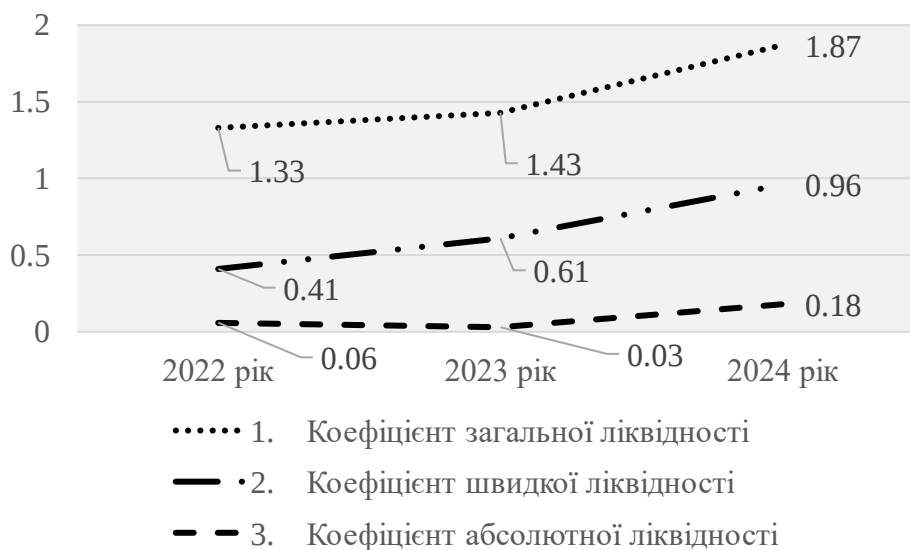

Рисунок 2.4 – Динаміка нормативних показників платоспроможності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки (станом на кінець року)

Підприємство забезпечене власним оборотним капіталом, рівень покриття яким оборотних активів перевищив норматив на 0,15, 0,21, 0,31 відповідно станом на кінець 2022-2024 років. Динаміка росту оцінюється як позитивний фактор зміцнення поточної платоспроможності товариства.

Коефіцієнти ліквідності матеріальних оборотних активів (запасів) та ліквідності дебіторської заборгованості за три роки збільшилися, що позитивно впливає на поточну платоспроможність ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод». Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості виявив спадну динаміку, що також є позитивним моментом в діяльності підприємства.

На заключному етапі аналізу обраховані узагальнюючі показники платоспроможності. Індекс ліквідності в 2024 році склав 29,68, що більше за показник минулого року на 0,57. Динаміка інтегрального показника платоспроможності та комплексного показника ліквідності балансу свідчить про підвищення її рівня за останні три роки.

2.3 Оцінка оптимальності грошових потоків та фінансових результатів підприємства

Аналіз грошових потоків є ключовим елементом дослідження фінансової оптимізації підприємства, оскільки дозволяє оцінити ліквідність, платоспроможність, ефективність використання коштів і здатність підприємства генерувати вільні ресурси для розвитку.

Аналіз динаміки залишку грошових коштів є важливим елементом фінансової аналітики бізнесу, оскільки він дозволяє визначити рівень його платоспроможності та ефективність управління фінансовими ресурсами. Дослідження змін у залишку коштів дає змогу встановити тенденції у формуванні та використанні грошових потоків, а також своєчасно виявити можливі дефіцити або надлишки ліквідних активів. Зростання залишку свідчить про підвищення фінансової стійкості, тоді як його зменшення може сигналізувати про неефективне управління оборотними активами або посилення залежності від зовнішніх джерел фінансування. Регулярний аналіз цих показників допомагає забезпечити баланс між ліквідністю та прибутковістю, сприяє підвищенню фінансової гнучкості підприємства та формує основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень у процесі фінансової оптимізації.

Показники динаміки залишків грошових коштів ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки наведені в таблиці 2.7.

Залишок грошових коштів товариства станом на кінець 2022 року склав 18940 тис. грн, в наступному році відбулося його зменшення на 11082 тис. грн. Станом на кінець 2024 року фіксуємо позитивну динаміку росту до 41647 тис. грн.

Відповідні зміни бачимо у показниках відношення обсягу грошових коштів до оборотних активів товариства, сукупних активів та поточних зобов'язань. Зазначені зміни позитивно характеризують результати менеджменту грошових

коштів підприємства, адже сприяють підвищенню рівня платоспроможності та зниженню конфлікту «ліквідність - прибутковість».

Таблиця 2.7 – Динаміка залишків грошових коштів ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення (+,-) показника, тис. грн	
				2023 року порівняно з 2022 роком	2024 року порівняно з 2023 роком
1	3	4	5	7	8
1. Залишки грошових коштів на початок року, тис. грн	16 488,00	18 940,00	7 858,00	2 452,00	-11 082,00
3. Залишки грошових коштів на кінець року, тис. грн	18 940,00	7 858,00	41 647,00	-11 082,00	33 789,00
- питома вага грошових коштів (станом на кінець року) в оборотних активах, %	24,81	10,59	56,21	-14,22	45,62
- питома вага грошових коштів (станом на кінець року) в сукупних активах, %	3,61	1,53	8,27	-2,08	6,75
- відношення грошових коштів до поточних зобов'язань, %	5,65	2,57	18,27	-3,08	15,70

Зважаючи на те, що чистий грошовий потік є одним із ключових показників фінансової оптимізації підприємства, оскільки він відображає реальну здатність суб'єкта господарювання генерувати та ефективно використовувати грошові ресурси, наведемо показники чистих грошових потоків ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки в наступній аналітичній таблиці 2.8.

Як відомо, забезпечення стабільно позитивного чистого грошового потоку сприяє підтриманню ліквідності, фінансової рівноваги та створює основу для сталого розвитку підприємства в довгостроковій перспективі.

За останні три роки зазначений показник стійкої динаміки не виявив. Фіксуємо його від'ємне значення в 2023 році – 11082 тис. грн, проте в 2024 році ситуація виправилася і показник чистого руху грошових коштів склав 33789 тис. грн.

Таблиця 2. 8 – Показники чистих грошових потоків ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення (+,-) показника, тис. грн	
				2023 року порівняно з 2022 роком	2024 року порівняно з 2023 роком
1	3	4	5	7	8
1. Чистий рух коштів за звітний період (Net Cash Flow, NCF), тис. грн	2452,00	-11082,00	33789,00	-13534,00	44871,00
в тому числі:					
1.1 чистий рух коштів від операційної діяльності (CForper), тис. грн	-1754,00	25436,00	132272,00	27190,00	106836,00
- у % до чистого руху коштів за звітний період	-71,53	-229,53	391,46	-157,99	620,99
1.2 чистий рух коштів від інвестиційної діяльності (CFinvest), тис. грн	-25052,00	-9217,00	-12491,00	15835,00	-3274,00
- у % до чистого руху коштів за звітний період	-1021,70	83,17	-36,97	1104,87	-120,14
1.3 чистий рух коштів від фінансової діяльності (CFin), тис. грн	29258,00	-27301,00	-85992,00	-56559,00	-58691,00
- у % до чистого руху коштів за звітний період	1193,23	246,35	-254,50	-946,88	-500,85
4. Незалежний грошовий потік, тис. грн	-26806,00	16219,00	119781,00	43025,00	103562,00

Такий результат був досягнутий за рахунок позитивного чистого руху грошових коштів товариства від операційної діяльності – 132272 тис. грн. Результати інвестиційної та фінансової діяльності від’ємні, а саме: 12491 тис. грн та 85992 тис. грн. В 2024 році підприємство витратило кошти на придбання необоротних активів, значними були виплати на погашення позик та сплату відсотків за ними.

Позитивне значення чистого руху коштів заводу в 2022 році отримано внаслідок значного надходження коштів від фінансової діяльності, що, в свою чергу посилило залежність від зовнішніх запозичень.

В 2023 році операційна діяльність ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» дозволила генерувати чистий рух грошових коштів в розмірі 25436 тис.

грн, баланс надходження і витрачання коштів від інвестиційної та фінансової діяльності склався в рахунок витрачання коштів.

Позитивної оцінки заслуговує зміна ситуації з акцентом на незалежний грошовий потік підприємства, який в 2023 році склав 16219 тис. грн та збільшився в наступному році на 103562 тис. грн.

Результати оцінки збалансування грошових потоків ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки наведені в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Результати оцінки збалансування грошових потоків ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки, тис. грн

2022 рік					
Надійшло грошових коштів всього	1096943,00	Вибуло грошових коштів всього	1094491,00	Сальдовий результат	2452,00
Надійшло грошових коштів від операційної діяльності	939231,00	Вибуло грошових коштів від операційної діяльності	940985,00	Сальдовий результат	-1754,00
Надійшло грошових коштів від інвестиційної діяльності	0,00	Вибуло грошових коштів від інвестиційної діяльності	25052,00	Сальдовий результат	-25052,00
Надійшло грошових коштів від фінансової діяльності	157712,00	Вибуло грошових коштів від фінансової діяльності	128454,00	Сальдовий результат	29258,00
2023 рік					
Надійшло грошових коштів всього	989 276,00	Вибуло грошових коштів всього	1 000 358,00	Сальдовий результат	-11082,00
Надійшло грошових коштів від операційної діяльності	845 896,00	Вибуло грошових коштів від операційної діяльності	820 460,00	Сальдовий результат	25436,00
Надійшло грошових коштів від інвестиційної діяльності	0,00	Вибуло грошових коштів від інвестиційної діяльності	9 217,00	Сальдовий результат	-9217,00
Надійшло грошових коштів від фінансової діяльності	143 380,00	Вибуло грошових коштів від фінансової діяльності	170 681,00	Сальдовий результат	-27301,00
2024 рік					
Надійшло грошових коштів всього	2 108 208,00	Вибуло грошових коштів всього	2 074 419,00	Сальдовий результат	33 789,00
Надійшло грошових коштів від операційної діяльності	1 397 008,00	Вибуло грошових коштів від операційної діяльності	1 264 736,00	Сальдовий результат	132 272,00

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4	5	6
Надійшло грошових коштів від інвестиційної діяльності	0,00	Вибуло грошових коштів від інвестиційної діяльності	12 491,00	Сальдовий результат	-12 491,00
Надійшло грошових коштів від фінансової діяльності	711 200,00	Вибуло грошових коштів від фінансової діяльності	797 192,00	Сальдовий результат	-85 992,00

В 2022 році чистий рух грошових коштів підприємства є результатом позитивного значення чистого руху коштів від фінансової діяльності та від'ємних від операційної та інвестиційної. В 2023 році негативний сальдовий результат зумовлено від'ємними значеннями руху коштів від інвестиційної та фінансової діяльності, сумарне значення яких не перекрило позитивне значення руху грошових коштів від операційної діяльності. В 2024 році на позитивний результат руху в цілому по підприємству потужний вплив спричинило отримання показника руху грошових коштів від операційної діяльності зі знаком «+» в протизавагу від'ємних показникам руху коштів від інвестиційної та фінансової діяльності.

Порівнюємо результати розрахунків показників чистого грошового потоку в розрізі видів фінансово-господарської діяльності (операційної, фінансової та інвестиційної) з матрицею динамічної фінансової рівноваги (табл. 2.10), запропонованої дослідниками Підхомним О. та Яструбецькою Л. [95]

В 2022 році підприємство опинилося в квадранті «Становлення», що обумовлено негативною дією, головним чином, зовнішніх факторів. В 2023-2024 роках – «Самофінансування».

Як зазначає Політіна О. «Для позиції «Самофінансування» характерною є здатність фінансувати інвестиційну діяльність, повертати залучені кошти, виплачувати відсотки виключно за рахунок операційної діяльності» [66].

Таблиця 2.10 – Позиціювання результатів розрахунку чистого грошового потоку ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» в матриці динамічної фінансової рівноваги

Показник	Вид діяльності підприємства			Позиція матриці
	Операційна	Інвестиційна	Фінансова	
Значення чистого грошового потоку	-	+	-	«Згорання діяльності»
	-	+	+	«Поріг банкрутства»
	-	-	+ 2022	«Становлення»
	+	+	-	«Дилема»
	+	-	- 2023-2024	«Самофінансування»
	+	-	+	«Розвиток»

Деталізуємо аналіз за рахунок використання показників надходження та витрачання грошових коштів в розрізі видів діяльності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки (табл. 2.11).

З надходжень коштів в цілому по підприємству в 2022 році 85,62 % займали надходження від операційної діяльності: надходження від реалізації продукції та авансів від покупців. 14,38 % – надходження позик (фінансова діяльність). Вибуття: 85,97 % пов'язано з операційною діяльністю, 2,29 % витрачено на придбання необоротних активів, 11,74 % на погашення позик та відсотків за ними.

В 2023 році ситуація подібна, але позитивним моментом є те, що відбувся перехід в інший квадрант матриці за рахунок переважання надходжень над витратами від операційної діяльності.

В 2024 році ситуація закріпилася, між надходженнями відбувся зсув на користь надходження коштів від фінансової діяльності (33,73 % від сукупної суми), значними виявились витрати з обслуговування позикових джерел коштів, але отримання позитивного чистого руху коштів від операційної діяльності компенсувало зазначені зміни.

Відносні показники оцінки грошових потоків дозволяють оцінити оптимальність грошових потоків підприємства за критеріями достатності, потенціалу відновлення, межі покриття, ліквідності та рентабельності, самофінансування, тощо (табл. 2.12).

Таблиця 2.11 – Динаміка надходження та витрачання грошових коштів в розрізі видів діяльності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки

Показник	2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відхилення (+,-), тис. грн		Відхилення (+,-), %	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	2023 році проти 2022 року	2024 році проти 2023 року	2023 році проти 2022 року	2024 році проти 2023 року
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Надійшло грошових коштів всього	1096943,00	100,00	989276,00	100,00	2108208,00	100,00	-107667,00	1118932,00	0,00	0,00
в тому числі:										
1. від операційної діяльності,	939231,00	85,62	845896,00	85,51	1397008,00	66,27	-93335,00	551112,00	-0,12	-19,24
2. від інвестиційної діяльності,	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3. від фінансової діяльності,	157712,00	14,38	143380,00	14,49	711200,00	33,73	-14332,00	567820,00	0,12	19,24
Вибуло грошових коштів всього	1094491,00	100,00	1000358,00	100,00	2074419,00	100,00	-94133,00	1074061,00	0,00	0,00
в тому числі:										
1. від операційної діяльності,	940985,00	85,97	820460,00	82,02	1264736,00	60,97	-120525,00	444276,00	-3,96	-21,05
2. від інвестиційної діяльності,	25052,00	2,29	9217,00	0,92	12491,00	0,60	-15835,00	3274,00	-1,37	-0,32
3. від фінансової діяльності,	128454,00	11,74	170681,00	17,06	797192,00	38,43	42227,00	626511,00	5,33	21,37

Коефіцієнт достатності грошового потоку показує, чи достатньо операційного потоку для погашення боргів. За цим індикатором ситуація негативна, адже значення замалі хоча і показали динаміку росту.

Таблиця 2.12 – Динаміка відносних показників оцінки оптимальності грошових потоків ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки

Показник	Значення показника :			Зміни (+,-), тис. грн:	
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
1	2	3	4	5	6
1. Коефіцієнт достатності грошового потоку	0,00	0,08	0,47	0,08	0,39
2. Коефіцієнт відновлення грошового потоку	-0,16	1,70	8,65	1,86	6,95
3. Коефіцієнт покриття інвестицій грошовим потоком	0,07	-2,76	-10,59	-2,83	-7,83
4. Коефіцієнт ліквідності грошових потоків	0,00	0,08	0,50	0,08	0,42
5. Індекс рентабельності грошових потоків	-0,22	3,91	13,58	4,13	9,67
6. Коефіцієнт самофінансування	-0,42	-0,70	-1,34	-0,28	-0,65

Коефіцієнт відновлення грошового потоку оцінює, чи достатній операційний потік для відновлення основних засобів. В 2024 році значення більше за попередній рік на 6,95. Значення коефіцієнта покриття інвестицій грошовим потоком відображає те, що операційні грошові потоки не покривають потреби у фінансуванні інвестицій, а це створює перешкоди для розвитку бізнесу. Коефіцієнт ліквідності грошових потоків характеризує недостатню здатність підприємства своєчасно виконувати короткострокові зобов'язання. Позитивно оцінюємо приріст показника в 2024 році проти 2023 року на 0,42. Результати розрахунку індексу рентабельності свідчать про наявність позитивних зрушень за 2023-2024 роки. Частка грошових коштів, що залишаються від кожної гривні доходу зросла з 3,91 % до 13,58 %. Коефіцієнт самофінансування визначає, наскільки підприємство може фінансувати розвиток власними коштами. За цим індикатором фіксуємо наявність «кризових сигналів».

В межах розкриття теми дослідимо дотримання ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» критеріїв оптимальності фінансових результатів підприємства — це показники або умови, за якими оцінюють, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси для досягнення фінансових цілей (прибутковості, стабільності, розвитку тощо). Вони допомагають визначити, чи є діяльність підприємства економічно доцільною, збалансованою та ефективною.

Показники динаміки фінансових результатів товариства наведені в таблиці 2.13. Обсяги чистої виручки підприємства за три останні роки змінювалися нерівномірно. Так, в 2023 році проти 2022 року має місце зменшення на 162393 тис. грн, в 2024 році проти 2023 року навпаки ріст на 323679 тис. грн, або на 49,78 %. Собівартість реалізованої продукції виявила подібну динаміку. Результатом зазначених змін стало скорочення валового прибутку підприємства в 2023 році проти минулого на 65761 тис. грн, або на 31,26 %.

Позитивної оцінки заслуговує збільшення цього показника в 2024 році проти 2023 року на 99176 тис. грн, або на 68,58 %. Інші операційні доходи зменшилися з 22352 тис. грн в 2022 році до 9685 тис. грн в 2024 році. Операційні витрати зросли з 146017 тис. грн в 2022 році до 192317 тис. грн в 2024 році (на 31,72 %). В 2023 році проти минулого року мав місце позитивний факт, а саме скорочення витрат на збут на 30,34 %.

Динаміка фінансового результату від операційної діяльності наступна: в 2023 році проти 2022 року він зменшився на 52249 тис. грн, або на 60,25 %. В 2024 році фіксуємо ріст на 26697 тис. грн, або на 77,45 %.

Результати інвестиційної та фінансової діяльності суттєвого впливу на кінцевий фінансовий результат не спричинили.

ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за останні три роки отримувач чистий прибуток, обсяг якого скоротився в 2023 році проти 2022 року на 68,43 % та зріс в 2024 році проти 2023 року на 107,87 %. На наступному рисунку 2.5 видно, що зазначений показник в 2020 році змінив знак зі збитку на прибуток.

Таблиця 2. 13 – Динаміка фінансових результатів ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки

Показник	Значення показника:			Відхилення (+,-) показника, тис. грн		Відхилення (+,-) показника, %	
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.	2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
1.Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	812 647,00	650 254,00	973 933,00	-162 393,00	323 679,00	-19,98	49,78
2.Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	602 264,00	505 632,00	730 135,00	-96 632,00	224 503,00	-16,04	44,40
3.Валовий прибуток (збиток)	210 383,00	144 622,00	243 798,00	-65 761,00	99 176,00	-31,26	68,58
4.Інші операційні доходи	22 352,00	13 321,00	9 685,00	-9 031,00	-3 636,00	-40,40	-27,30
5.Адміністративні витрати	70 741,00	74 468,00	116 752,00	3 727,00	42 284,00	5,27	56,78
6.Витрати на збут	36 073,00	25 130,00	52 679,00	-10 943,00	27 549,00	-30,34	109,63
7.Інші операційні витрати	39 203,00	23 876,00	22 886,00	-15 327,00	-990,00	-39,10	-4,15
8.Фінансові результати від операційної діяльності (прибуток/збиток)	86 718,00	34 469,00	61 166,00	-52 249,00	26 697,00	-60,25	77,45
9.Інші фінансові доходи	186,00	1 663,00	1 690,00	1 477,00	27,00	0,00	0,00
10.Фінансові витрати	11 991,00	11 806,00	12 542,00	-185,00	736,00	-1,54	6,23
11. Інші доходи	71,00	141,00	33,00	70,00	-108,00	0,00	0,00
12. Інші витрати	207,00	64,00	416,00	-143,00	352,00	0,00	0,00
13.Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування (прибуток/збиток)	74 777,00	24 403,00	49 931,00	-50 374,00	25 528,00	-67,37	104,61
14.Витрати з податку на прибуток від звичайної діяльності	13 545,00	5 072,00	9 747,00	-8 473,00	4 675,00	-62,55	92,17
15.Чистий фінансовий результат (прибуток/збиток)	61 232,00	19 331,00	40 184,00	-41 901,00	20 853,00	-68,43	107,87

В 2021 році показав ріст, в 2021-2023 роках виявив тенденцію зменшення обсягів і, нарешті, в 2024 році збільшився проти минулого року. Отже, маємо покращення ситуації.

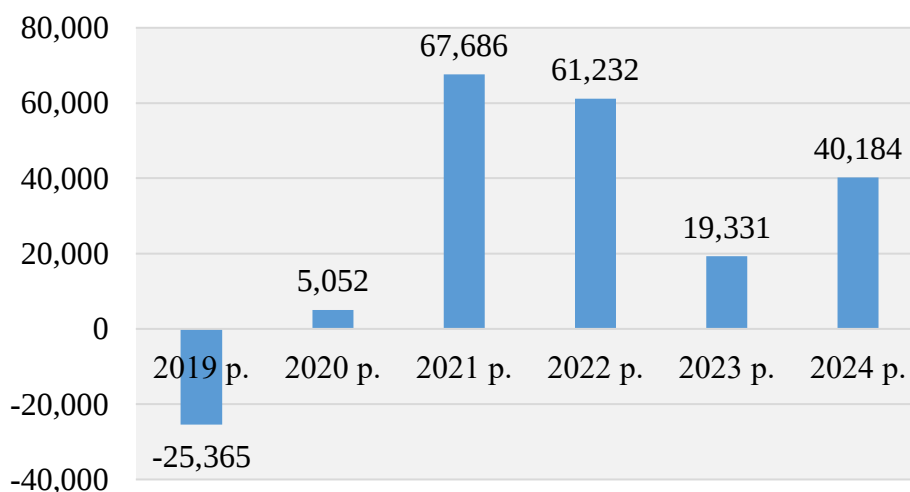

Рисунок 2.5 – Динаміка чистого прибутку (збитку) ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2019-2024 роки

За показниками динаміки рентабельності діяльності заводу (табл. 2.14) картина наступна.

Таблиця 2.14 – Показники рентабельності фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2019-2024 роки

Показник	Значення показника:			Відхилення (+,-) показника	
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
1	2	3	4	5	6
1. Рентабельність продажів (чистої виручки), %	7,53	2,97	4,13	-4,56	1,15
2. Рентабельність активів (капіталу), %	14,41	4,70	9,81	-9,71	5,11
3. Рентабельність власного капіталу, %	38,52	9,70	17,55	-28,82	7,85
4. Рентабельність операційних витрат, %	11,59	5,48	6,63	-6,11	1,15
5. Рентабельність валових витрат, %	9,10	3,33	4,74	-5,76	1,41

В 2023 році проти 2022 року маємо зменшення по всіх позиціях. В 2024 році рентабельність зросла, але позначки 2022 року не досягла. Слід також відмітити, що в цьому році показник рентабельності продажів (чистої виручки) виявився меншим за середній галузевий індикатор – 8,3 % [65].

Висновки за розділом 2

В другому розділі кваліфікаційної роботи представлені результати виконання наступних завдань науково-практичного дослідження.

Аналіз результатів фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки дозволив окреслити тренди та оцінити зміни показників майна та капіталу, економічних показників та фінансових результатів, індикаторів фінансової стійкості, платоспроможності, грошових потоків та прибутковості за критеріями дотримання оптимальності основних фінансових пропорцій.

Період дослідження припадає на повномасштабне вторгнення росії на територію України, наслідки якого повною мірою проявилися на результатах діяльності підприємств машинобудівної промисловості. Аналіз матеріалів з аналітики машинобудування в Україні показав значне згортання діяльності, зниження її ефективності та загострення ризиків, в 2024 році відбулося повільне відновлення, але повернення до довоєнних індикаторів не сталося. ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» є носієм окреслених трендів.

За останні три роки підприємством сформовано нестійкий фінансовий стан. Характеристики, що свідчать на користь цього висновку: скорочення обсягів фінансових ресурсів, згортання виробничих потужностей та зменшення вкладень коштів в операційні активи, нестійка динаміка виручки від реалізації продукції. До факторів позитивного впливу слід віднести динаміку росту власних коштів товариства завдяки збереженню тенденції росту обсягів нерозподіленого прибутку, збільшення власного оборотного капіталу та його участі у фінансуванні діяльності заводу. В 2024 році ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» отримав на 107,87 % більше ніж в попередньому році чистого прибутку.

Оцінка індикаторів фінансової стійкості та платоспроможності здійснена за допомогою використання абсолютних та відносних інструментів фінансової аналітики.

В процесі аналізу дотримання ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» оптимальних відносних маркерів фінансової стійкості та нормативів платоспроможності зроблено висновок про достатній рівень фінансової стійкості з тенденцією до покращення та недостатній порівняно з нормативами рівень поточної платоспроможності. Проте значення інтегральних показників та їх ріст в 2024 році проти минулого року дозволяють відзначити наявність змін на краще.

До проблемних місць можемо віднести: за абсолютними показниками фінансової стійкості її тип ідентифіковано як «кризовий фінансовий стан», основним джерелом фінансування запасів виступає кредиторська заборгованість підприємства. Баланси не є абсолютно ліквідними, т. я. зафіксовано недостатність абсолютно ліквідних коштів для покриття найтермінових боргів.

Аналіз грошових потоків товариства довів наявність позитивних змін. В 2024 році чистий рух коштів по підприємству склав позитивне значення проти від'ємного, що було отримане в минулому році. Показники збалансованості грошових потоків довели необхідність їх оптимізації. Висновок підтверджують значення та динаміка коефіцієнтів достатності, відновлення та ліквідності грошових потоків підприємства. За матрицею динамічної фінансової рівноваги позицію змінено з «становлення» на «самофінансування».

Аналіз прибутковості та рентабельності фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» довів необхідність закріплення стабілізаційних моментів та збільшення прибутковості, яка виявилася нижчою за середньогалузеві показники.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ФІНАНСОВОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ПрАТ «КАРЛІВСЬКИЙ
МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД» В СУЧАСНИХ УМОВАХ3.1 Розробка оптимізаційної моделі платоспроможності та заходи з її
запровадження

Оптимізаційна модель платоспроможності — це система економіко-математичних методів, інструментів та алгоритмів, спрямованих на досягнення балансу між ліквідністю, прибутковістю та ризиками неплатоспроможності підприємства. Модель передбачає вибір оптимальних параметрів управління активами та зобов'язаннями для забезпечення здатності підприємства своєчасно та в повному обсязі виконувати свої фінансові зобов'язання.

Як зазначає Бланк І., оптимізаційна модель платоспроможності — це «комплексний механізм управління фінансовими потоками, активами та зобов'язаннями підприємства, спрямований на максимізацію його ліквідності при мінімізації витрат на підтримку платоспроможності» [7]. Науковець виділяє наступні основні елементи моделі: аналіз фінансової звітності; оптимізація структури активів (зменшення дебіторської заборгованості, управління запасами); управління зобов'язаннями (реструктуризація боргів, залучення фінансування); прогнозування грошових потоків підприємства.

Стефанів І. вкладає наступний економічний зміст: оптимізаційна модель платоспроможності — це «система взаємопов'язаних заходів, що включає фінансовий аналіз, стратегічне планування та оперативне управління активами і пасивами з метою забезпечення стійкої платоспроможності» [82]. Автори наголошують на необхідності використання економіко-математичних методів (лінійне програмування, теорія ігор, імітаційне моделювання) для оптимізації.

Покропивний С. дає наступне визначення оптимізаційної моделі платоспроможності — це «процес вибору найефективніших рішень щодо управління оборотними активами та короткостроковими зобов'язаннями з

урахуванням зовнішніх і внутрішніх факторів» [36]. На його думку модель включає: оптимізацію грошових потоків; управління дебіторською та кредиторською заборгованістю; використання фінансових інструментів (факторинг, лізинг, кредитні лінії).

Звернемося до праць зарубіжних авторів. Так, Стівен А. Росс, Рендольф В. Вестерфілд, Джеффри Ф. Джаффі дають наступне визначення: «процес балансування між ліквідністю, прибутковістю та ризиком з метою забезпечення здатності компанії виконувати свої короткострокові зобов'язання без втрати фінансової стійкості» [102]. Автори підкреслюють важливість управління робочим капіталом (**Working Capital Management**) як ключового елементу моделі.

На думку Юджина Ф. Брігема та Майкла С. Ерхардта оптимізаційна модель платоспроможності — це «система управління активами та пасивами, що дозволяє мінімізувати витрати на підтримку ліквідності при забезпеченні безперебійної діяльності підприємства» [97], яка включає: оптимізацію рівня запасів; управління дебіторською заборгованістю та вибір оптимальної структури фінансування.

Лоуренс Дж. Гітман та Чад Дж. Заттер в своїй праці «Принципи фінансового менеджменту» зазначають, що змістом оптимізації платоспроможності виступає «процес прийняття рішень щодо управління короткостроковими активами та зобов'язаннями з метою максимізації вартості компанії при дотриманні вимог ліквідності» [98]. Автори пропонують використовувати моделі дисконтованих грошових потоків (DCF) для оцінки ефективності оптимізації.

Спираючись на аналіз першоджерел можна виділити такі основні елементи моделі (табл. 3.1). У працях як українських, так і зарубіжних науковців управління активами та зобов'язаннями розглядається як ключовий елемент фінансової стабільності підприємства. Українські дослідники зосереджуються на аналітичних підходах — коефіцієнтному аналізі та оптимізації структури балансу, тоді як міжнародні автори роблять акцент на поєднанні ліквідності, прибутковості та ризику через використання сучасних фінансових моделей

(DCF, імітаційне моделювання). Спільною позицією є визнання важливості ефективного управління робочим капіталом, прогнозування грошових потоків і застосування фінансових інструментів для забезпечення платоспроможності підприємства.

Таблиця 3.1 – Зведена порівняльна таблиця підходів до побудови моделі оптимізації платоспроможності підприємства [авторська розробка]

Підхід	Українські автори	Зарубіжні автори
1	2	3
Фокус моделі	Управління активами та зобов'язаннями, фінансова стійкість.	Баланс між ліквідністю, прибутковістю та ризиком.
Методи оптимізації	Аналіз коефіцієнтів, управління робочим капіталом.	DCF-моделювання, управління грошовими потоками.
Інструменти	Факторинг, кредитні лінії, реструктуризація боргів.	Лізинг, випуск облігацій, короткострокові кредити.
Елемент моделі	Опис	Джерело
1	2	3
Аналіз фінансової звітності	Оцінка ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості за допомогою коефіцієнтів.	Бланк І. О. [7], Стефанів І. [82]
Управління оборотними активами	Оптимізація запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів.	Ross S. A., Brigham E. F. [102]
Управління короткостроковими зобов'язаннями	Реструктуризація боргів, переговори з кредиторами, використання факторингу.	Покропивний С. Ф. [36], Gitman L. J. [98]
Прогнозування грошових потоків	Складання бюджету руху грошових коштів, сценарний аналіз.	Стефанів І. [82], Westerfield R. W. [102]
Використання фінансових інструментів	Залучення кредитів, лізинг, випуск цінних паперів.	Brigham E. F., Zutter C. J. [97]
Економіко-математичні методи	Лінійне програмування, імітаційне моделювання, теорія ігор.	Стефанів І. [82]

Представимо алгоритм розробки оптимізаційної моделі платоспроможності для сучасного українського підприємства (рис. 3.1).

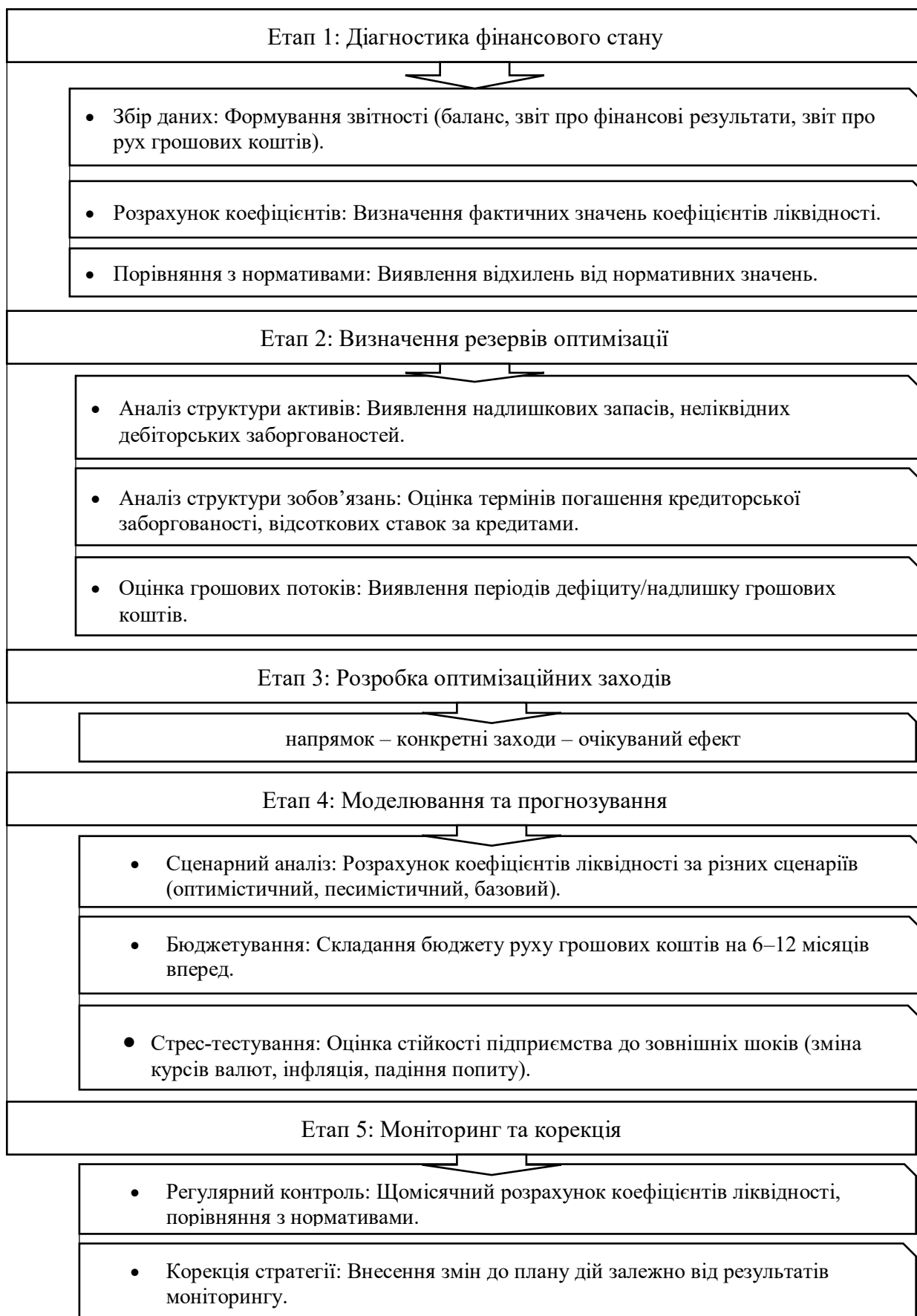

Рисунок 3.1 – Алгоритм розробки оптимізаційної моделі платоспроможності сучасного українського підприємства [авторська розробка]

Ми виділили 5 основних етапів та окреслили їх базове наповнення, яке може бути поглиблене за рахунок введення додаткових процедур в залежності від умов індивідуальної ситуації. Наприклад, порівняння фактичних значень коефіцієнтів із середньогалузевими.

Оптимізація платоспроможності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» — це комплексний процес, спрямований на покращення здатності товариства своєчасно та в повному обсязі виконувати свої фінансові зобов'язання. Розглянемо основні механізми та заходи, які допоможуть досягти цієї мети.

На першому місці досягнення злагодженої роботи механізмів оптимізації платоспроможності.

Здійснення фінансового аналізу платоспроможності підприємства. Акценти: регулярний розрахунок коефіцієнтів платоспроможності – маркерів загальної, уточненої та абсолютної ліквідності та моніторинг відповідності нормативним значенням, порівняння з середньогалузевими рівнями; діагностика грошових потоків: оцінка надходження та витрачання коштів, виявлення «вузьких місць» у фінансовому циклі.

Управління дебіторськими боргами. Акценти: контроль термінів оплати: впровадження системи нагадувань, штрафів за прострочення, стимулювання ранньої оплати (знижки); диверсифікація клієнтської бази: зменшення залежності від одного або кількох великих клієнтів.

Управління кредиторськими боргами. Акценти: переговори з постачальниками: подовження термінів оплати, отримання відстрочок, використання торгових кредитів; реструктуризація боргів: перегляд умов кредитування, консолідація кредитів, пошук більш вигідних умов.

Управління запасами. Акценти: зменшення надлишкових запасів: впровадження систем «just-in-time», оптимізація логістики; прискорення оборотності: автоматизація процесу закупівлі та продажу, зниження термінів зберігання.

План дій в межах оптимізації платоспроможності для ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» спрямований на покращення фінансової стабільності та ефективності бізнесу через шість основних напрямів:

1. Фінансове планування — формування детального бюджету та прогнозів грошових потоків для контролю ліквідності. Розробка плану дій у разі фінансових труднощів, створення резервних фондів.
2. Робота з боргами — зниження боргового навантаження шляхом реструктуризації та пошуку альтернативних джерел фінансування.
3. Покращення продажів — збільшення доходів через активний маркетинг, розширення асортименту та підвищення лояльності клієнтів.
4. Зменшення витрат — оптимізація операційних процесів, впровадження автоматизації та використання аутсорсингу. Оптимізація податкового навантаження (використання податкових пільг, оптимізація схем оподаткування).
5. Залучення інвестицій – пошук стратегічних інвесторів, участь у державних програмах підтримки бізнесу.
6. Юридичний захист та організаційні заходи — мінімізація ризиків завдяки перевірці контрагентів, укладанню безпечних договорів та страхуванню, виділення окремих підрозділів для мінімізації ризиків

Нагальним для українського бізнесу залишається опанування інструментами та технологіями, які допоможуть оптимізувати платоспроможність підприємства (табл. 3.2). Вони дозволяють автоматизувати процеси, покращити контроль над фінансами та прискорити прийняття рішень. Вибір інструментів залежить від розміру бізнесу, галузі та конкретних проблем з платоспроможністю.

Оптимізація платоспроможності вимагає системного підходу та постійного моніторингу фінансових показників. Важливо не тільки впроваджувати заходи, але й регулярно оцінювати їх ефективність, адаптуючи стратегію до змінних умов ринку та особливостей, які викликані поточною ситуацією, як, наприклад, воєнний стан.

Таблиця 3.2 – Інструменти та технології для забезпечення оптимізації платоспроможності підприємства [авторська розробка]

Інструмент / Технологія	Основні функції	Переваги
1	2	3
ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ		
Бухгалтерські та ERP-системи		
1С:Підприємство	Автоматизація бухобліку, управління грошовими потоками, аналітика	Гнучкість, адаптованість до українського законодавства
SAP Business One	Комплексне управління фінансами, логістикою, продажами	Інтеграція з міжнародними стандартами, масштабованість
Oracle NetSuite	Хмарний ERP, фінансовий облік, управління запасами	Доступність з будь-якого пристрою, автоматизація звітності
Microsoft Dynamics 365	CRM + ERP, аналітика, прогнозування грошових потоків	Інтеграція з іншими продуктами Microsoft
CRM-системи для управління дебіторською заборгованістю		
Bitrix24	Контроль угод, нагадування про оплату, аналітика клієнтів	Безкоштовний тариф, зручний інтерфейс
Salesforce	Автоматизація продажів, управління клієнтською базою	Потужна аналітика, масштабованість
HubSpot CRM	Відстеження оплат, сегментація клієнтів, інтеграція з бухобліком	Простота використання, безкоштовні інструменти
БАНКІВСЬКІ ТА ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ		
Кредитні продукти		
Овердрафт	Короткострокове кредитування для покриття тимчасових касових розривів	Швидкий доступ до коштів, гнучкість, підтримка оборотного капіталу
Кредитні лінії	Гнучкий доступ до коштів за потреби.	Довгострокова фінансова підтримка, зручність використання, покращення фінансового планування
Факторинг	Продаж дебіторської заборгованості банку або факторинговій компанії за знижену вартість (швидке отримання грошей).	Оперативне отримання коштів, покращення ліквідності, зменшення кредитного ризику
Електронні платежі та сервіси		
LiqPay, Fondy, Portmone	Онлайн-оплата, автоматизація розрахунків з клієнтами	Зручність розрахунків, прискорення грошових потоків, підвищення платоспроможності бізнесу
SWIFT, SEPA	Міжнародні платежі для експортерів/імпортерів	Надійність, безпека, ефективність міжнародних фінансових операцій

Продовження таблиці 3.2

1	2	3
ІНСТРУМЕНТИ АНАЛІТИКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ		
Бізнес-аналітика		
Power BI	Візуалізація фінансових показників, прогнозування грошових потоків	Потужна аналітика, інтеграція з Excel, 1C, ERP, CRM, SQL, SharePoint тощо, автоматичне оновлення даних, інтелектуальні функції, високий рівень безпеки
Tableau		Високий рівень візуалізації, швидкість обробки, підтримка різних джерел, інтерактивна взаємодія, підходить для великих компаній — потужна архітектура серверної аналітики для командної роботи
Google Data Studio	Безкоштовний інструмент для створення дашбордів	Безкоштовність, інтеграція з екосистемою Google, легкість у використанні, онлайн-доступ, зручна спільна робота
Прогнозування платоспроможності		
Excel/Google Sheets	Прості моделі для прогнозування надходжень та витрат	Універсальність та гнучкість, автоматизація розрахунків, спільна робота (особливо в Google Sheets), візуалізація даних, доступність
Спеціалізовані сервіси	Fintech-рішення для автоматичного аналізу ризиків (наприклад, ERP- або фінансових платформ, CreditRiskMonitor)	Інтеграція з іншими системами, автоматичне оновлення даних, вищий рівень безпеки та контролю доступу, розширена аналітика, масштабованість
ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ТА ЛОГІСТИКОЮ		
Zoho Inventory	Контроль запасів, автоматизація замовлень	Інтеграція з CRM та бухгалтерією
Fishbowl	Управління складом, відстеження оборотності	Підтримка штрихкодів, звітність
TradeGecko	Оптимізація логістики, прогнозування попиту	Хмарний доступ, автоматизація
ЮРИДИЧНІ ТА СТРАХОВІ ІНСТРУМЕНТИ		
Електронний документообіг (ЕЦП, DocuSign):	Підвищує оперативність, безпеку та ефективність управління документами	Швидкість процесів, зручність і доступність, безпека та юридична сила, економія ресурсів, екологічність, інтеграція з бізнес-процесами
Страховання кредитних ризиків:	Забезпечує фінансову стійкість і захист від втрат у разі неплатежів контрагентів	Захист від неплатежів, стабільність грошових потоків, покращення умов фінансування, оцінка контрагентів, міжнародний захист, підвищення довіри партнерів

За умов воєнного стану оптимізаційна модель платоспроможності стає ключовим інструментом антикризового менеджменту. Вона допомагає підприємствам не лише зберегти стійкість, а й закласти фундамент для майбутнього зростання. Така модель сприяє раціональнішому використанню фінансових ресурсів, мінімізації ризиків та забезпеченню стабільності бізнес-процесів.

Пропонуємо наступну оптимізаційну модель підтримки платоспроможності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод». Запропонована модель базується на комплексному підході, що включає фінансовий аналіз, управління активами та зобов'язаннями, а також стратегічне планування.

Під час діагностики параметрів платоспроможності (параграф 2.2 кваліфікаційної роботи) зроблено висновок про необхідність посилення її підтримки на нормативному рівні. Станом на кінець 2024 року ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» ситуація з дотримання нормативної платоспроможності наступна (табл. 2.6): коефіцієнт загальної ліквідності: фактичне значення 1,87 (норма $\geq 1,5-2$). Незначно вище нижньої межі норми, ризики через структуру активів; коефіцієнт швидкої ліквідності : фактичне значення 0,96 (норма $\geq 0,7-1$). В межах норми, але потребує підвищення до верхньої межі норми; коефіцієнт абсолютної ліквідності: фактичне значення 0,18 (норма $\geq 0,2-0,3$). Нижче норми.

Основні проблеми: низька абсолютна ліквідність — грошових коштів недостатньо для покриття поточних зобов'язань; висока дебіторська заборгованість — значна частина оборотних активів «заморожена» в дебіторській заборгованості (особливо за виданими авансами — 142471 тис. грн); великі запаси — значна сума коштів «заморожена» в виробничих запасах і незавершеному виробництві (209118 тис. грн); значна кредиторська заборгованість — високий рівень зобов'язань перед постачальниками та за одержаними авансами (137 742 тис. грн).

Комплекс рекомендованих заходів для покращення коефіцієнтів ліквідності охоплює реалізацію наступних напрямів оптимізації з метою стабілізації ситуації.

Оптимізація дебіторської заборгованості (зменшення термінів погашення дебіторської заборгованості: впровадити систему знижок за ранню оплату (наприклад, 2 – 3% при оплаті протягом 10 днів). Посилити вимоги до умов кредитування клієнтів (зменшити терміни відстрочки платежів). Провести інвентаризацію дебіторської заборгованості та списати безнадійні борги. Факторинг дебіторської заборгованості (продати частину дебіторської заборгованості факторинговій компанії для швидкого отримання грошових коштів). Очікуваний ефект: зменшення дебіторської заборгованості на 20 – 30 % (наприклад, на 30000 тис. грн) призведе до підвищення коефіцієнту швидкої ліквідності до 1,0–1,1.

Оптимізація запасів (зменшення виробничих запасів і незавершеного виробництва: впровадити систему управління запасами «just-in-time» (JIT). Продати застарілі або надлишкові запаси. Оптимізувати логістику та зменшити терміни зберігання сировини. Зменшення залишків готової продукції: провести акції та знижки для прискорення реалізації готової продукції). Очікуваний ефект: зменшення запасів на 15 – 20 % (наприклад, на 30000 тис. грн) призведе до вивільнення грошових коштів та покращення коефіцієнту поточної ліквідності.

Збільшення грошових коштів (прискорення інкасації дебіторської заборгованості. Залучення короткострокових кредитів або овердрафту для покриття тимчасових касових розривів. Оптимізація податкових платежів (відстрочка сплати податків у межах законодавства)). Очікуваний ефект: Збільшення грошових коштів на 20000–30000 тис. грн призведе до збільшення коефіцієнту абсолютної ліквідності до 0,25–0,3.

Оптимізація кредиторської заборгованості (переговори з постачальниками щодо відстрочки платежів або реструктуризації боргів). Зменшення авансових платежів (якщо можливо). Використання векселів для відстрочки платежів.

Очікуваний ефект: зменшення кредиторської заборгованості на 10 – 15 % (наприклад, на 20000 тис. грн) викличе підвищення всіх коефіцієнтів ліквідності.

Прогнозний розрахунок коефіцієнтів поточної платоспроможності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Прогнозний розрахунок коефіцієнтів поточної платоспроможності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод»

Показник	Фактичне значення станом на кінець 2024 р.	Прогнозне значення	Відхилення показника (+;-)
1	2	3	4
1. Поточні активи, тис. грн	429303,00	399303,00	-30000,00
2. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн	41647,00	71647,00	30000,00
3. Дебіторська заборгованість, тис. грн.	163177,00	133177,00	-30000,00
4. Поточні зобов'язання, тис. грн	227983,00	207983,00	-20000,00
5. Коефіцієнт загальної ліквідності	1,87	1,92	Покращення
6. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,96	1,00	Покращення до норми
7. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,18	0,34	Покращення до норми

Висновки та рекомендації для ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» наступні. Аналіз фінансового стану підприємства показав наявність критичних проблем, серед яких — низький рівень грошових коштів, значна дебіторська заборгованість та надлишкові запаси. Такі фактори негативно впливають на ліквідність, оборотність активів і платоспроможність, створюючи ризик дефіциту обігових коштів.

Для стабілізації ситуації доцільно зменшити дебіторську заборгованість (через факторинг, знижки, посилення умов розрахунків), оптимізувати запаси (використання принципу ЛІТ, продаж надлишків), збільшити обсяг грошових коштів (прискорення інкасації, короткострокові кредити) та реструктурувати кредиторську заборгованість (відстрочки, векселі). Реалізація цих заходів сприятиме покращенню коефіцієнтів ліквідності до нормативного рівня й зменшенню ризику неплатоспроможності, забезпечуючи платоспроможність підприємства в умовах економічної нестабільності та воєнного стану.

3.2 Оптимізація активів та джерел їх фінансування з використанням базових фінансових правил

Здійснення фінансової оптимізації діяльності підприємства вимагає оцінювання структури джерел майна підприємства з акцентом на спосіб їх розміщення в активах. Це відображає тісний взаємозв'язок між аналізом пасивної та активної частин балансу. Відповідна група показників дає змогу визначити співвідношення між двома основними складовими активу (необоротними й оборотними активами) та двома головними складовими пасиву (власним і позиковим капіталом), а також взаємозв'язок між відповідними розділами активу та пасиву. Такий підхід дозволяє оцінити не лише структуру активу й пасиву балансу, а й ступінь забезпеченості активів відповідними джерелами фінансування. Відхилення цих співвідношень від оптимальних чи середньогалузових значень свідчить про певні тенденції у фінансовому стані підприємства. Порівняння активів і пасивів, своєю чергою, дає змогу зробити висновки щодо ефективності фінансової політики підприємства.

Скористаємося прикладом оптимального взаємозв'язку активів та джерел їх фінансування (рис. 3.2).

АКТИВИ	ПАСИВИ
Необоротні активи	Довгострокові зобов'язання
	Власний капітал
Оборотні активи	Короткострокові зобов'язання

Рисунок 3.2 – Взаємозв'язок активів і пасивів балансу підприємства [47]

Згідно з цією схемою, основними джерелами фінансування необоротних активів зазвичай виступають власний капітал і частково — довгострокові кредити та позики. Оборотні активи формуються як за рахунок власного

капіталу, так і за рахунок короткострокових позикових коштів. Оптимальним для підприємств виробничої сфери вважається співвідношення, коли половина оборотних активів фінансується з власних джерел, а інша половина — за рахунок короткострокового позикового капіталу. Такий підхід забезпечує надійність у погашенні зовнішніх зобов'язань.

Для отримання зведеного аналітичного унаочнення інформації про те, які джерела профінансували окремі статті активу балансу ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» створимо шаховий баланс (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Шаховий баланс ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки (станом на кінець року)

Статті активу	Статті пасиву					
	Власні кошти		Позикові кошти			Баланс
	Зареєстрований (пайовий) капітал	Нерозподілений прибуток	Довгострокові зобов'язання	Короткострокові кредити	Кредиторська заборгованість	
Необоротні активи	1 760,00	74 580,00	0,00	х	х	76 340,00
	1 760,00	72 452,00	0,00	х	х	74 212,00
	1 760,00	45 999,00	26 332,00	х	х	74 091,00
Запаси	0,00	113 224,00	0,00	93 977,00	102 846,00	310 047,00
	0,00	134 683,00	0,00	76 000,00	41 112,00	251 795,00
	0,00	163 119,00	0,00	0,00	0,00	209 118,00
Дебіторська заборгованість	0,00	0,00	0,00	0,00	100 924,00	100 924,00
	0,00	0,00	0,00	0,00	159 364,00	159 364,00
	0,00	38 201,00	0,00	0,00	124 376,00	162 577,00
Грошові кошти та їх еквіваленти	0,00	0,00	0,00	0,00	18 940,00	18 940,00
	0,00	0,00	0,00	0,00	7 858,00	7 858,00
	0,00	0,00	0,00	0,00	41 647,00	41 647,00
Інші оборотні активи	0,00	0,00	0,00	0,00	18 257,00	18 257,00
	0,00	0,00	0,00	0,00	21 099,00	21 099,00
	0,00	0,00	0,00	0,00	15 469,00	15 469,00
Витрати майбутніх періодів	0,00	0,00	0,00	0,00	190,00	190,00
	0,00	0,00	0,00	0,00	239,00	239,00
	0,00	0,00	0,00	0,00	492,00	492,00
Баланс 2022 рік	1 760,00	187 804,00	0,00	93 977,00	241 157,00	524 698,00
	1 760,00	187 804,00	0,00	93 977,00	241 157,00	524 698,00
Баланс 2023 рік	1 760,00	207 135,00	0,00	76 000,00	229 672,00	514 567,00
	1 760,00	207 135,00	0,00	76 000,00	229 672,00	514 567,00
Баланс 2024 рік	1 760,00	247 319,00	26 332,00	0,00	227 983,00	503 394,00
	1 760,00	247 319,00	26 332,00	0,00	227 983,00	503 394,00

Результати наведені в аналітичній таблиці 3.4 дозволяють зробити висновок про наявність порушень оптимальних пропорцій джерел формування відповідних груп активів ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки.

Станом на кінець 2022 року фінансування необоротних активів товариства забезпечене зареєстрованим (пайовим) капіталом (2,3 %) та нерозподіленим прибутком (97,7 %), довгострокові джерела заводом не залучалися. В наступному році ситуація подібна (2,4 % та 97,6 %). Довгостроковий позиковий капітал використано в 2024 році. На це джерело припало 35,54 % фінансування.

Оборотні активи ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» фінансувалися за власний кошт та залучення кредитів і кредиторської заборгованості в 2022-2023 роках та за рахунок прибутку і кредиторської заборгованості в 2024 році.

Джерелом фінансування запасів товариства на 36,5 %, 53,5 %, 78 % відповідно по роках виступив прибуток підприємства, на 30,3 % та 30,2 % в 2022-2023 роках – короткострокові кредити та на 33,2%, 16,3 % та 22 % – кредиторська заборгованість, яка і виявилася єдиним джерелом фінансування інших груп активів ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод».

Фінансова оптимізація базується на дотриманні наступної умови, а саме вибір джерел фінансування для кожного типу активів бажано здійснювати відповідно до «золотих правил» – «золотого правила фінансування» та «золотого правила балансу» [47].

«Золоте правило балансу» передбачає узгодження строків мобілізації та використання фінансових ресурсів. Для цього рекомендується дотримуватись таких принципів:

1. потребу в капіталі для фінансування необоротних активів необхідно покривати за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань;
2. довгострокові пасиви доцільно використовувати не лише для фінансування необоротних активів, а й для постійної частини оборотних активів.

«Золоте правило фінансування» вимагає, щоб фінансові ресурси залучалися на період, не коротший за строк їх використання у необоротних і оборотних активах. Таким чином, власний капітал і довгострокові зобов'язання спрямовуються на фінансування необоротних активів та стабільної частини оборотних активів.

Таблиця 3.5 – Показники дотримання ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» правил фінансування за 2022-2024 роки

Співвідношення	Нормативне значення	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміна (+;-) показника	
					2023 року проти 2022 року	2024 року проти 2023 року
1	2	3	4	5	6	7
«Золоте правило балансу»						
(Власний капітал + Довгострокові зобов'язання) / Необоротні активи	≥ 1	2,48	2,81	3,72	0,33	0,90
(Власний капітал + Довгострокові зобов'язання) / (Необоротні активи + постійна частина оборотних активів)	≥ 1	0,36	0,41	0,55	0,04	0,14
«Золоте правило фінансування»						
Довгострокові активи / Довгострокові пасиви	≤ 1	0,40	0,36	0,27	-0,05	-0,09
Короткострокові активи / Короткострокові пасиви	≥ 1	1,34	1,44	1,88	0,10	0,44

Як бачимо з даних таблиці 3.5 «Золоте правило балансу» ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» виконується частково. Підприємству достатньо власного капіталу для фінансування необоротних активів, але недостатньо з врахуванням того, що власний капітал та довгострокові пасиви повинні перекривати потребу у фінансуванні не тільки постійних довгострокових активів, а й частини оборотних активів – постійної їх частки. Проблемою є відсутність довгострокового залучення коштів в 2022-2023 роках та недостатні темпи нарощення власного капіталу підприємства. Дотримання «золотого правила фінансування» заводом забезпечене.

Отже, на оптимальність формування та ефективність використання капіталу підприємства впливають дві основні групи факторів: структура капіталу, тобто оптимальне співвідношення між власними та позиковими коштами, а також між довгостроковими й короткостроковими джерелами фінансування; напрями та обсяги інвестування, зокрема рівень вкладень у основні й оборотні засоби — скільки ресурсів зосереджено у виробничій та у сфері обігу, у грошовій та матеріальній формах, і наскільки раціональним є їхнє співвідношення.

В той же час, слід зауважити, що критики золотого правила балансу наголошують на тій самій суперечності, що й у золотому правилі фінансування. Дотримання цього правила дозволяє уникнути проблем із ліквідністю за умови, що амортизація активів у процесі господарської діяльності відповідає за обсягом і строками погашенню залученого капіталу, а грошові надходження є достатніми для здійснення поточних розрахунків. У випадку потреби у довгостроковому капіталі має бути забезпечена можливість продовження термінів погашення наявних кредитів або залучення додаткових фінансових ресурсів.

Щодо «золотого правила ліквідності» в процесі аналізу доведено, що баланси підприємства за 2022-2024 роки не є абсолютно ліквідними, т. я. у товариства недостатньо абсолютно ліквідних коштів для покриття найбільш термінових зобов'язань. Інші співвідношення відповідають рекомендованим ($A_2 > P_2$; $A_3 > P_3$; $P_4 > A_4$).

Формування наступних співвідношень відповідних груп активів і груп пасивів (за рівнем ліквідності та термінами погашення зобов'язань) дозволяє прогнозувати тип фінансової стійкості на дату звітності та в двох розрізах перспективи: короткий термін та довгий термін.

Результати наведені в таблиці 3.6 свідчать, що якщо збережуться пропорції, що закріпилися в поточному періоді, в майбутньому на підприємство може очікувати передкризовий стан. При чому йдеться про короткострокову та довгострокову перспективу. Отже фінансові правила створюють рамки для стратегічного та поточного планування.

Таблиця 3.6 – Розрахунок типу сталості фінансового стану ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки з урахуванням ступеню ліквідності активів, тис. грн

Тип сталості	На дату складання звітності	У короткостроковій перспективі	У довгостроковій перспективі
А	1	2	3
Абсолютний	$A1 \geq П1$	$A1 \geq П1+П2$	$A1 \geq П1+П2+П3$
2022 рік	18 940,00 < 241 157,00	18 940,00 < 335 134,00	18 940,00 < 335 134,00
2023 рік	7 858,00 < 229 672,00	7 858,00 < 305 672,00	7 858,00 < 305 672,00
2024 рік	41 647,00 < 227 983,00	41 647,00 < 227 983,00	41 647,00 < 254 315,00
Нормальний	$A1+A2 \geq П1$	$A1+A2 \geq П1+П2$	$A1+A2 \geq П1+П2+П3$
2022 рік	119 864,00 < 241 157,00	119 864,00 < 335 134,00	119 864,00 < 335 134,00
2023 рік	167 222,00 < 229 672,00	167 222,00 < 305 672,00	167 222,00 < 305 672,00
2024 рік	204 224,00 < 227 983,00	204 224,00 < 227 983,00	204 224,00 < 254 315,00
Передкризовий (критичний)	$A1+A2+A3 \geq П1$	$A1+A2+A3 \geq П1+П2$	$A1+A2+A3 \geq П1+П2+П3$
2022 рік	448 358,00 > 241 157,00	448 358,00 > 335 134,00	448 358,00 > 335 134,00
2023 рік	440 355,00 > 229 672,00	440 355,00 > 305 672,00	440 355,00 > 305 672,00
2024 рік	429 303,00 > 227 983,00	429 303,00 > 227 983,00	429 303,00 > 254 315,00
Кризовий	$A1+A2+A3 \leq П1$	$A1+A2+A3 \leq П1+П2$	$A1+A2+A3 \leq П1+П2+П3$
2022 рік	448 358,00 > 241 157,00	448 358,00 > 335 134,00	448 358,00 > 335 134,00
2023 рік	440 355,00 > 229 672,00	440 355,00 > 305 672,00	440 355,00 > 305 672,00
2024 рік	429 303,00 > 227 983,00	429 303,00 > 227 983,00	429 303,00 > 254 315,00

Як зазначає Кузьмінська О., фінансові правила «є певною допомогою і орієнтиром для фінансового планування та формування судження щодо «нормального» фінансового стану конкретного підприємства» [45].

Таблиця 3.7 – Правила фінансування, що забезпечують користувачів інформацією про «нормальний» фінансовий стан суб'єкта господарювання [45]

Правило	Пояснення правила
1	2
Правило 1. Золоте правило балансу	Основні засоби підприємства мають бути профінансовані: пасивна частина – земля, будівлі, споруди, передавальні пристрої і багаторічні насадження - власним капіталом; активна частина – машини та обладнання, транспортні засоби - довгостроковим позичковим капіталом (довгостроковими кредитами банків). Оскільки придбаваючи, споруджуючи чи виготовляючи об'єкти основних засобів, підприємства здійснюють капітальні інвестиції, для фінансування капітальних вкладень мають використовуватися як власний капітал (прибуток, амортизаційні відрахування), так і довгостроково залучений капітал (довгострокові кредити банків та інші довгострокові зобов'язання).
Правило 2. Золоте правило фінансування	Термін фінансування основного засобу активної частини довгостроковим позичковим капіталом не повинен перевищувати передбачуваного терміну використання конкретного основного засобу. За допомогою узгодження термінів довгостроковий банківський кредит, отриманий для придбання основного засобу, буде повернений у будь-якому випадку впродовж передбачуваного терміну використання основного засобу. Проведені амортизаційні відрахування можуть слугувати для погашення довгострокового кредиту. Довгострокові пасиви мають використовуватися не лише для фінансування основних засобів, а й для довгострокових оборотних активів.
Правило 3. Коливання потреби у оборотних активах у зв'язку із зміною масштабів діяльності	Фінансування додаткової потреби у оборотних активах, що виникає внаслідок зростання масштабів діяльності, має бути проведене короткостроковими позичковими коштами (короткостроковими кредитами банків). Терміни дії короткострокових кредитів банків під додаткові оборотні активи (при збільшенні ефективності використання основних засобів та нормальної виробничої потужності) повинні збігатися з термінами фактичної потреби підприємства в додатковому капіталі. Для такої частини оборотних активів, що схильна до коливань у зв'язку зі зміною обсягів діяльності, особливо підходить використання контокорентного кредиту.
Правило 4. Золоте правило ліквідності	Активи підприємства мають фінансуватися пасивами такої ж строковості. Оборотні активи мають фінансуватися так, щоб кредиторські заборгованості, які виникають у зв'язку з цим, могли бути сплачені своєчасно. Всі заборгованості підприємства по закінченню певного терміну договору мають бути виплачені.
Правило 5. Фінансування з мінімальними витратами	Необхідно враховувати такі моменти: проводити своєчасну подачу заявок на короткостроковий банківський кредит - для фінансування виробничих потреб; поліпшувати ліквідність підприємства через зміну термінів реалізації продукції і придбання виробничих запасів; використовувати знижки постачальників за розрахунок готівкою.

Продовження таблиці 3. 7

1	2
Правило 6. Ліквідні кошти	Грошові кошти мають вкладатися найрентабельніше. Як форму вкладення тимчасово не задіяних грошових коштів можна розглядати ощадні або депозитні рахунки у банках. Довгостроково «заморожені» суми можуть бути вкладені залежно від терміну доступності під вищі відсотки.
Правило 7. Пільгові кредити	Пільгові і субсидійовані кредити не повинні сплачуватися передчасно. Це правило діє за умови, якщо кошти, що є у розпорядженні підприємства для сплати заборгованості, можна вкласти з отриманням більших відсотків, ніж відсотки по кредиту, що виплачуються (що часто властиво пільговим кредитам).
Правило 8. Пороги платежів по банківських кредитах	Розміри виплат по відсотках і платежів по кредитах не повинні перевищувати відповідних порогів платоспроможності. Основна вимога – підприємство має покривати доходами як мінімум платежі по кредитах (відсотки + погашення тіла кредиту). Довгостроковий поріг платежів по кредитах (поріг виплат по відсотках) – платежі по кредитах, які можуть бути покриті доходами підприємства без використання додатково амортизаційних накопичень. При короткостроковому порозі платежів по кредитах враховуються всі амортизаційні відрахування, а також доходи невиробничої діяльності.

Результати виконання вимог правил фінансування ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Результати виконання вимог правил фінансування ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2022-2024 роки, тис. грн

Правило	Вимога для виконання умов	2022 рік	2023 рік	2024 рік
1	2	3	4	5
Правило 1.	$\Delta A = \Delta \Pi$	11541,00 = 11541,00	-10 131,00 = -10131,00	-11 173,00 = -11173,00
Правило 2.	$I_a \leq I_{\Pi}$	76 340,00 < 189 564,00	74 212,00 < 208 895,00	74 091,00 < 249 079,00
Правило 3.	$\Pi_a + \Pi_{III} \geq \Pi_{II} + \Pi_{III} + \Pi_{IV}$	448 358,00 > 335 134,00	440 355,00 > 305 672,00	429 303,00 > 254 315,00
Правило 4.	$I_{\Pi} + \Pi_{\Pi} \geq I_a ;$ $I_a / (I_{\Pi} + \Pi_{\Pi}) \leq 1 ; (I_{\Pi} + \Pi_{\Pi}) / I_a \geq 1$	335 134,00 > 76 340,00 76 340,00 / 189 564,00 = 0,40 < 1 189 564,00 / 76 340,00 = 2,48 > 1	305 672,00 > 74 212,00 74 212,00 / 208 895,00 = 0,36 < 1 208 895,00 / 74 212,00 = 2,81 > 1	227 983,00 > 74 091,00 74 091,00 / 275 411,00 = 0,27 < 1 275 411,00 / 74 091,00 = 3,72 > 1
Правило 5	$\Pi_a \geq \Pi_{III}$	448 358,00 > 335 134,00	440 355,00 > 305 672,00	429 303,00 > 227 983,00

Продовження таблиці 3.8

1	2	3	4	5
Правило 6.	$II_{\Pi} \leq Ia$	$0,00 < 76\,340,00$	$0,00 < 74\,212,00$	$26\,332,00 < 74\,091,00$
Правило 7.	$II_{\Pi} > II_{\Pi} + III_{\Pi} + IV_{\Pi}$	$189\,564,00 < 335\,134,00$	$208\,895,00 < 305\,672,00$	$249\,079,00 < 254\,315,00$
Правило 8.	$ВОК = II_{\Pi} + II_{\Pi} - Ia = II_{\Pi} + III_{\Pi} - III_{\Pi} - IV_{\Pi} > 0$	$113\,224,00 > 0$	$134\,683,00 > 0$	$201\,320,00 > 0$

Результати розрахунків таблиць 3.1, 3.2, 3.3, 3.5 дозволяють зробити висновок про дотримання більшості пропорцій з огляду на їх оптимальність, але слід зауважити, що фінансові правила (наприклад, правило ліквідності, золотого балансу чи прибутковості) допомагають підтримувати рівновагу між активами і зобов'язаннями. Якщо їх ігнорувати — можна опинитися у ситуації, коли не вистачає коштів на поточні виплати, навіть якщо бізнес загалом прибутковий.

Залучення короткострокових та довгострокових банківських кредитів дозволить ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» підвищити рентабельність власних коштів використавши ефект фінансового лівериджу. Але слід ретельно оцінювати ризики для попередження кризових ситуацій і зменшення ризику банкрутства (табл. 3.3): надто ризикувати, залучаючи забагато позик; перевантажувати бюджет витратами; втрачати платоспроможність.

Дотримуючись базових фінансових співвідношень (оборотність, рентабельність, структура капіталу), підприємство використовує ресурси максимально ефективно. Це означає: менше заморожених коштів у запасах; оптимальні обсяги виробництва; адекватні обсяги інвестицій.

Дотримання фінансових правил — це основа стабільного та ефективного управління будь-яким підприємством. Відповідно існує необхідність запровадження комплексу наступних заходів: забезпечення фінансової стабільності; контроль ризиків; раціональне використання ресурсів; заходи спрямовані на підвищення довіри інвесторів і кредиторів; обґрунтування прийняття управлінських рішень; заходи спрямовані на довгострокове зростання вартості бізнесу.

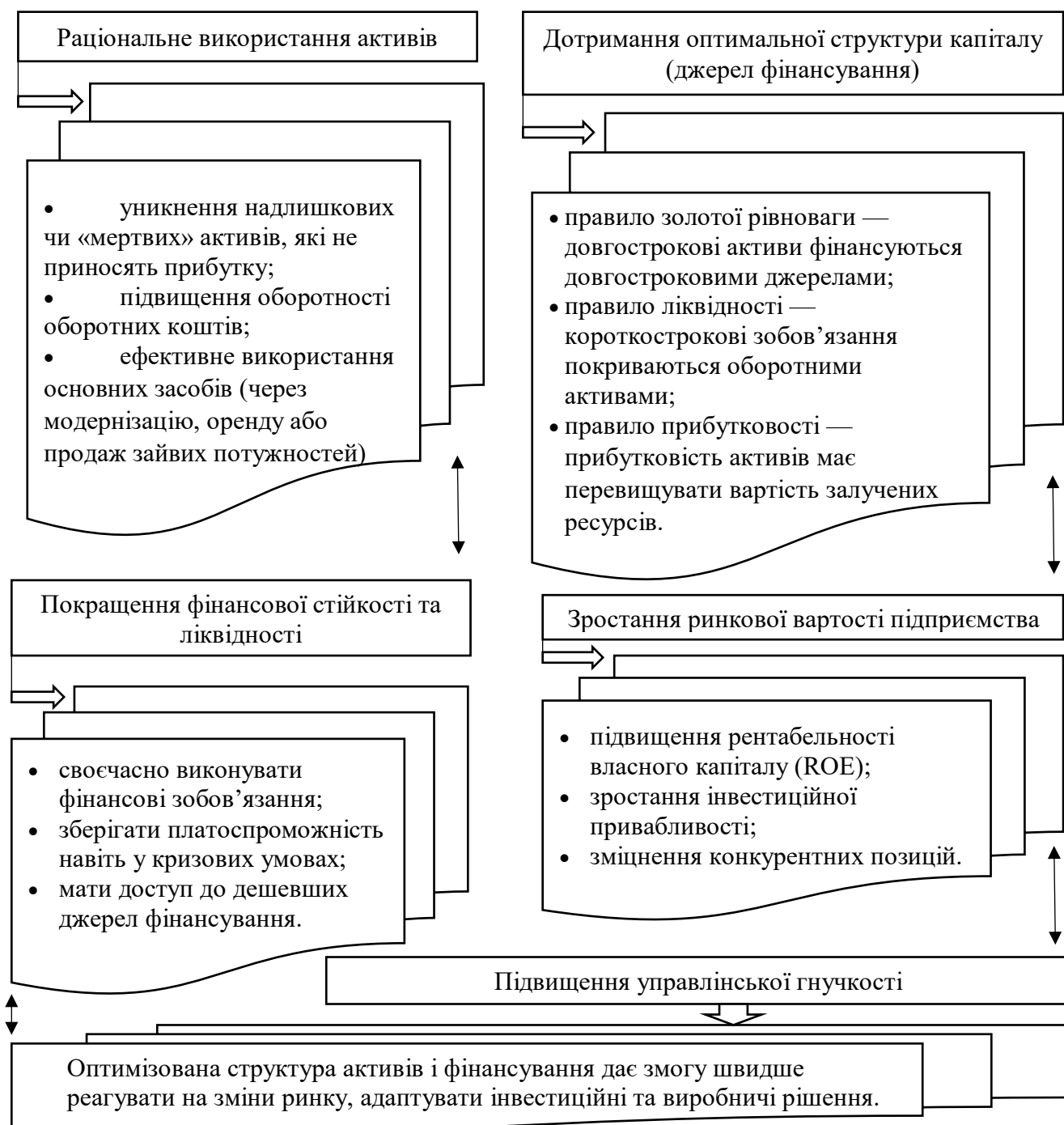

Рисунок 3.3 – Система заходів оптимізації активів та джерел фінансування ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» з використанням базових фінансових правил [авторська розробка]

Цінність запропонованої системи практичних заходів для ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» полягає у збалансуванні прибутковості, ризику та ліквідності через ефективне використання ресурсів і дотримання фінансових принципів.

3.3 Удосконалення оптимізаційного механізму управління витратами та рентабельністю ПрАТ Карлівський машинобудівний завод»

Оптимізаційний механізм управління витратами та рентабельністю підприємства — це система взаємопов'язаних економічних, організаційних та управлінських інструментів, спрямованих на досягнення найкращого співвідношення між витратами і результатами діяльності. Його мета полягає не лише у зменшенні витрат, а у підвищенні ефективності їх використання, що забезпечує зростання прибутковості та покращення фінансової стійкості підприємства.

Такий механізм передбачає пошук оптимального рівня витрат, який дозволяє підприємству забезпечити конкурентоспроможність продукції, максимізувати прибуток і підтримувати стабільний розвиток.

Рисунок 3.4 – Оптимізаційний механізм управління витратами та рентабельністю підприємства [авторська розробка]

Аналітична база містить системний аналіз структури витрат, виявлення факторів, що впливають на їх рівень та рентабельність. Прогнозування та планування витрат : оцінка майбутніх витрат із використанням наукових

методів, таких як екстраполяція, експертні оцінки, математичні моделі тощо; планування витрат – це визначення необхідних ресурсів (грошових, матеріальних, трудових) та розробка детальних планів їх використання для досягнення поставлених цілей підприємства. Управління прибутком та рентабельністю – розрахунок оптимальної цінової політики, визначення прибутковості окремих видів продукції, клієнтів чи ринків. Регулювання та контроль вимагають постійного моніторингу відхилень від планових показників і оперативного коригування. В запропонованому механізмі чільне місце займає мотиваційний компонент як рушій зусиль спрямованих на економію ресурсів через стимулювання високих кінцевих результатів. Сьогодення вимагає використання сучасних систем обліку, аналізу та прогнозування (ERP, BI-системи), що підвищить результат функціонування оптимізаційного механізму.

Оптимізаційний механізм управління рентабельністю підприємства спрямований на вирішення комплексу взаємопов'язаних завдань, серед яких основними є такі:

1. Максимізація прибутку відповідно до ресурсного потенціалу підприємства та поточної ринкової кон'юнктури. Це завдання реалізується шляхом оптимізації структури ресурсів підприємства та підвищення ефективності їх використання в конкретних умовах господарювання.

2. Оптимізація співвідношення між рівнем прибутку та допустимим рівнем ризику. Між зазначеними показниками існує прямий взаємозв'язок. Враховуючи ставлення менеджменту до господарських і фінансових ризиків, визначається їх допустимий рівень, а також формується політика здійснення відповідних видів діяльності чи господарських операцій. У межах встановленого рівня ризику необхідно забезпечити максимізацію прибутку, що відповідає цьому ризику.

3. Забезпечення високої якості прибутку. У процесі його формування першочергово мають бути реалізовані внутрішні резерви зростання прибутку за рахунок операційної (виробничої) діяльності та реального інвестування, що створюють основу для довгострокового розвитку підприємства.

4. Досягнення необхідного рівня прибутку на вкладений капітал з метою забезпечення належного доходу власникам підприємства.

5. Формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до стратегічних завдань розвитку підприємства у майбутніх періодах.

6. Підвищення ефективності програм участі персоналу в прибутку, що сприяє посиленню мотивації працівників і зростанню продуктивності праці.

7. Мінімізація обсягу використовуваних ресурсів при досягненні максимального рівня прибутку, що забезпечує економічну ефективність діяльності підприємства та раціональне використання його потенціалу.

Резерви зростання прибутку — це кількісно визначені можливості його підвищення за рахунок збільшення обсягів реалізації продукції, скорочення витрат на її виробництво та збут, запобігання збиткам від реалізації, а також удосконалення структури продукції. Оцінити величину таких резервів можна шляхом порівняння фактичного рівня витрат із їхньою потенційно можливою величиною.

На думку Подольської В. та Яріш О. основні джерела оптимізації величини прибутку: збільшення обсягу реалізації продукції, зниження її собівартості, підвищення якості товарної продукції, реалізація її на більш вигідних ринках збуту, тощо [63].

Резерв зростання прибутку за рахунок збільшення кількості реалізації продукції ($P \uparrow \Pi(K)$) [87]:

$$P \uparrow \Pi(K) = \Sigma P \uparrow K_i * \Pi(C), \text{ де:} \quad (3.1)$$

$P \uparrow K_i$ – резерв росту кількості реалізації продукції;

$\Pi(C)$ – фактичний прибуток у розрахунку на одиницю продукції відповідного виду.

Оптимізація прибутку за рахунок зниження собівартості товарної продукції і послуг ($P \uparrow \Pi(C)$) [87]:

$$P \uparrow \Pi(C) = ? P \downarrow C_i \times K_{li} + P \uparrow K_i, \text{ де:} \quad (3.2)$$

$P \downarrow C_i$ – попередньо виявлений резерв зниження собівартості кожного виду продукції;

K_{1i} – можливий обсяг продажів відповідного виду продукції;

$P \uparrow K_i$ – можливий резерв зростання відповідного виду продукції.

Резерв збільшення прибутку за рахунок збільшення ціни ($P \uparrow P(c)$) [87]:

$$P \uparrow P(c) = \sum P \uparrow C_i \times (K_{1i} + P \uparrow K_i), \text{ де:} \quad (3.3)$$

$P \uparrow C_i$ – можливий резерв збільшення ціни одиниці продукції окремого виду.

Опрацювавши науковий доробок Бланка І. [7; 8] Ткачуком Д. були виокремлені наступні шляхи оптимізації прибутку підприємства:

- скорочення витрат: виробництво або закупка деталей на стороні; покупці не цінують окремі складові товару; у конкурентів більш високі показники рентабельності продажів; витрати на одиницю продукції стрімко зростають.

- підвищення ціни: прибутковість сегменту низька; покупці високо оцінюють продукцію; більш низькі ціни, ніж у конкурента; якість та властивості продукції набагато вищі, ніж у конкурентів.

- зниження ціни: нижчі ціни конкурентів; втрата частки ринку через ціни; мала ймовірність зниження цін конкурентами; ціна – найбільш важливий показник для покупців [87].

Паздерник Л. виокремлює наступні такі шляхи оптимізації прибутку на підприємстві:

- розширення діяльності в чинних сегментах: ріст діяльності підприємства з більшими темпами, ріст ринку; поглинання конкурентів; досягнення більш високих цін (низьких витрат), ніж у будь-якого конкурента.

- проникнення у нові сегменти: наявність потужностей та резервів; слабке конкурентне середовище; нове бачення сегментів.

- зміни в основній діяльності: інтеграція з постачальниками або посередниками; концентрація на тому виді діяльності, який має переваги перед головним конкурентом.

- підвищення рівня якості та обслуговування: низька якість продукції конкурентів; незадоволення покупців продукцією на ринку; низький рівень іміджу [59].

Оптимізаційний механізм управління витратами та рентабельністю підприємства передбачає пошук оптимального рівня витрат, який дозволяє підприємству забезпечити конкурентоспроможність продукції, максимізувати прибуток і підтримувати стабільний розвиток.

На думку Присяжнюка Л. «вимірювання величини резервів може бути визначено шляхом порівняння досягнутого рівня витрат з їх потенційною величиною» [69].

Показники рівня витрат (собівартості, операційних витрат, статей матеріальних витрат підприємства) на 1 грн чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2021 – 2024 роки наведені в таблиці 3. 9. Мінімальний рівень витрат обирався з даних за чотири роки.

Мінімальний рівень витрат є тим орієнтиром, який може бути застосовано для планування витрат в наступному звітному році. Як свідчать результати розрахунків, майже по кожній статті витрат ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» (виключення – відрахування на соціальні заходи) в 2024 році мало місце перевитрачання коштів: собівартість – 8339,7 тис. грн; операційні витрати – 50887,53 тис. грн; матеріальні витрати – 70537,97 тис. грн; витрати на оплату праці – 40636,22 тис. грн. Загальний резерв потенційної економії коштів склав 196 213,17 тис. грн.

Тримавши орієнтир на мінімум бізнес може досягати кращих результатів при тому самому обсязі ресурсів, що свідчить про підвищення ефективності виробництва. Зменшення собівартості дозволяє встановлювати більш привабливі ціни або збільшувати норму прибутку, що робить бізнес більш конкурентоспроможним. Економія витрат допомагає підприємству стати більш стійким до економічних коливань та невизначеності ринку, особливо якщо зважувати на воєнний стан.

Таблиця 3.9 – Показники рівня витрат на 1 грн чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
 ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» за 2021-2024 роки

\	Значення показника :								Мінімальний рівень витрат
	2021 р.		2022 р.		2023 р.		2024 р.		
	Тис. грн	Грн витрат на 1 грн чистого доходу	Тис. грн	Грн витрат на 1 грн чистого доходу	Тис. грн	Грн витрат на 1 грн чистого доходу	Тис. грн	Грн витрат на 1 грн чистого доходу	
1			2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	758 990,00	х	812 647,00	х	650 254,00	х	973 933,00	х	х
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	584 602,00	0,7702	602 264,00	0,7411	505 632,00	0,7776	730 135,00	0,7497	0,7411
Адміністративні витрати	65 070,00	0,0857	70 741,00	0,0871	74 468,00	0,1145	116 752,00	0,1199	0,0857
Витрати на збут	31 325,00	0,0413	36 073,00	0,0444	25 130,00	0,0386	52 679,00	0,0541	0,0386
Інші операційні витрати	15 814,00	0,0208	39 203,00	0,0482	23 876,00	0,0367	22 886,00	0,0235	0,0208
Матеріальні затрати	461 610,00	0,6082	415 388,00	0,5112	417 272,00	0,6417	568 368,00	0,5836	0,5112
Витрати на оплату праці	122 681,00	0,1616	127 751,00	0,1572	113 343,00	0,1743	198 060,00	0,2034	0,1616
Відрахування на соціальні заходи	21 920,00	0,0289	19 905,00	0,0245	18 905,00	0,0291	22 609,00	0,0232	0,0232
Амортизація	8 066,00	0,0106	10 958,00	0,0135	15 000,00	0,0231	15 291,00	0,0157	0,0106
Інші витрати	68 604,00	0,0904	99 756,00	0,1228	78 926,00	0,1214	108 903,00	0,1118	0,0904
Разом витрат	682 881,00	0,8997	1 422 039,00	1,7499	1 272 552,00	1,9570	1 835 683,00	1,8848	0,8291

Таблиця 3.10 – Показники оптимізації обсягів витрат та їх прогноз на 2025 рік для ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод»

Показник	Значення показника :			Оптимальний 2024 р., тис. грн	Економія / перевитрачання 2024 р., тис. грн	Прогноз 2025 р., тис. грн
	2022 р.	2023 р.	2024 р.			
1	2	3	4	5	6	7
1. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	602 264,00	505 632,00	730 135,00	721795,30	-8 339,70	819853,09
2. Адміністративні витрати	70 741,00	74 468,00	116 752,00	83497,57	-33 254,43	93757,65
3. Витрати на збут	36 073,00	25 130,00	52 679,00	37639,04	-15 039,96	42264,08
4. Інші операційні витрати	39 203,00	23 876,00	22 886,00	20292,46	-2 593,54	22785,98
5. Матеріальні затрати	415 388,00	417 272,00	568 368,00	497830,03	-70 537,97	559002,77
6. Витрати на оплату праці	127 751,00	113 343,00	198 060,00	157423,78	-40 636,22	176767,82
7. Відрахування на соціальні заходи	19 905,00	18 905,00	22 609,00	22609,00	0,00	25387,17
8. Амортизація	10 958,00	15 000,00	15 291,00	10350,26	-4 940,74	11622,09
9. Інші витрати	99 756,00	78 926,00	108 903,00	88032,38	-20 870,62	98849,70
10. Разом витрат	1 422 039,00	1 272 552,00	1 835 683,00	807478,71	-196 213,17	906700,69

Для визначення прогнозної суми сукупних витрат застосуємо наступний механізм. За 2021-2024 роки середній індекс росту чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) склав 1,122879. Таким чином, прогноз чистого доходу ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» – 1093609,00 тис. грн.

Очікувана собівартість продукції заводу складе 819853,09 тис. грн. Для підрахунку прогнозних витрат на 2025 рік скористаємося показником їх мінімального рівня (табл. 3.10). Очікуваний результат економії – 75110,76 тис. грн. Результат оптимізаційних заходів – збільшення фінансового результату від операційної діяльності заводу в плановому 2025 році на 53781,89 тис. грн.

Здійснення витрат у межах запланованого рівня дасть можливість підприємству досягти їх економії, збільшити обсяги діяльності та сформувати додаткові фінансові ресурси, які згодом можна буде використати з більшою ефективністю. Модель оптимізації слід будувати на визначенні елементів витрат (адресати впливу), впливаючи на які, можна отримати максимальний ефект від їх економії з метою підвищення ефективності управління виробничими засобами підприємства шляхом запровадження контролю та аналізу на всіх стадіях виробничої діяльності машинобудівного підприємства.

Бедринець М. відмічає, що «...системний підхід до аналізу витрат передбачає: виявлення місця та ролі показників в оцінці досягнутої ефективності виробництва; розроблення принципової схеми аналізу на основі класифікації факторів та резервів раціоналізації витрат; визначення методів вимірювання та резервів раціоналізації витрат; виявлення резервів раціонального використання виробничих ресурсів у поточному та перспективному плануванні собівартості» [4]. Доцільність скорочення витрат підприємства за рахунок їх оптимізації на основі прийняття управлінських рішень має спиратися на результати аналізу техніко-економічної та аналітичної інформації щодо фінансово-господарської діяльності підприємства та використання сучасних підходів: АВС-костинг, директ-костинг, кайзен-костинг, абсорбшен-костинг (стандарт-костинг), таргет-костинг, кост-кілінг, бенчмаркінг, аутсорсинг.

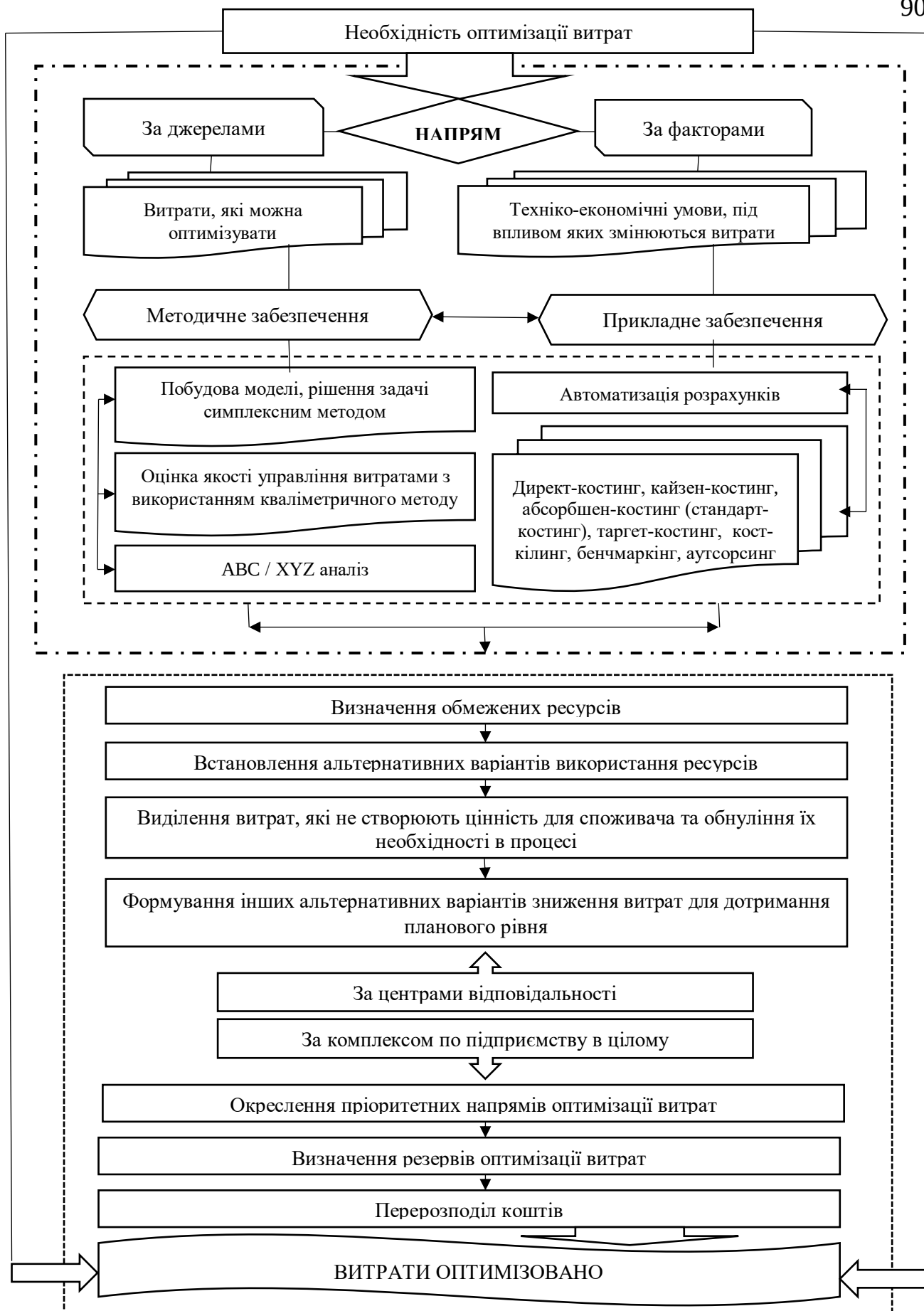

Рисунок 3.5 – Послідовність оптимізації витрат [розроблено автором за 20; 33; 37; 43; 69]

Погоджуємося з Волковською Я., яка зауважує, що «оптимізація витрат – це процес планування, обліку, аналізу, контролю витрат для пошуку та вибору найефективніших методів господарювання в умовах обмежених ресурсів» [20].

На нашу думку, слід приділяти особливу увагу механізму мінімізації витрат підприємства в структурі чистого доходу, оскільки ефективне використання виробничих ресурсів потребує якісних структурних змін у системі їх управління, що є складовою загального управління витратами. Варто наголошувати саме на оптимізації витрат, а не на простому їх скороченні, тобто необхідно виявляти непродуктивні витрати, які негативно впливають на фінансові результати підприємства та загальну ефективність його діяльності.

Висновки за розділом 3

Третій розділ кваліфікаційної роботи містить результати обґрунтування напрямів фінансової оптимізації ПрАТ Карлівський машинобудівний завод». Вирішено наступні завдання наукового дослідження, а саме запропоновано алгоритм розробки оптимізаційної моделі підтримки платоспроможності підприємства та заходи з її запровадження; з використанням базових фінансових правил окреслені напрями оптимізації активів та джерел їх фінансування; оцінено можливості вдосконалення оптимізаційного механізму управління витратами та рентабельністю заводу.

Проілюстровано авторське бачення оптимізаційної моделі підтримки платоспроможності як комплексу економіко-математичних методів, інструментів та алгоритмів, які допомагають збалансувати ліквідність, прибутковість і ризики неплатоспроможності підприємства. Її мета — визначити оптимальні параметри управління активами, зобов'язаннями та грошовими потоками, щоб забезпечити здатність підприємства своєчасно і в повному обсязі виконувати свої фінансові зобов'язання.

Алгоритм розробки та реалізації оптимізаційної моделі представлено в розрізі п'яти етапів: діагностика фінансового стану; визначення резервів оптимізації; розробка оптимізаційних заходів; моделювання та прогнозування; моніторинг та корекція. Практичне наповнення за результатами бізнес аналітики та застосування оптимізаційної моделі платоспроможності ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» дозволило запропонувати комплекс практичних заходів з стабілізації ситуації та підтримки платоспроможності в майбутньому.

Доведено, що цінність оптимізації активів та джерел їх фінансування з використанням базових фінансових правил полягає у збалансуванні прибутковості, ризику та ліквідності через ефективне використання ресурсів і дотримання фінансових принципів. Діагностовано стан дотримання базових фінансових правил ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» та виявлені існуючі проблеми, розв'язок яких представляється можливим шляхом запровадження заходів з оптимізації активів та капіталу підприємства.

Оптимізаційний механізм управління витратами та рентабельністю представлено як динамічну систему, що дозволяє підприємству збалансувати витрати й доходи, забезпечити прибутковість і довгострокову конкурентоспроможність. Для ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» запропоновано послідовність оптимізації витрат та проілюстровано можливості виявлення резервів підвищення прибутку. Доведено, що ефективність оптимізаційного механізму управління витратами та рентабельністю залежить від системного підходу, точності аналітики та готовності підприємства до постійного вдосконалення управлінських процесів.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі проведено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення наукового завдання, пов'язаного з обґрунтуванням теоретико-методичних основ фінансової оптимізації як інструменту стабілізації фінансово-господарської діяльності підприємства. На основі дослідження сформульовано висновки та розроблено практичні рекомендації.

1. Аналіз літературних джерел довів відсутність єдиного загальновизнаного тлумачення економічної категорії «фінансова оптимізація». Спираючись на сутність оптимізації та критеріїв її досягнення з врахуванням особливостей сфери застосування, а саме корпоративних фінансів запропоновано наступне визначення.

Фінансова оптимізація — це процес покращення розподілу та використання фінансових ресурсів бізнесу для досягнення максимальної вигоди, такої як збільшення прибутку, зниження витрат і ризиків.

Окреслено основні аспекти фінансової оптимізації: оптимізація фінансування; досягнення фінансової рівноваги; оптимізація параметрів платоспроможності (ліквідності), фінансової стійкості, ділової активності, грошових потоків; прийняття рішень.

2. Реалізація мети та завдань фінансової оптимізації представляються можливими завдяки функціонуванню оптимізаційного фінансового механізму — системи фінансових методів, інструментів, важелів і регуляторів, спрямованої на забезпечення найефективнішого використання фінансових ресурсів підприємства, галузі чи держави для досягнення тактичних та стратегічних цілей розвитку. Отримання очікуваних результатів за глобальними напрямками фінансової оптимізації як інструменту стабілізації фінансово-господарської діяльності виявляється можливим завдяки широкому колу методів та інструментів, специфіку яких висвітлено в межах оптимізації ресурсного

потенціалу, оптимізації фінансування та оптимізації параметрів фінансового стану.

Практична цінність фінансової оптимізації полягає в підвищенні ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, зниженні фінансових витрат та підвищенні рівня фінансової стійкості та платоспроможності, інвестиційної привабливості, створенні сприятливих умов для стратегічного розвитку, посилення стійкості опору негативним факторам внутрішнього та зовнішнього бізнес-середовища.

3. Суб'єктом дослідження є представник машинобудівної галузі народного господарства України – ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод».

Повномасштабне вторгнення росії, логістичні обмеження, руйнування виробничих потужностей, порушення ланцюгів постачання та інші негативні фактори спричинили суттєвий вплив на стан галузі, обсяги виробництва якої значно скоротилися в 2022 році, в 2023 році відбулось відновлення, в 2024 році знов зафіксовано спад. Перспективи галузі пов'язані з майбутніми трендами післявоєнної реконструкції інфраструктури, ростом вимог до локалізації виробництва та потенціалом зовнішнього інвестування. Обмеження та ризики лежать в сферах подовження військової загрози, енергетичних проблем, валютній та логістичній сферах. Носієм трендів та загальних характеристик нестабільності та зниження результативності діяльності під впливом проблем зовнішнього бізнес-середовища виступило ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод».

Діагностика основних параметрів фінансово-господарської діяльності товариства дозволила сформулювати наступні оціночні судження. Майновий потенціал заводу за 2022-2024 роки зменшився, про це свідчить скорочення обсягів вкладання коштів в активи підприємства (особливо відчутним є зменшення оборотних активів та запасів у їх складі) та відповідне зменшення обсягів фінансування (з позикових джерел коштів короткострокового характеру). Позитивними факторами розвитку виступив приріст власного капіталу на базі збільшення обсягів нерозподіленого прибутку товариства,

зміцнилася позиція підприємства у забезпеченні діяльності власним оборотним капіталом.

Динаміка чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) стійкої динаміки не продемонструвала. Але на фоні скорочення в 2023 році проти 2022 року ріст в 2024 році проти минулого одностайно оцінюємо позитивно. ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» вдалося відновити ріст чистого прибутку що є фундаментом можливостей фінансової стабілізації у майбутньому.

4. Цінність аналізу дотримання ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» оптимальних маркерів фінансової стійкості та нормативів платоспроможності полягає в тому, що саме дотримання оптимального рівня фінансових коефіцієнтів є ключовим чинником у процесі фінансової оптимізації, оскільки воно забезпечує стабільність і збалансованість фінансового стану підприємства. Оптимальні значення показників ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості відображають ефективність управління ресурсами та здатність підприємства підтримувати належний рівень платоспроможності, прибутковості й незалежності від зовнішніх джерел фінансування. Недотримання оптимальних пропорцій між основними фінансовими параметрами може призвести до втрати гнучкості, зростання фінансових ризиків і погіршення інвестиційної привабливості. Тому фінансова оптимізація, спрямована на підтримання збалансованих фінансових коефіцієнтів, виступає ефективним інструментом стабілізації діяльності підприємства та підвищення його конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі.

Оцінку відносних індикаторів фінансової стійкості заводу здійснено за наступними групами показників: показниками структури джерел формування капіталу підприємства; показниками стану оборотних активів та стану основного капіталу. За результатами аналізу зафіксовано наявність позитивних змін на краще та рух до нормативного рівня фінансової стійкості підприємства. Товариство за 2022-2024 роки продемонструвало підтримку стану фінансової незалежності, зниження ризику залежності від позикових джерел та спадну

динаміку напруги, яку ця залежність викликає. Оцінка забезпеченості фінансування запасів відповідними джерелами дозволила засвідчити наявність фінансових проблем. Хоча завод має досить потужний запас власного оборотного капіталу але довгостроковими та короткостроковими кредитами не користується, відповідно основним джерелом фінансування є кредиторська заборгованість.

Розрахунок абсолютних показників оцінки ліквідності балансів підприємства довів, що їх не можна вважати абсолютно ліквідними, т. я. має місце платіжна нестача абсолютно ліквідних активів для покриття термінових боргів. Коефіцієнти загальної та абсолютної ліквідності не досягли рекомендованих нормативних значень. В той же час, зауважимо позитивну динаміку узагальнюючих показників платоспроможності підприємства: інтегрального показника платоспроможності, комплексного показника ліквідності балансу та індексу ліквідності бізнесу.

5. Чистий грошовий потік є ключовим індикатором фінансової стійкості та ефективності діяльності підприємства, оскільки характеризує реальний рух грошових коштів, що залишаються після здійснення всіх надходжень і виплат. У процесі фінансової оптимізації саме аналіз чистого грошового потоку дозволяє визначити здатність підприємства генерувати достатній обсяг коштів для покриття поточних зобов'язань, фінансування інвестицій та забезпечення власного розвитку. Позитивне значення чистого грошового потоку ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» в 2024 році свідчить про відновлення ефективного управління грошовими ресурсами, тоді як його дефіцит у 2023 році вказує на необхідність оптимізації структури доходів і витрат, прискорення обороту активів та перегляду політики фінансування.

Значення та динаміка коефіцієнтів достатності, відновлення та ліквідності грошових потоків підприємства вказують на необхідність застосування інструментів фінансової оптимізації, спрямованих на підтримання стабільної ліквідності, мінімізацію фінансових ризиків та підвищення вартості підприємства. Дослідження фінансових результатів та обрахунок показників

рентабельності в різних аналітичних розрізах доводять наявність позитивних зрушень щодо відновлення позитивних результатів (хоча менших за довоєнний рівень). Прибутковість фінансово-господарської діяльності заводу зросла, але виявилася нижчою за середньогалузеві показники.

6. Третій розділ кваліфікаційної роботи містить практичні рекомендації та пропозиції для ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» з побудови фундаменту стабілізації фінансово-господарської діяльності з використанням інструментів фінансової оптимізації: платоспроможності, активів та джерел фінансування, доходів та витрат.

Розробка та впровадження оптимізаційної моделі підтримки платоспроможності є не просто актуальною, а необхідною для забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах війни. Вона дозволяє мінімізувати ризики, ефективно керувати ресурсами та зберігати здатність виконувати фінансові зобов'язання навіть за умов екстремальної невизначеності.

Алгоритм розробки оптимізаційної моделі платоспроможності структуровано за наступними етапами: діагностика фінансового стану; визначення резервів оптимізації; розробка оптимізаційних заходів; моделювання та прогнозування; моніторинг та корекція. Цільова функція запропонованої оптимізаційної моделі спрямована на підтримку платоспроможності (ліквідності) в поєднанні з вирішенням комплексу додаткових, але напряму пов'язаних завдань – максимізації прибутку, мінімізації витрат, оптимізації грошового потоку. Окреслено основні механізми та запропоновані заходи, які допоможуть ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» досягти цієї мети.

План дій в межах оптимізації платоспроможності для ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» спрямований на покращення фінансової стабільності та ефективності бізнесу через шість основних напрямів: фінансове планування; робота з боргами; покращення продажів; зменшення витрат; залучення інвестицій; посилення юридичного захисту та здійснення організаційних заходів. Прогнозний розрахунок коефіцієнтів поточної платоспроможності

ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» довів наявність резервів з їх підвищення.

7. Шляхом здійсненого фінансового аналізу стану дотримання ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» базових фінансових правил: «золотого правила фінансування» та «золотого правила балансу» та інших апробованих практикою господарювання доведено наявність у підприємства диспропорцій та порушень у дотриманні рекомендованих співвідношень. Розроблений шаховий баланс та обрахунок співвідношень, що ілюструють стан виконання вимог правил фінансування доводять, що підприємство в цілому намагається їх дотримуватися, але вплив ризиків економічної нестабільності, обмежений доступ до ресурсів і їх висока вартість, ризики воєнного часу наклали свій негативний відбиток.

На цій основі розроблено систему заходів оптимізації активів та джерел фінансування за напрямками: раціональне використання активів (уникнення надлишкових активів, підвищення оборотності, збільшення віддачі та ефективності використання основних засобів); дотримання оптимальної структури капіталу (джерел фінансування) через забезпечення виконання правил рівноваги, ліквідності та прибутковості; покращення фінансової стійкості і ліквідності; зростання ринкової вартості підприємства (підвищення рентабельності власного капіталу, зростання інвестиційної привабливості, зміцнення конкурентної позиції); підвищення управлінської гнучкості (оптимізаційний підхід дозволяє моделювати різні сценарії — наприклад, зміни курсу валют, вартості сировини або втрати ринку — і оперативно адаптувати фінансову стратегію).

8. Черговим напрямом фінансової оптимізації обрано управління витратами та рентабельністю. Формування цілей і критеріїв оптимізації базується на визначенні цільового рівня рентабельності; встановленні допустимих меж витрат; розробці KPI для контролю результатів. Запропонований оптимізаційний механізм є динамічною системою, яка дозволяє підприємству ефективно керувати фінансовими потоками, підтримувати

високий рівень рентабельності та конкурентоспроможності. Його результативність визначається системністю підходу, якістю аналітики та здатністю бізнесу адаптуватися та покращувати управлінські процеси.

Здійснення витрат ПрАТ «Карлівський машинобудівний завод» у межах обрахованого з застосуванням мінімального рівня на гривню чистого доходу дозволить підприємству досягти їх економії, збільшити обсяги діяльності та сформувати додаткові фінансові ресурси, які згодом можна буде використати з більшою ефективністю.

Фінансова оптимізація є ключовим інструментом стабілізації фінансово-господарської діяльності підприємства, оскільки дозволяє не лише раціоналізувати витрати та максимізувати прибуток, а й забезпечувати стійкість в умовах змінного економічного середовища. Впровадження системного підходу до управління фінансовими ресурсами, використання сучасних аналітичних методів та постійне вдосконалення бізнес-процесів сприяють підвищенню ефективності діяльності, зниженню ризиків і зміцненню конкурентних позицій. Таким чином, фінансова оптимізація стає не лише засобом короткострокового покращення показників, а й стратегічним напрямком розвитку, що гарантує довгострокову стабільність і успішність підприємства.

ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллаєва А. Є. Особливості здійснення стратегічного управління фінансовими ресурсами на вітчизняних підприємствах. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 1. С. 188–191.
2. Андрушко Є. Є., Сидоренко-Мельник Г. М. Проблеми управління грошовими потоками підприємства в умовах воєнного стану. *Фінанси, банківська справа та страхування: актуальні питання розвитку, досягнення та інновації: матеріали III Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених (17 травня 2024 р.)*. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2024. С.51-53.
3. Антонюк О. І. Управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств в умовах нестабільності економіки. *Сталий розвиток економіки*. 2024, № 2(49). С. 90-93.
4. Бедринєць М. Д. Ефективність діяльності суб'єктів підприємництва в сучасних умовах господарювання. *Бізнес Інформ*. 2013. № 4. С. 183–190.
5. Белз О. Управління грошовими потоками фірми як чинник оптимізації структури капіталу. *Вісник Тернопільської Академії народного господарства*. 2008. № 2. С. 252–262.
6. Біла І. С., Насікан Н. І. Оптимізація системи управління сучасним бізнес-середовищем. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/433/417>
7. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент: підручник. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2018. 528 с.
8. Бланк І. О., Ситник Г. В., Андрієць В. С. Управління фінансами підприємств : підручник. 2-ге вид., переробл.і доповн. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 792 с.

9. Борисенко В. О., Борисенко Д. В. Оптимізація використання ресурсів та виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах. *Центрально український науковий вісник. Економічні науки*, 2023. Вип. 10(43). С. 107-114.
10. Боярко І. Оптимізація балансу підприємства. *Світ фінансів*. 2010. № 4. С. 158–166.
11. Бражник Л. В. Фінансові ресурси підприємства: їх формування та використання. *Економіка і суспільство*. 2018. № 14. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/111.pdf
12. Бровко Л.І., Бровко Є.І., Крижановський О.О. Формування фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільності. *Економіка та держава*. 2019. № 9. С. 57-63.
13. В Україні з 2025 року підвищено рівень локалізації у держзакупівлях машинобудування. URL: https://www.cci.zp.ua/v-ukrayini-z-2025-roku-pidvyshhen-riven-lokalizacziyi-u-derzhzakupivlyah-mashynobuduvannya/?utm_source
14. Вараксіна О. В., Перебийніс А. В. Управління фінансовими ресурсами як ключовий чинник формування конкурентоспроможності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020, Випуск 30. С. 28-31.
15. Василішин С. І. Теоретико-практичні засади формування фінансових ресурсів у системі економічної безпеки аграрних підприємств. *Вісник ХНАУ*. 2018. № 1. С. 123-131.
16. Великих К. О. Окремі аспекти управління фінансовими ресурсами підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2020. № 5(2). С. 122-127.
17. Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%BF%D1%82%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>

18. Войнаренко М. П., Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю. Моделювання процесу прийняття рішення щодо джерел фінансування інноваційної діяльності. *Економічний часопис–XXI*. 2016. № 160 (7-8). С. 126–129.
19. Волкова Н. А. Аналітична оцінка оптимізації фінансових ресурсів. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/>
20. Волковська Я. В. Оптимізація витрат на прикладі підприємств готельно-ресторанного комплексу. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2017. Вип. 2 (37). С. 19-23.
21. Гаврилюк О. М. Вплив воєнних дій на машинобудівний сектор України: нові виклики та можливості. *Економічна теорія та право*. 2023. С. 23–35.
22. Гайбура Ю.А. Концептуальні засади формування фінансових ресурсів підприємств за сучасних умов. *Агросвіт*. 2020. № 6. С.14-21.
23. Герман М. Управління фінансовими ресурсами підприємства та їх вплив на його фінансовий стан. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 5. Том 1. С. 175-181.
24. Голинський Ю. О., Луців Л. М., Шпаргала Д. М. Оптимізація грошових потоків підприємств та їх прогнозування. *«Молодий вчений»*. 2018. № 2 (54). С. 687-690.
25. Голов С. Ф. Управлінський облік: навч. посібник. Харків: Фактор, 2009. 784 с.
26. Горбатенко А. А. Особливості формування власних фінансових ресурсів підприємств в Україні. *Економічний вісник Переяслав Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди*. 2020. Випуск № 15/1. С. 195-201.
27. Гриценко Л.Л., Деркач Л.С. Дослідження формування та використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства. *Вісник Сумського державного університету*. 2021. № 2. С. 79-87.
28. Гудзь Т. П. Фінанси українських підприємств: виклики сьогодення та способи реагування: *Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні* : зб. матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування новітньої

- парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні», м. Херсон, 10 грудня 2020 р. Херсон : ХНТУ, 2020. С. 279-28.1*
29. Гудзь Т. П. Фінансове забезпечення діяльності українських промислових підприємств в умовах війни. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 22-23 вересня 2023 р.)*. Одеса, 2023. С. 78-80.
 30. Данилюк С. В. Трансформація промислового виробництва України в умовах воєнного конфлікту. *Журнал економічних досліджень*. 2022. С. 112–129.
 31. Дідух С. М. Особливості обґрунтування господарських рішень й адаптації бюджетування на підприємствах України в умовах війни. *Наукові перспективи*. 2023. № 1(31) . URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/3557/3577>
 32. Довбня С. Б., Разгоняєва Т. М. Оптимізація фінансування як засіб підвищення фінансової стійкості підприємства. *Економічний вісник*, 2014, №1. С. 88-94.
 33. Довжик О. О., Гаркуша С. А. Управління витратами як чинник підвищення прибутковості і рентабельності сільськогосподарських підприємств. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 23. № 2. С. 37-44.
 34. Дрига С. Г., Міщенко І. Д. Диспропорції в структурі капіталу підприємства та їх вплив на фінансові показники роботи підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 8(48). С. 441-445.
 35. Дудар А., Вакульчик О. Аналіз та оптимізація структури капіталу з метою підвищення рівня фінансової стійкості підприємства. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5472>
 36. Економіка підприємства: підручник / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2001. 528 с.

37. Жукевич С. М., Фроленко Р. В. Управління витратами діяльності в контексті забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Інноваційна економіка*. 2015. № 1. С. 70–74.
38. Ігнатюк В. Оптимізація витрат підприємства. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0a51ce18-280a-40cf-a7b4-d52b98b1f62e/content>
39. Кветний Р. Н., Богач І. В. Комп'ютерне моделювання систем та процесів. Методи обчислень. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fksa/2kvetnyj_komp'yuterne_modelyuvannya_system_procesiv/t2/5..htm
40. Ковальчук В. М. Адаптація машинобудівного сектору до нових умов під час війни. *Економіка України*. 2023. С. 15–28.
41. Ковтун О. А. Напрями оптимізації фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільного середовища. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 7. С. 47-50.
42. Корбутяк А. Г., Одайська Н. М. Оптимізація структури капіталу підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. №16. С. 375-381.
43. Косинська О. В. Оптимізація витрат як засіб підвищення прибутковості підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. № 7. С. 106–110.
44. Кривошеєв Ю. В. Вплив воєнних дій на структурну трансформацію машинобудівного сектору. *Вісник економічної науки України*. 2023. С. 66–81.
45. Кузьмінська О.Е., Калабухова С.В., Мощенський С.Г. «Золоті правила» в аналізі бухгалтерського балансу. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e889e070-0eec-4a4a-b64b-fbbf326f0a67/content>
46. Купира М. І., Киришко М. В. Формування фінансової стратегії в системі забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Економічний форум*. 2020. №1(3). С.104–110.

47. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Тернопіль, ТНЕУ. 2016. 304 с.
48. Мавлєва Д., Лиса, О. Удосконалення управління фінансовими ресурсами з метою підвищення результативності діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-52>
49. Майборода О. В., Хлопкова С. Ю. Оптимізація структури капіталу та його вплив на фінансовий потенціал підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 18. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/94.pdf
50. Майборода О. Є., Косарева І. П., Каранда О. М. Концептуальні засади управління платоспроможністю підприємства. *«Молодий вчений»*. 2017. № 3. С. 793-797.
51. Марченко В., Петрівський, Я., Власенко, А. Сучасні трансформації процесів управління фінансовими ресурсами підприємства. *Via Economica*. 2023 № 3. URL: <https://journals.rshu.rivne.ua/index.php/viaeconomica/article/view/59/56>
52. Машинобудування зростає завдяки оборонним замовленням, але нерівномірно та нестійко / В. Моїсєєв URL: https://thepage.ua/ua/economy/stan-ukrayinskogo-mashinobuduvannya-u-lyutomu-2024-roku?utm_source
53. Микитин О. З. Особливості планування грошових потоків підприємств за євроінтеграційних умов під час війни. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск № 55. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2920/2842>
54. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник. Київ: Центр навчальної літ-ри, 2005. 472 с.
55. Морозова І. І. Військові дії та їх вплив на машинобудівний комплекс України. *Український промисловий вісник*. 2023. С. 57–72.

56. Нагайчук В. В. Управління грошовими потоками підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. № 1(52). С. 245–249.
57. Неізнана О. В., Григорук А. А., Литвин Л.М. Сучасні інструменти підтримки фінансової стійкості України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. URL: dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/26285/1/ertyui.pdf
58. Огренич Ю. О., Аношина С. С. Ефективне управління фінансами промислових підприємств через податкові механізми в умовах воєнного стану та цифровізації економіки. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 2 (53). С. 5 - 14.
59. Паздерник Л. М., Лисик Р. І. Шляхи оптимізації прибутку виробничого підприємства. *Наука й економіка. Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету*. 2015. Вип. 1(37). С. 86–89.
60. Педченко Н. С., Дерпач І. Ф., Педченко М. Г. Методичні основи оптимізації складу та структури статей балансу підприємства. *Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи в П78 сучасних умовах : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 20–21 квітня 2023 року)*. Полтава : ПУЕТ, 2023. 172 с. С. 133-138.
61. Педченко Н. С., Качура А. В., Кравченко Д. А. Основні засади оцінки фінансової конкурентоспроможності підприємства на основі нормативних значень фінансових показників. *Проблеми та перспективи розвитку економіки в контексті євроінтеграційних процесів : матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 21 квітня 2017 р.)*. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2017. С.96-98.
62. Педченко Н. С., Прасолова С. П., Яріш О. В. Фінансове забезпечення сталого економічного розвитку України: актуальні аспекти. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2024. Випуск 4 (114). С. 41-46.

63. Подольська В. О., Яріш О. В. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Київ : Центр навчальної літ-ри, 2007. 488 с.
64. Пилип'як О. В., Майор О. В., Попович Ю. Г. Теоретичні аспекти формування і використання фінансових ресурсів на підприємстві в сучасних умовах. *Економіка і управління*. 2022. № 1. С. 88-95.
65. Пінчук О. В. Трансформаційні зміни у машинобудуванні України під впливом воєнних дій. *Трансформаційна економіка*. 2024. № 3 (08). С 37-44.
66. Полтініна О. П, Нескуба А. В. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємств: методичний аспект. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. № 29. С. 161-163.
67. Пономарьов І. Ф., Полякова Е. І., Легченко О. А. Удосконалення механізму управління політикою платоспроможності підприємства. *Економіка промисловості*. 2007. № 1. С. 119–132.
68. Попит на металопродукцію для машинобудування зріс на 25-30% завдяки ОПК. URL: https://nbn.ua/economics/popyt-na-metaloproduktsiyu-dlya-mashynobuduvannya-zris-na-25-30-zavdyaky-opk/?utm_source
69. Присяжнюк Л. Г. Оптимізація витрат підприємств машинобудівної галузі. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2017. № 14. С. 189-196.
70. Пуцентейло П. Р. Моделювання оптимізації виробничої структури аграрних підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. №11. С. 43-50. URL: <http://library.wunu.edu.ua/index.php/uk/kvd/61-resursy-biblioteky/pratsi-vykladachiv-tneu/p/391-2011-11-15-07-14-10>
71. Рибак О. С. Перспективи розвитку машинобудування в Україні в умовах військового конфлікту. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. С. 31–45.
72. Роганова Г. О., Котлярова М. А. Аналіз та оптимізація структури капіталу підприємства. *Modern Economics*. 2021. № 27(2021). С. 166-175. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V27\(2021\)-23](https://doi.org/10.31521/modecon.V27(2021)-23).

73. Ромашко О.М., Бариляк В.О. Теоретичні засади формування механізму управління фінансовими ресурсами підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. No 5. С. 180-184.
74. Румик І., Плетенецька С., Царенок О. Особливості управління фінансовими ресурсами підприємств в умовах воєнного стану. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023. No4 (72). С. 9-19. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2023-72-9-19>
75. Румик І., Пилипенко О. Управління фінансово-господарською діяльністю інтегрованих підприємств на інноваційних засадах. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. No2 (62). С. 166-175. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-62-166-175>
76. Свистун Л. А. Бюджетування грошових коштів підприємства в умовах розгортання кризових явищ в економіці. *Економіка і регіон*. 2022. № 3 (86). URL: https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/12041/1/3_86_2022-59-64.pdf
77. Сидоренко-Мельник Г. М., Білюк К. О. Розробка оптимізаційної моделі підтримки платоспроможності підприємства. Актуальні проблеми науки та освіти: реалії та перспективи: матеріали IV-ої заочної Міжнародної науково-практичної конференції, 11 листопада 2025 року, м. Київ. Київ: ГО “МАН”, 2025. 142 с. С. 55-56.
78. Сидоренко-Мельник Г. М. Актуальні методики та інформаційні технології у сфері фінансової бізнес-аналітики: застосування та потенціал // Розвиток фінансового та реального секторів як ключовий фактор забезпечення економічної безпеки України : монографія / С. П. Прасолова, О. В. Гасій, А. М. Соколова та ін. ; за заг. ред. канд. екон. наук, доцента С. П. Прасолової. Полтава. ПУЕТ, 2024. С. 167-196.
79. Сидоренко-Мельник Г. М. Фінансова оптимізація грошових потоків бізнесу в умовах воєнного стану. *НАУКОВІ СТРАТЕГІЇ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: матеріали II-ої Міжнародної науково-*

- практичної конференції (м. Варшава, 16 квітня 2025 р.). Київ: ГО “МАН”, 2025. С. 119-120.
80. Сидоренко-Мельник Г. М., Яріш О. В. Методичний аспект прогнозування фінансової стійкості підприємства. *Економіка, фінанси, право*. 2014. №11/1. С. 68-71.
 81. СЛОВНИК. Уа / Портал української мови та культури. URL: <https://slovnkyk.ua/index.php?sword=%D0%BE%D0%BF%D1%82%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>
 82. Стефанів І. Напрямки оптимізації рівня платоспроможності підприємства. *Економічний аналіз*. 2023. Том 33. № 2. С. 121-127.
 83. Стратегічний розвиток підприємств регіону: фінансовий аспект : монографія / за заг. ред. В. В. Карцевої. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. 171 с.
 84. Східницька Г., Содома Р. Оптимізація процесу управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання. *Вісник Львівського національного аграрного університету*. 2018. № 25. С. 65-69.
 85. Темпи відновлення економіки сповільнюються / Д. Корольов. URL: https://epravda.com.ua/finances/tempi-vidnovlennya-ekonomiki-spovilnyuyutsya-805070/?utm_source
 86. Тітенко З. М., Сукач І. П., Конончук Н. Л. Управління фінансовими ресурсами підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2021. № 13. С. 11-15.
 87. Ткачук Д. С. Оптимізація прибутковості підприємства на ринку фінансових послуг. *«Молодий вчений»*. 2019. № 3(67). С. 448-452.
 88. Тохтамиш Т.О., Мірошніченко Я.М. Аналіз сучасного стану фінансових ресурсів підприємств України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 12(2). С. 29-33.
 89. Траченко К. Р. Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/viewFile/3927/3246>

90. Чумаченко О., Плетенецька С., Антонець Т. Управління фінансовим станом підприємств у системі стратегічного менеджменту. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. №1 (73). С. 54-65. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-73-54-65>
91. Чумаченко О., Стусь Ю. Управління фінансовими ресурсами підприємств. *Вчені записки Університету «КРОК»* №4(76), 2024. С. 80-89.
92. Шарманська В., Заверуха, Т. Оптимізація оподаткування підприємств в сучасних економічних умовах. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-70>
93. Шевченко М. В. Індустріальні зміни в українському машинобудуванні під впливом війни. *Наукові праці ЧНТУ*. 2023. С. 101–117.
94. Шиш А. М, Ковтун І. І, Шеверя Я. В. Управління бізнес-інформацією та інноваційні підходи до оптимізації бізнес-процесів. *Бізнес Інформ*. 2023. № 11. С. 142–147. URL: <http://jnas.nbuiv.gov.ua/article/UJRN-0001458823>
95. Яструбецька Л. С., Підхомний О. М. Індикатори оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Збірник наукових праць Луцького державного технічного університету. Серія «Облік і фінанси»*. 2007. Вип. 4(16). Ч. 2. С.73–80.
96. Яріш О. В. Методичні підходи до діагностики ймовірності банкрутства акціонерних товариств: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 8. С. 72-76.
97. Brigham E.F., Ehrhardt M.C. "Financial Management: Theory & Practice". Cengage Learning, 2017. pp. 1200.
98. Gitman L.J., Zutter C.J. "Principles of Managerial Finance". Pearson, 2019. pp. 1000.
99. INDUSTRIAL PRODUCTION IN UKRAINE GREW BY 5.9% IN 2023. URL: <https://open4business.com.ua/en/industrial-production-in-ukraine-grew-by-5-9-in-2023>
100. Khalatur, S., & Zubkova, Y. (2018). Удосконалення методологічних засад управління фінансовими ресурсами підприємств в економіці

- України. *Technology Audit and Production Reserves*, 5(5(43), 29–37.
<https://doi.org/10.15587/2312-8372.2018.146326>
101. Ohrenych Yu.O., Kairachka N.V. The impact of taxes on the financial and economic activities of enterprises in Ukraine: assessment and directions for optimizing the tax burden. *Financial Strategies of Innovative Economic Development: Proceedings Scientific Publications. Zaporizhzhia* : Publishing House «Helvetica», 2024. Issue 1 (61). P. 47–54.
 102. Ross S.A., Westerfield R.W., Jaffe J.F. "Corporate Finance". McGraw-Hill, 2018. pp. 1000.
 103. Status and engineering trends of machine-building industry of Ukraine during the war (2014 – 2023).
 URL: https://cims.fti.dp.ua/j/article/view/186?utm_source
 104. Ukrainian market of steel products for mechanical engineering to grow by 25-30% in 2024. URL: https://gmcenter/en/opinion/ukrainian-market-of-steel-products-for-mechanical-engineering-to-grow-by-25-30-in-2024/?utm_source=chatgpt.com
 105. YouControl — повне досьє на кожну компанію України. URL: <https://youcontrol.com.ua/>